

พุทธวจน

ธรรมวินัยจากพุทธโอษฐ์

คามณิ !...

...เพราะเหตุว่า
ถึงแม้เขาจะเข้าใจธรรม
ที่เราแสดงสักบทเดียว
นั้นก็ยังจะเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล
และความสุขแก่ชนทั้งหลายเหล่านั้น
ตลอดกาลนาน...

สพ. ส. ๑๘/๓๘๗/๖๐๓.

Photo by Dhammavitha

ธรรมวินัย

ข้อสอบข้อเขียน/สัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑, ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๓-๒๕๖๓

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมิกะเอก

สอบข้อเขียน ภาคเรียนที่ ๑ วันเสาร์ที่.....มิถุนายน พ.ศ. ๒๕....

สอบข้อเขียน ภาคเรียนที่ ๒ วันเสาร์ที่.....ธันวาคม พ.ศ. ๒๕....

วิชา : ธรรมสังคณีปกรณ์ ๑๐ ข้อ ๑๐๐ คะแนน เวลา ๔ ชม.

สอบสัมภาษณ์ ภาคเรียนที่ ๑ วันอาทิตย์ที่.... มิถุนายน พ.ศ. ๒๕....

สอบสัมภาษณ์ ภาคเรียนที่ ๒ วันอาทิตย์ที่.... ธันวาคม พ.ศ. ๒๕....

วิชา : ธรรมสังคณีปกรณ์ ๕ ข้อ ๒๕ คะแนน เวลา

๐๐๐๐๐*๐๐๐๐๐

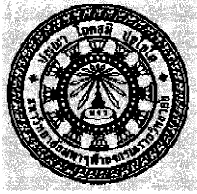
ปล. ชั้นจุฬ-เอกนี้เป็นคัมภีร์แรก (ส วิ ธา ปุ ก ย ป) และเป็นพื้นฐานในการศึกษาชั้นมัช-เอก (โดยตรง) อีกด้วย
สำเนาหรือแจกได้ โดยไม่ต้องขออนุญาต (สงวนสิทธิ์หากนำไปจำหน่าย) ผิดตกขอกภัยและกรุณาแจ้ง (จักขอบพระคุณ)

ที่ 081-860-2466 (Line ID), E-mail: kanrasi1@gmail.com, liewarkanrasi@gmail.com

ดาวน์โหลดข้อมูลได้จากข้อความเพิ่มเติม ► ที่ youtube หรือที่ fb: Kanrasi Sengking (ตาม link ที่แปะไว้)

ขออนุโมทนาในการศึกษาธรรมะ และทุกๆกุศลที่ท่านกระทำไว้ดีแล้ว และที่จะกระทำในอนาคต

ให้เรานั้นมีปัจจัยถึงพร้อมเพื่อการทำกุศลให้สำเร็จโดยสะดวก ง่ายตาย และเร็วไว จนถึงมคคกุศล โดยเร็วพลันเทอญ

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑, ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓-๒๕๖๓

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬารามิธรรมมิกะเอก

สอบวันเสาร์ที่..... มิถุนายน/ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕..

วิชา : ธัมมสังคณีปกรณ์

๑๐ ข้อ ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

ข้อ ๑ (ที่เคยออกสอบข้อ ๑ = ๑๐ คะแนน คราวนี้จะออกข้อไหนดี)

๑. (ก) จงแสดงอาร์มภกตา แสดงเหตุแห่งการเกิดขึ้นของพระอภิธรรม ? 53/1(ก), 54/1(ก)

พร้อมทั้งบาลีและคำแปล ? 46/1, 52/1, 53/2, 56/2(ก), 58/2, 63/2 มาทั้งหมด ? 44/2 (ก), 48/1

มาทั้งหมด ? (เฉพาะคำแปล) ? 43/1 (ก)

๑. ก. จงแสดงบาลี พร้อมทั้งคำแปลใน อาร์มภกตา ดังต่อไปนี้ ? 57/1

๑. ก. แปลอาร์มภกตาแสดงเหตุแห่งการปรากฏเกิดขึ้นของพระอภิธรรมตั้งแต่ 61/1

จกกวาสหสเสถิ ฯลฯ เทวานํ สมปวัตตยิ. 57/1, 61/1

ตอบ

ก. แสดงคาถาอาร์มภกต พร้อมบาลีและคำแปล

๑. ปาริจฉตตกมุลมฺหิ

ปณฺฑกมฺพณามเก

สีลาสนเน สมนิสินโน

อาทิจฺจว ยฺคนฺธเร ฯ

๒. จกกวาสหสเสถิ

ทสหากมม สพฺพโส

สมนิสินเนน เทวานํ

คณฺเณ ปรีวารีโต ฯ

๓. มาตรํ ปมุขํ กตฺวา

ตสฺสา ปณฺณาย เตชสา

อภิธมฺมกถามคฺคํ

เทวานํ สมปวัตตยิ ฯ

๑. พระพุทธเจ้าประทับนั่งบนศิลาอาสน์ ซึ่งสำเร็จด้วยแก้วมณีชื่อปณฺฑกัมพล ที่ประดิษฐานอยู่
ใต้ร่มไม้ทองกลาง ทรงพระศิริโสภาคย์ ประดุจหนึ่งว่าพระอาทิตย์บนยอดเขายุคันธร

(57/1, 61/1) ๒. เทวดาทั้งหลายที่มาจากหมื่นจักรวาล ได้พากันมาประชุมเฝ้าห้อมล้อมพระพุทธองค์อยู่
โดยรอบ

๓. พระพุทธองค์ทรงกระทำสันตฺสูติเตวบุตร ซึ่งเคยเป็นพุทธมารดา ให้เป็นประมุขในบรรดา
เทวดาและพรหมทั้งหลายเหล่านั้น แล้วทรงแสดงพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ แก่เทพยดาและ
พรหมเหล่านั้น ติดต่อกันตลอดพรรษกาล ด้วยเดชแห่งพระสัพพัญญุตญาณ

๑. ก. นับจากพระชาติที่เป็นพระสุเมธดาบสเป็นต้นมา จนถึงพระชาติที่เป็นพระเวสสันดรนั้น พระองค์ได้
ทรงกระทำความดีอะไรบ้าง และการกระทำเช่นนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งอะไร ? คืออะไรบ้าง ? 55/2(ก)

ให้แสดงมา(บอกมา)พร้อมความหมาย ? 43/2, 47/2, 48/2, 52/2, 56/2, 58/1, 59/1, 59/2, 60/1, 62/2

๑. ก. ปัญจมหาบรีจา ๕ มีอะไรบ้าง ? แสดงพร้อมความหมาย ? 50/2

๑. ก. มหาบรีจา ๕ และจริยะ ๓ มีอะไรบ้าง ให้แสดงมา พร้อมด้วยความหมาย? 60/2

ตอบ ก. นับจากพระชาติที่เป็นพระสุเมธดาบสเป็นต้นมาจนถึงพระชาติที่เป็นพระเวสสันดรนั้น พระองค์ทรง

สร้างบารมี ๓๐ ทศ มีทานบารมี ทานอุปบารมี ทานปรมัตถบารมี เป็นต้น ทรงมหาปริจาค ๕ ประการ คือ

ตอบ ก. มหาปริจาค ๕ และจริยะ ๓ แสดงพร้อมความหมายมีดังนี้

[(50/2) ก. ปัญจมหาปริจาค ๕ พร้อมความหมาย / (60/2) มหาปริจาค ๕ คือ]

๑. ธนปริจาค	การสละทรัพย์สิน เงินทอง และฐานะ ปเทสราชา เอกราชา จักรวรรดิราชา
๒. ปุตตปริจาค	การให้บุตรธิดาเป็นทาน
๓. ภริยาปริจาค	การให้ภริยาเป็นทาน
๔. อังคปริจาค	การให้อวัยวะเป็นทาน
๕. ชีวิตปริจาค	การสละชีวิตให้เป็นทาน

เพื่อให้ได้มาซึ่งจริยะ ๓ คือ / (60/2) จริยะ ๓ คือ

๑. โลกัตถจริยะ	การปฏิบัติเพื่อให้สัตว์ทั้งหลายในโลกได้รับความสุข
๒. ญัตตัตถจริยะ	การปฏิบัติเพื่อให้ญาติทั้งหลายได้รับความสุข
๓. พุทธัตถจริยะ	การปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งสัพพัญญุตญาณ

๑. ข. พระอภิธรรมที่ปรากฏในโลกนี้ โดยอาศัยเหตุทั้ง ๒ หรือ ๓ ที่ชื่อว่า นิทาน

อยากทราบว่า เหตุ ๒ เหตุ ๓ นั้น ได้แก่อะไรบ้าง ? 56/2, 59/2, 60/1, 62/2

อยากทราบว่า เหตุ ๓ นั้น ได้แก่อะไรบ้าง ? ให้แสดงมาพร้อมความหมาย ? 61/1

๑. ข. เหตุปรากฏเกิดขึ้นของพระอภิธรรม ๓ อย่างนั้น คืออะไรบ้าง ? 44/2

ตอบ ข. พระอภิธรรมที่ปรากฏในโลกนี้โดยอาศัย เหตุ ๒ หรือเหตุ ๓ ที่ชื่อนิทาน

เหตุ ๒ อย่างนั้น คือ

๑. อธิคมนิทาน ได้แก่ บารมี ๓๐ ทศ มหาปริจาค ๕ จริยะ ๓ เมื่อว่าโดยเวลานับตั้งแต่พระทีปังกร
สัมมาสัมพุทธเจ้าประทานพุทธพยากรณ์จนถึงสำเร็จเป็นสัมมาสัมพุทธเจ้าขณะที่
ประทับอยู่ที่โพธิบัลลังก์.

๒. เทศนานิทาน ได้แก่ การแสดงพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร.

เหตุ ๓ อย่างนั้น คือ

[44/2, 61/1 ตอบ ข. เหตุปรากฏขึ้นของพระอภิธรรม ๓ อย่างนี้ คือ]

๑. ทูเรนิทาน ต้นเหตุที่ไกล ได้แก่ การที่ได้พุทธพยากรณ์จากพระทีปังกร สัมมาสัมพุทธเจ้า
จนถึงชาติที่เป็นเสตเกตุเทวบุตรในดุสิตเทวโลก

๒. อวิทูเรนิทาน ต้นเหตุไม่ไกลไม่ไกล ได้แก่ ชาติที่เป็นเสตเกตุเทวบุตรจนถึงสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้า ขณะที่ประทับที่โพธิบัลลังก์

๓. สันติเกนิทาน ต้นเหตุที่ใกล้ ได้แก่ การแสดงพระอภิธรรมในเทวโลก

๑. ข. พระอภิธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงตลอดพรรษากาลนั้น แบ่งออกเป็นกี่ประเภท? คืออะไรบ้าง ?

43/1ส(1), 43/2, 48/2, 52/2, 54/1, 55/2, 57/1, 58/1, 59/1

ตอบ ข. พระอภิธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงตลอดพรรษากาลนั้น แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่หมู่เทพยดา อินทร์ พรหมทั้งหลายนั้น ชื่อว่า **วิตถารนัย** เพราะการแสดงนั้นพิสดารมาก

๒. ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่พระสาวกที่ป่าไม้จันทน์นั้น ชื่อว่า **สังเขปนัย** เพราะการแสดงนั้นย่อมาก

๓. พระอภิธรรมที่พระสาวกแสดงแก่ศิษยานุศิษย์ ๕๐๐ องค์ ที่เคยเป็นค่างควา มาแต่อดีตชาตินั้น ชื่อว่า **นาติวิตถารนาติสังเขปนัย** เพราะการแสดงนั้นเป็นกลางไม่พิสดารและไม่ย่อ

๑. ก. จงแสดงวจนัตถะของคำว่า มาติกา และคำว่า มาติกา หมายความว่าอย่างไร ได้แก่อะไรบ้าง ?

45/1, 48/1(1ข) , 58/2(1ข)

ตอบ ก. วจนัตถะของคำว่า มาติกา คือ มาตา วียาติ = มาติกา.

บทเหล่าใดเหมือนแม่ หรือเหมือนคลองส่งน้ำ

ฉะนั้น บทเหล่านั้น ชื่อว่า **มาติกา** ได้แก่ กุสลา ธมมา เป็นต้น

และ คำว่า มาติกา หมายความว่า **อุทเทศ** เป็นการแสดงโดยย่อ เหมือนกับ**สารบาญ** ได้แก่

ติกมาติกาบท ๖๖ ทุกมาติกาบท ๒๘๔ รวมเป็น ๓๕๐ บท นั้นเอง

๑. ก. คำว่ามาติกา คืออะไร ได้แก่อะไร และมีก้อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมด้วยความหมาย ? 50/1

ข. จงแสดง วจนัตถะของ มาติกา และมาติกาโชติกะ ฯ ? 50/1

ตอบ ก. คำว่า มาติกา นั้น คือ **อุทเทศ** เป็นการแสดงโดยย่อ เหมือนกับ**สารบาญ**

ได้แก่ ติกมาติกาบท ๖๖ ทุกมาติกาบท ๒๘๔ รวมเป็น ๓๕๐ บท นั้นเอง และ

ข. วจนัตถะของคำว่า มาติกา คือ มาตา วียาติ = มาติกา. บทเหล่าใดเหมือนแม่

หรือเหมือนคลองส่งน้ำ ฉะนั้น บทเหล่านั้น ชื่อว่า **มาติกา** ได้แก่ กุสลา ธมมา เป็นต้น

(*) วจนัตถะของ มาติกาโชติกะ คือ **มาติกัง โชเตตติ** = มาติกาโชติโก คัมภีร์ใด... ↓... ชื่อว่า มาติกาโชติกะ

๑. ข. จงแสดงวจนัตถะของ มาติกาโชติกะ และ มาติกาโชติกะหมายความว่าอย่างไร ? 45/1, 53/2, 55/2(2ก), 63/2

ตอบ ข. วจนัตถะของ มาติกาโชติกะ คือ มาติกัง โชเตตติ = มาติกาโชติโก คัมภีร์ใด ย่อมทำมาติกาบทมี

กุสลา ธมมา เป็นต้นให้สว่าง ฉะนั้น คัมภีร์นั้นชื่อว่า มาติกาโชติกะ หรือ

มาติกาโชติโก = มาติกาโชติโก คัมภีร์ที่ทำให้สว่างรุ่งเรืองในมาติกาบท มีกุสลา ธมมา เป็นต้น ชื่อว่า มาติกาโชติกะ และ มาติกาโชติกะ หมายความว่า เป็นปกรณที่แสดงการจำแนกเนื้อความพร้อมทั้งอธิบายในมาติกาบทมี กุสลา ธมมา เป็นต้น ให้สว่างนั่นเอง

๒. ก. มาติกาโชติกะ หมายความว่าอย่างไร ให้อธิบายพร้อมกัมภีร์วจนัตถะขึ้นแสดงด้วย ? 48/2

ตอบ ก. มาติกาโชติกะ หมายความว่า เป็นปกรณที่แสดงจำแนกเนื้อความพร้อมทั้งอธิบายในมาติกาบท มี กุสลา ธมมา เป็นต้นให้สว่าง อธิบายว่า ติกบท ๖๖ บท มีกุสลา ธมมา เป็นต้น ทุกบท ๒๐๐ บท มีเหตุ ธมมา เป็นต้น เหล่านี้ชื่อว่า มาติกา แต่ผู้ที่ได้ฟังได้อ่าน มาติกาเหล่านี้ หาใช่จะมีความรู้ในมาติกาไม่ เพียงแต่เป็นธัมมัสสวนากุศลเท่านั้น ไม่รู้ถึงรสธรรม แต่ผู้ที่ได้อ่านและได้ศึกษาปกรณนี้แล้วย่อมสามารถรู้ธรรมรสที่

เกี่ยวกับ มาติกา เหล่านี้ โดยชัดเจนได้ นี้แหละทำให้สว่าง ฉะนั้น ปกรณ์นี้จึงชื่อว่า มาติกาโชติกะ

ดังจนวนัตถะของ มาติกาโชติกะ คือ ↑ (*)

๑. คำว่า มาติกา หมายความว่าอย่างไร ได้แก่อะไร และ มาติกา มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

[อธิบายมาด้วย] ? 44/1(1ก)] พร้อมทั้งแสดง ติกมาติกา ๒๒ มาตามลำดับ ? 55/1, 56/1

๑. จงอธิบายคำว่า ติกมาติกา และทุกมาติกา ? 47/2(1ข) มาตามลำดับ ? 45/1(1ค)

พร้อมทั้งแสดงติกมาติกา ๒๒ มาตามลำดับ ? 44/2(2), 45/2, 50/2(2), 51/1

๑. ข. คำว่า มาติกา หมายความว่าอย่างไร ได้แก่อะไรบ้าง จงอธิบายคำว่า ติกมาติกาและทุกมาติกา ? 43/1

๑. ข. มาติกา มีกี่อย่าง (มีเท่าไร) คืออะไรบ้าง ? 43/2, 52/1, 52/2, 53/1, 57/2

จงแสดงมาตามลำดับ? 44/1(1ข), 46/2(1ค)

2. คำว่า มาติกา นั้นคืออะไร ได้แก่อะไร และมาติกา มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง พร้อมทั้งอธิบาย ? 61/1

ตอบ ข. คำว่า มาติกา คือ อุเทศ เป็นการแสดงโดยย่อเหมือนกับสารบาญ ได้แก่ ติกมาติกาบท ๒๒

ทุกมาติกาบท ๒๘๔ รวมเป็น ๓๕๐ บท นั้นเอง

[(43/2, 44/1, 52/1, 52/2, 53/1, 55/1, 57/2, 61/1) ข. มาติกา มี ๒ อย่าง คือ

(43/1) อธิบายคำว่า ติกมาติกา และ ทุกมาติกา]

(๑) ติกมาติกา เป็นมาติกาที่จำแนกปรมัตถธรรมทั้ง ๔ โดยแบ่งออกเป็น ๓ บท มี ๒๒ ติกะ

คือ กุสลติก เป็นต้น จนถึง สนิทสนตติก เป็นที่สุด

(๒) ทุกมาติกา เป็นมาติกาที่จำแนกปรมัตถธรรมทั้ง ๔ โดยแบ่งออกเป็น ๒ บท มี ๒ อย่าง คือ

อภิธัมมทุกมาติกา มี ๑๐๐ ทุกะ คือ เหตุทุก เป็นต้น จนถึง สรณทุก เป็นที่สุด

สุตตันตติกทุกมาติกา มี ๔๒ ทุกะ คือ วิชาภาคิทุก เป็นต้น จนถึง ขยญาณทุก เป็นที่สุด

[44/2(2), 45/2, 50/2(2), 51/1, 55/1, 56/1] แสดงติกมาติกา ๒๒ ตามลำดับ (46/2) ค. ติกมาติกา มี ๒๒ คือ

๑. กุสลติก ๒. เวทนาติก ๓. วิปากติก ๔. อุปาทินนติก ๕. สงกิลิฏฐติก

๖. สวิตกกติก ๗. ปีตติติก ๘. ทสสนติก ๙. ทสสนเหตุติก ๑๐. อากัจจคามิตติก

๑๑. เสกขติก ๑๒. ปริตตติก ๑๓. ปริตตารมมณติก ๑๔. หีนติก ๑๕. มิจจตตติก

๑๖. มคฺคารมมณติก ๑๗. อุปฺปนนติก ๑๘. อตีตติก ๑๙. อตีตารมมณติก ๒๐. อชฺฌตตติก

๒๑. อชฺฌตตารมมณติก ๒๒. สนิทสนตติก

(ท่องย่อ: กุ เว วิ อุ สัง สวิ ปี ทัส ทัส อากัจ, เสก ปริต ปริต หี มิจ มัค อุป อตี อตี อช อช สนิทสน)

๑. คำว่า มาติกา หมายความว่าอะไร ได้แก่อะไร ? 46/1 ขอให้แสดงความหมายของคำว่า มาติกาโชติกะ และธัมมสังคณีปกรณ์นี้ เมื่อว่าโดยกัณฑ์แล้วแบ่งออกเป็นกัณฑ์ คืออะไรบ้าง

ให้อธิบายการแสดงปรมัตถธรรมของพระพุทธองค์ในกัณฑ์นั้นๆ ? 51/2, 54/2

๑. ข. คำว่า มาติกา หมายความว่าอะไร? ได้แก่อะไร? และในธัมมสังคณีปกรณ์นี้ เมื่อว่าโดยกัณฑ์แล้ว แบ่งออกเป็นกัณฑ์ คืออะไรบ้าง? ให้อธิบายการแสดงปรมัตถธรรมของพระพุทธองค์ในกัณฑ์นั้นๆ ? 60/2

๑. คำว่า มาติกาโชติกะนั้น หมายความว่าอย่างไร และมาติกา คืออะไร ได้แก่อะไร ในธัมมสังคณีปกรณ์นี้ เมื่อว่า

โดยกัณฑ์แล้ว มีกัณฑ์ คืออะไรบ้าง ให้แสดงปรมัตถธรรมของพระพุทธองค์ในกัณฑ์นั้น ๆ ? 61/2, 62/1

ตอบ คำว่า มาติกา คือ อุทเทศ เป็นการแสดงโดยย่อเหมือนกับสารบาญ ได้แก่ ติกมาติกาบท ๖๖

ทุกมาติกาบท ๒๘๔ รวมเป็น ๓๕๐ บท นั้นเอง

คำว่า มาติกาโชติกะ นั้น หมายความว่า ปุจฉาที่แสดงจำแนกเนื้อความพร้อมทั้งอธิบายใน มาติกาบท

มีกุสลา ธมมา เป็นต้น ให้สว่าง นั้นเอง

และธัมมสังคณีปกรณ์นี้ เมื่อว่าโดยกัณฑ์แล้วมี ๔ กัณฑ์ คือ ↓

๑. ในธัมมสังคณีปกรณ์นี้ เมื่อว่าโดยกัณฑ์แล้วแบ่งออกเป็นกี่กัณฑ์ คืออะไรบ้าง ? 43/2(2ก), 52/2(2ก)

ให้แสดงมาพร้อมความหมาย ? 55/2(2ข) /ให้อธิบายการแสดงปรมัตถธรรมของพระพุทธองค์ในกัณฑ์นั้นๆ

ด้วย ? 47/1(1ก), 50/2(1ข) และในสุดตันติกทุกมาติกา (ในธัมมสังคณีปกรณ์นั้น) นั้น พระพุทธองค์ ทรง

แสดงไว้กี่กัณฑ์ ? คือกัณฑ์อะไรบ้าง ? 46/1(2), 49/1(1) , 57/2(1ก)

ตอบ ก. ในธัมมสังคณีปกรณ์นี้ เมื่อว่าโดยกัณฑ์แล้ว แบ่งออกเป็น ๔ กัณฑ์ คือ

๑. จิตตูปปาทกณฺข เป็นกัณฑ์ที่แสดงการจำแนกติกมาติกา และทุกมาติกา โดยปรมัตถธรรมทั้ง ๔ ซึ่งมีจิตและเจตสิกเป็นประธาน โดยพิสดาร

๒. รูปกณฺข เป็นกัณฑ์ที่แสดงการจำแนกรูป โดยเอกกณฺยจนถึงเอกาทศกณฺย โดยพิสดาร

๓. นิกฺเขปกกณฺข เป็นกัณฑ์ที่จำแนกติกมาติกา และทุกมาติกาโดยปรมัตถธรรมทั้ง ๔ อย่างถูกล้าง ๆ

๔. อฏฺฐกถากณฺข เป็นกัณฑ์ที่นำเนื้อความของปิฎกทั้ง ๓ ซึ่งเป็นพุทธวจนะ แล้วจำแนกโดยติกมาติกาและทุกมาติกาอย่างย่อ

[46/1, 49/1, 57/2] และในสุดตันติกทุกมาติกานั้น พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ๑ กัณฑ์ คือ นิกฺเขปกกณฺข (49/1) การแสดงสุดตันติกทุกมาติกา ในธัมมสังคณีปกรณ์นั้น คงแสดงไว้แต่นิกฺเขปกกณฺข กัณฑ์เดียวเท่านั้น

๑. ข. จงแสดงวจนัตถะของ กุสล, อกุสล, อพฺยาภต, วิปาค ฯ ? 47/1

ตอบ ข. วจนัตถะของกุสล คือ กุจฺฉิตะ ปาปธมฺเม สลยติ กมฺเปติ วิหฺรติ เสตีติ = กุสล ธรรมชาติโดยย่อทำให้ ห้วนไหว หรือย่อมหาลายซึ่งบาปธรรม อันบัณฑิตทั้งหลายพึงเกลียด ฉะนั้นธรรมชาตินี้ ชื่อว่า กุสล

วจนัตถะของอกุสล คือ น กุสลํ = อกุสล ธรรมชาติที่ไม่ใช่กุสล ชื่อว่า อกุสล

วจนัตถะของอพฺยาภต คือ น พฺยาภโต = อพฺยาภโต. ธรรมที่ไม่ได้ทรงแสดงโดยความเป็นกุสล อกุสล ทรง แสดงเป็นอย่างอื่น ชื่อว่า อพฺยาภต

วจนัตถะของวิปาค คือ อณฺณมณฺณวิสิฏฺฐานํ กุสลากุสลาํ ปากาติ = วิปาคา ธรรมทั้งหลายที่เป็นผลของ กุสลและอกุสล ที่พิเศษกว่ากันและกันชื่อว่า วิปาค

ข้อ ๒/๓ (ที่เคยออกสอบข้อ ๒ = ๑๐ คะแนน คราวนี้จะออกข้อไหนดี)

๒. จงแปลและแสดงองค์ธรรม ในบทต่อไปนี้ (ของบาลีต่อไปนี้) ? (๕ ข้อย่อย ๒คะแนน/ข้อ)

ก. กุสลา ธมมา 45/2, 49/1, 49/2, 50/1, 50/2, 51/1, 52/1, 52/2, 53/2, 54/2, 55/1, 56/1, 57/1, 57/2, 58/1,

59/1, 59/2, 60/2, 61/2, 62/1, 62/2, 63/2

ข. อกุสลา ธมมา 50/1, 51/1, 56/2, 62/1

ค. อพฺยาจตา ธมมา.43/2, 44/1, 46/1, 48/1, 48/2, 51/1, 53/1, 54/1, 55/2, 58/2, 60/1, 61/1, 62/1

ตอบ ก. กุสลา ธมมา ธรรมทั้งหลายที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ชีวิต เป็นแต่สภาวะ (นิสสุตต นิชชีว สภาวา) ซึ่งมีลักษณะไม่มีโทษให้ผลเป็นความสุข มีอยู่ (สวัชชนติ) องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

ข. อกุสลา ธมมา ธรรมทั้งหลายที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ชีวิต เป็นแต่สภาวะ (นิสสุตต นิชชีว สภาวา) ซึ่งมีลักษณะเป็นไปพร้อมด้วยโทษ และให้ผลเป็นความทุกข์ มีอยู่ (สวัชชนติ) องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

ค. อพฺยาจตา ธมมา ธรรมทั้งหลายที่ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่ชีวิตเป็นแต่สภาวะ (นิสสุตต นิชชีว สภาวา) ซึ่งพระพุทธรองค์ไม่ได้ทรงแสดงโดยความเป็น กุศล อกุศล แต่ได้ทรงแสดงโดยความเป็นอย่างอื่น มีอยู่ (สวัชชนติ) องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน.

สุขาย เวทนาย สมปยุตฺตา ธมมา 44/1, 47/1, 51/1, 51/2, 62/1

ทุกข์าย เวทนาย สมปยุตฺตา ธมมา 45/2, 53/1, 54/2, 55/1, 60/1, 62/2

อทุกขมสุขาย เวทนาย สมปยุตฺตา ธมมา 44/2(3ก), 48/1, 49/2, 51/1, 61/2, 62/1, 63/2

สุขาย เวทนาย สมปยุตฺตา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ประกอบด้วยสุขเวทนา โดยลักษณะทั้ง ๔ มีเอกุปปาตตา เป็นต้น มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ สุขสหคตจิต ๖๓ เจตสิก ๔๖ (เว้นเวทนา)

ทุกข์าย เวทนาย สมปยุตฺตา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่ประกอบด้วยทุกข์เวทนาโดยลักษณะทั้ง ๔ มีเอกุปปาตตา เป็นต้น มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ ทุกขสหคตจิต ๓ เจตสิก ๒๑ (เว้นเวทนา)

อทุกขมสุขาย เวทนาย สมปยุตฺตา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ประกอบด้วยอุเบกขาเวทนา ซึ่งไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุข โดยลักษณะทั้ง ๔ มี เอกุปปาตตา เป็นต้น มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อุเบกขาสหคตจิต ๕๕ เจตสิกที่ประกอบ ๔๖ (เว้นเวทนา)

วิปากา ธมมา. 44/2(3ข), 50/1, 50/2, 53/2, 53/1, 54/1, 56/1

วิปากธมมธมมา 44/1, 44/2, 50/2, 56/1, 58/2, 59/2, 60/2

เนววิปากนวิปากธมมธมมา ? 43/1ส(2ก), 43/2, 47/2, 49/1, 52/2, 57/2, 58/1, 59/1

วิปากา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นผลของกุศลและอกุศล ซึ่งพิเศษกว่ากันและกัน มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘

วิปากธมมธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพให้ผลเกิดขึ้น มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๕๒

เนววิปากนวิปากธมมธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่ไม่เป็นผลของกุศล และอกุศลซึ่งพิเศษกว่ากันและกัน และไม่มีสภาพให้ผลเกิดขึ้น มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ กริยาจิต ๒๑ เจตสิก ๓๕ รูป ๒๘ นิพพาน

อุปาทินนุปาทานิยา ธมมา 43/2, 44/2, 54/1

อนุปาทินนุปาทานิยา ธมมา 44/1, 44/2(3ค), 50/1, 53/2, 54/1, 56/2, 57/1, 61/2, 63/2

อนุปาทินนอนุปาทานิยา ธมมา 47/2, 52/1, 59/2

อุปาทินนุปาทานิยา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่กรรม (อันต้นหาและทวิญญูเข้าไปติด โดยอาการกระทำให้เป็นอาภรณ์นั้น) ยึดไว้โดยความเป็นผลและเป็นอาภรณ์ของอุปาทานได้ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โลเกียวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ๒๐

อนุปาทินนุปาทานิยา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่กรรม (อันต้นหาและทวิญญูเข้าไปติด โดยอาการกระทำให้เป็นอาภรณ์นั้น) ไม่ได้ยึดไว้โดยความเป็นผล แต่เป็นอาภรณ์ของอุปาทานได้ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ โลเกียกุศลจิต ๑๗ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๒ จิตตชรูป ๑๗ อกุศลชรูป ๑๕ อาหารชรูป ๑๔

อนุปาทินนุปาทานิยา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่กรรม (อันต้นหาและทวิญญูเข้าไปติด โดยอาการกระทำให้เป็นอาภรณ์นั้น) ไม่ได้ยึดไว้โดยความเป็นผลและไม่เป็นประโยชน์ คือไม่เป็นอาภรณ์ของอุปาทาน มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน.

สงกิลิฏฺฐสงกิลิสสิกา ธมฺมา 44/2(3ง), 54/1, 60/1

อสงกิลิฏฺฐสงกิลิสสิกา ธมฺมา 46/1

อสงกิลิฏฺฐอสงกิลิสสิกา ธมฺมา? 47/2ส

สงกิลิฏฺฐสงกิลิสสิกา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน และเป็นที่อาศัยเกิดของกิเลส หรือเป็นอาภรณ์ของกิเลส มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

อสงกิลิฏฺฐสงกิลิสสิกา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน แต่เป็นที่อาศัยเกิดของกิเลส หรือเป็นอาภรณ์ของกิเลสได้ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โลเกียกุศลจิต ๑๗ โลเกียวิปากจิต ๓๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘

อสงกิลิฏฺฐอสงกิลิสสิกา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน และไม่เป็นที่อาศัยเกิดของกิเลส หรือไม่เป็นอาภรณ์ของกิเลส มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

สวิตกกสวิจारा ธมฺมา 43/2, 54/1

อวิตกกวจารมตฺตา ธมฺมา 46/1, 47/1, 48/2, 50/1, 54/2, 56/2, 61/1

อวิตกกอวิจारा ธมฺมา 44/2(3จ), 51/2,

สวิตกกสวิจारा ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เกิดพร้อมด้วยวิตกและวิจารณ์ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ สวิตกกสวิจารจิต ๕๕ คือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญจริยญาณจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑ เจตสิก ๕๐ (เว้น วิตก, วิจารณ์)

อวิตกกวจารมตฺตา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่มีวิตก มีแต่วิจารณ์เท่านั้น มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ ทุตติยฌานจิต ๑๑ เจตสิกที่ประกอบ ๓๖ (เว้นวิจารณ์) และวิตกเจตสิก ๕๕ ที่ในสวิตกกสวิจารจิต ๕๕

อวิตกกอวิจारा ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่ไม่มีวิตกและวิจารณ์ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อวิตกกอวิจารจิต ๕๕ คือ ทวิปัญญจริยญาณจิต ๑๐ ตติยฌานจิต ๑๑ จตฺตถฌานจิต ๑๑ ปัญจฌานจิต ๒๓ เจตสิก ๓๖ (เว้นวิจารณ์) และ

วิจารณ์เจตสิก ๑๑ ที่ในทุติยฉนจิต ๑๑ รูป ๒๘ นิพพาน

ปีติสหคตา ธมฺมา 47/1, 49/1, 52/2, 57/1, 57/2, 58/1, 59/1

สุขสหคตา ธมฺมา 53/2

อุเปกขาสหคตา ธมฺมา 45/2, 55/1, 62/2

- ปีติสหคตา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เกิดพร้อมด้วยปีติ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ ปีติสหคตจิต ๕๑ คือ กามโสมนัสสหคตจิต ๑๘ ปฐมฉนจิต ๑๑
 ทุติยฉนจิต ๑๑ ตติยฉนจิต ๑๑ เจตสิก ๔๖ (เว้นปีติ)
- สุขสหคตา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เกิดพร้อมด้วยสุขเวทนา มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ สุขสหคตจิต ๖๓ เจตสิก ๔๖ (เว้นเวทนา)
- อุเปกขาสหคตา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เกิดพร้อมด้วยอุpekขาเวทนา มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ อุpekขาสหคตจิต ๕๕ เจตสิก ๔๖ (เว้นเวทนา)

เนว ทสฺสเนน น ภาวนา ย ปหาตพฺพา ธมฺมา. 47/1, 60/1

- เนว ทสฺสเนน น ภาวนา ย ปหาตพฺพา ธมฺมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่พึงประหาณโดยโสตาปัตติมรรคและ
 อริยมรรคเบื้องต้น ๓ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา 50/1, 56/2

- ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่มีเหตุอันพึงประหาณโดยโสตาปัตติมรรค มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔ วิจิกิจฉนสัมปยุตตจิต ๑ เจตสิกที่ประกอบ ๒๒ (เว้นโมหเจตสิก
 ที่ในวิจิกิจฉนสัมปยุตตจิต ๑) อันโสตาปัตติมรรคพึงละได้เด็ดขาด (สมุจเฉทปหาน)
 ทิฏฐิคตวิปยุตตจิต ๔ โทสมมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๕ ที่นำไปสู่อบาย (อปายคมนิย)
 อันโสตาปัตติมรรคพึงละได้โดยสามารถทำให้เบาบางลง (ตนุกรปหาน)

อากฺขณามิโน ธมฺมา. 43/1ส(๒ข), 46/1, 47/1, 48/1, 52/1

อปจยคามิโน ธมฺมา 47/2, 58/2, 59/2

เนวากฺขณามิโนปจยคามิโน ธมฺมา 48/2, 52/1, 61/1

- อากฺขณามิโน ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นเหตุให้ถึงจุติและปฏิสนธิ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ โลภียกุศลจิต ๑๗ เจตสิกที่ประกอบ ๕๒.
- อปจยคามิโน ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เป็นเหตุให้ถึงพระนิพพาน มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖
- เนวากฺขณามิโนปจยคามิโน ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่เป็นเหตุให้ถึงจุติ ปฏิสนธิ และพระนิพพาน มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิกที่ประกอบ ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

เสกฺขา ธมฺมา 49/2, 50/1, 51/2, 54/2, 56/2

อเสกฺขา ธมฺมา 45/2, 55/1, 55/2, 62/2

- เสกฺขา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นของเสกขบุคคล ๗ หรือที่ชื่อว่าเสกขธรรม มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๗ (เว้นอรหัตตผลจิต ๑) เจตสิก ๓๖

อเสกขา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เป็นของอเสกขบุคคล หรือที่ชื่อว่าอเสกขธรรม มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ อรหัตตผลจิต ๑ เจตสิก ๓๖

ปริตตา ธมมา. 49/2, 53/1, 57/1

อุปปมาณา ธมมา. 50/2, 56/1(ค), 60/2

ปริตตา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่มีอำนาจน้อยมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ กามจิต ๕๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

อุปปมาณา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสมีราคะ เป็นต้น ซึ่งย่อมกระทำให้มีประมาณ
มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

หีนา ธมมา. 52/1, 53/1, 59/2

มขุณิมา ธมมา 47/2, 55/2

หีนา ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่เลวหรือที่ลามก มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗.

มขุณิมา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นอย่างกลาง หรือ
สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นไปในระหว่างธรรมที่ลามกและที่ประณีต มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ โลภียกุศลจิต ๑๗ โลภียวิปากจิต ๓๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘

สมมตตนิยตา ธมมา 48/1, 49/1, 50/2, 52/2, 56/1, 57/2, 58/1, 58/2, 59/1, 60/2, 61/2

สมมตตนิยตา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่มีสภาพเป็นความดี และให้ผลแน่นอนในลำดับแห่งตน
ติดต่อกัน ไม่มีระหว่างกันมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖

อุปปณนา ธมมา 49/1, 52/2, 57/2, 58/1, 59/1

อนุปปณนา ธมมา 51/2, 54/2

อุปปาทีโน ธมมา. 48/1, 48/2, 58/2, 61/1

อุปปณนา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่กำลังถึงซึ่งขณะทั้ง ๓ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ ที่กำลังเกิดขึ้นปรากฏ มีอยู่

อนุปปณนา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่ไม่ใช่ถึงแล้ว และกำลังถึงซึ่งขณะทั้ง ๓ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๒
จิตตชรูป ๑๗ อตุชรูป ๑๕ อาหารชรูป ๑๔ ที่จะเกิด

อุปปาทีโน ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่จะเกิดโดยแน่นอน เพราะมีเหตุที่สำเร็จแล้ว มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ กัมมชรูป ๒๐ ที่จะเกิด

พหิทธา ธมมา. 47/2, 49/2, 51/2

อขมตตพหิทธา ธมมา 53/2, 55/2, 57/1

พหิทธา ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นภายนอกสันดานแห่งตน มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ที่เป็นภายนอกสันดานแห่งตน

อขมตตพหิทธา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นภายในและภายนอกสันดานแห่งตน มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ ที่เป็นภายในและภายนอกสันดานแห่งตน

สนิทสนสปปัญญา ธมมา 48/2, 61/1

อนิทสนสปปัญญา ธมมา 45/2, 46/1, 50/2, 55/1, 62/2

อนิทสนอปปัญญา ธมมา ? 43/1ส(2ค), 55/2, 56/1(จ), 60/1, 60/2, 61/2, 63/2

สนิทสนสปปัญญา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพเป็นไปพร้อมด้วยการเห็นได้และกระทบได้ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ รูปารมณ

อนิทสนสปปุฏฐา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพเห็นไม่ได้ แต่มีสภาพเป็นไปพร้อมด้วยกระทบได้ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โอฬาริกรูป ๑๑ (เว้นรูปารมณ)

อนิทสนสปปุฏฐา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพเห็นไม่ได้และกระทบไม่ได้ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน

๒. จงแปลและแสดงองค์ธรรมในธรรมต่อไปนี้ ? 45/1(3), 46/2

ก. สงฺกิลสธรรม

ข. อสงฺกิลสธรรม

ค. สวิตกกอวิจารธรรม

ง. อวิจารธรรม

จ. นิปปิตฺติสุข 45/1

ฉ. นิปปิตฺติกรรม 46/2

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรมในธรรมดังนี้

ก. สงฺกิลสธรรม ธรรมที่ทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน องค์ธรรมได้แก่ กิเลส ๑๐ มีโลภะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฎฐิ วิจิกิจฉา ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อนัตตตัปปะ

ข. อสงฺกิลสธรรม ธรรมที่ไม่ทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิกที่ประกอบ ๔๒ (เว้นกิเลสองค์ธรรม ๑๐) รูป ๒๘ นิพพาน

ค. อวิจารธรรม ธรรมที่ไม่เกิดพร้อมด้วยวิจาร์ณ

องค์ธรรมได้แก่ ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ ตติยฉานจิต ๑๑ จตุตถฉานจิต ๑๑ ปัญจฉานจิต ๒๓ เจตสิก ๓๖ และวิจารเจตสิก ๖๖ รูป ๒๘ นิพพาน

ง. สวิตกกอวิจารธรรม ธรรมที่มีวิตก ไม่มีวิจาร์ณ องค์ธรรมได้แก่ วิจารเจตสิก ๕๕ ที่ในสวิตกกจิต ๕๕

(46/2) จ. นิปปิตฺติกรรม ธรรมที่ไม่มีปิตติ องค์ธรรมได้แก่ อุเบกขาสหคตจิต ๕ โทสมูลจิต ๒ กายวิญญานจิต ๒ จตุตถฉานจิต ๑๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นปิตติ) และปิตติเจตสิก ๕๑ รูป ๒๘ นิพพาน

(45/1) จ. นิปปิตฺติสุข ความสุขที่ไม่ประกอบด้วยปิตติ องค์ธรรมได้แก่ สุขเวทนา ๑๒ ที่อยู่ในสุขสหคต กายวิญญานจิต ๑ จตุตถฉานจิต ๑๑

ข้อ ๓/๔ (หาก จำแนกหมด มี ๒ ข้อย่อย ก.ข. หากแจกเฉพาะ ชาติกับสังขจะ อาจมี ถึง ๕ ข้อย่อย)

๓. จงแปลและแสดงองค์ธรรมพร้อมจำแนก ชันธ์ อายตนะ ชาติ สังขะ และสังขจิตติของธรรมต่อไปนี้ ? 46/2(3ก)

ก. กุสลา ธมมา

ตอบ ก. กุสลา ธมมา ธรรมทั้งหลาย ที่ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่ชีวิตเป็นแต่สภาวะ (นิสสุตต นิสชีว สภาวา)

ซึ่งมีลักษณะไม่มีโทษ ให้ผลเป็นความสุข มีอยู่ (สวัชชนติ) องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชันธ์ อายตนะ ชาติ สังขะ แล้วได้ ชันธ์ ๔ อายตนะ ๒ ชาติ ๒ สังขะ ๒

ชันธ์ ๔ คือ ในเจตสิก ๓๘ นั้น เวทนาเจตสิก เป็น เวทนาชันธ์ สัญญาเจตสิก เป็น สัญญาชันธ์

เจตสิกที่เหลือ ๓๖ เป็น สังขารชันธ์ กุศลจิต ๒๑ เป็น วิญญานชันธ์

อายตนะ ๒ คือ กุศลจิต ๒๑ เป็น มนายตนะ เจตสิก ๓๘ เป็น ธัมมายตนะ

ชาติ ๒ คือ กุศลจิต ๒๑ เป็น มโนวิญญานชาติ เจตสิก ๓๘ เป็น ธัมมชาติ

สังขะ ๒ คือ โลภียกุศลจิต ๑๗ เจตสิก ๓๘ เป็น ทุกสังข

องค์มรรค ๘ ที่ในปฐมฌานมรรค หรือ องค์มรรค ๗ (เว้นสัมมาสังกัปปะ) ที่ในทุติยฌานมรรคขึ้นไป

เป็น มัคคสังจ

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ เป็น สัจจวิมุตติ

๓. จงจำแนกองค์ธรรมของบทต่อไปนี้ โดย ชาติและสังจะ โดยละเอียด ? 56/1, 57/1

ก. อพฺยาการตา ธมฺมา. 56/1, 57/1

ตอบ ก. อพฺยาการตา ธมฺมา. องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชาติและสังจะแล้ว ได้ชาติ ๑๘ สังจะ ๒....↓.....

๓. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้โดยชาติ และสังจะ 47/1 และ สัจจวิมุตติ ? 46/1

ก. วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

[=อพฺยาการตา ธมฺมา, เนวํจยคามินิ ธมฺมา]

45/2, 46/1(4ก), 47/1, 52/1(3ข), 53/2, 54/2, 57/2, 59/1

ตอบ จำแนกองค์ธรรมเหล่านี้โดย ชาติ และสังจะ ดังนี้

ก. วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย ชาติ และสังจะ แล้วได้ ชาติ ๑๘ สังจะ ๒

(53/2 แจกละเอียด) ชาติ ๑๘ คือ

ในรูป ๒๘ นั้น		ในวิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ นั้น	
จักขุประสาท	เป็นจักขุธาตุ	จักขุวิญญาณจิต ๒	เป็นจักขุวิญญาณธาตุ
โสตประสาท	เป็น โสตธาตุ	โสตวิญญาณจิต ๒	เป็นโสตวิญญาณธาตุ
ฆานประสาท	เป็นฆานธาตุ	ฆานวิญญาณจิต ๒	เป็นฆานวิญญาณธาตุ
ชีวหาประสาท	เป็น ชิวหาธาตุ	ชีวหาวิญญาณจิต ๒	เป็นชีวหาวิญญาณธาตุ
กายประสาท	เป็น กายธาตุ	กายวิญญาณจิต ๒	เป็นกายวิญญาณธาตุ
รูปารมณ	เป็นรูปธาตุ	ปญฺจทวารารวชนจิต ๑ สัมปฏิจฉนจิต ๒ เป็นมโนธาตุ	
สัททารมณ	เป็น สัทธาธาตุ		
คันธารมณ	เป็นคันธาธาตุ		
รสธารมณ	เป็นรสธาตุ	วิปากจิตที่เหลือ ๒๔ กริยาจิตที่เหลือ ๑๙ เป็นมโนวิญญาณธาตุ	
(ปลว, เตโช, วาโย) โณฐัพพารมณ เป็นโณฐัพพธาตุ		เจตสิก ๓๘ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ	

(หรือแจกปกติ)

ชาติ ๑๘ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โฬหาริกรูป ๑๒ เป็นโฬหาริธาตุ ๑๐

ในวิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ นั้น ทวิปญฺจวิญาณจิต ๑๐ เป็นปญฺจวิญาณธาตุ ๕

สัมปฏิจฉนจิต ๒ ปญฺจทวารารวชนจิต ๑ เป็นมโนธาตุ

วิปากจิตที่เหลือ ๒๔ กริยาจิตที่เหลือ ๑๙ เป็นมโนวิญญาณธาตุ

เจตสิก ๓๘ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ

สังจะ ๒ คือ โลเกยวิปากจิต ๓๒ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๕ (เว้นวิริตี ๓) รูป ๒๘ เป็นทุกขสังจ

นิพพาน เป็นนิโรธสังจ

ผลจิตตูปบาท ๓๗

เป็นสัจจวิมุตติ

๓. ให้แสดงการจำแนกธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ และสังขะ ? 51/1, 52/1 [=สุขสทคตา ธมมา]

ก. สุขสทคตจิต ๖๓ เจตสิก ๔๖ (เว้นเวทนา) 51/1, 52/1 [=สุขายเวทนาย สมปยุตตา ธมมา]

ตอบ แสดงการจำแนกธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ และสังขะดังนี้

ก. สุขสทคตจิต ๖๓ เจตสิก ๔๖ (เว้นเวทนา)

ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนกโดย ธาตุ และ สังขะ แล้วได้ ธาตุ ๓ สังขะ ๓

ธาตุ ๓ คือ ในสุขสทคตจิต ๖๓ นั้น สุขสทคตกายวิญญานจิต ๑ เป็น กายวิญญานธาตุ
สุขสทคตจิตที่เหลือ ๖๒ เป็น มโนวิญญานธาตุ

เจตสิก ๔๖ เป็น ธัมมธาตุ

สังขะ ๓ คือ โลภียสุขสทคตจิต ๓๑ เจตสิก ๔๕ (เว้นโลภะ) เป็น ทุกขสังข,

โลภเจตสิก เป็น สมุทัยสังข,

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคสุขสทคตจิต ๑๖ เป็น มัคคสังข

มัคคจิตตูปาทที่เหลือ ๒๘ ผลจิตตูปาท ๓๖ เป็น สังขวิมุต

๒. จงแสดงบาลี คำแปล พร้อมทั้งองค์ธรรมและจำแนก ชั้นธ आयตนะ ธาตุ สังขะ

โดยละเอียด ในบทต่อไปนี้ ? 45/1(2ก) ก. ปฐมบทของ วิปากติก

๓. จงแปล และแสดงองค์ธรรม พร้อมจำแนก โดยเฉพาะ ธาตุ สังขะ โดยละเอียด

ในบทต่อไปนี้ ? 55/1, 62/2 ก. วิปากา ธมมา

ตอบ แสดงบาลี คำแปล พร้อมทั้งองค์ธรรมและจำแนก

ชั้นธ आयตนะ ธาตุ สังขะ โดยละเอียด ในบทต่อไปนี้ มีดังนี้

ก. วิปากา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นผลของกุศลและอกุศล ซึ่งพิเศษกว่ากันและกัน มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘

ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนกโดย ชั้นธ आयตนะ ธาตุ สังขะ แล้วได้ ชั้นธ ๔ आयตนะ ๒ ธาตุ ๘ สังขะ ๑

ชั้นธ ๔ คือ ในเจตสิก ๓๘ นั้น เวทนาเจตสิก เป็นเวทนาชั้นธ สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาชั้นธ

เจตสิกที่เหลือ ๓๖ เป็นสังขารชั้นธ วิปากจิต ๓๖ เป็นวิญญานชั้นธ

อายตนะ ๒ คือ วิปากจิต ๓๖ เป็น มนายตนะ เจตสิก ๓๘ เป็นธัมมายตนะ

ธาตุ ๘ คือ ในวิปากจิต ๓๖ นั้น จักขุวิญญานจิต ๒ เป็นจักขุวิญญานธาตุ, โสตวิญญานจิต ๒ เป็นโสต

วิญญานธาตุ, ฆานวิญญานจิต ๒ เป็นฆานวิญญานธาตุ, ชิวหาวิญญานจิต ๒ เป็น

ชิวหาวิญญานธาตุ, กายวิญญานจิต ๒ เป็นกายวิญญานธาตุ, สัมปฏิจฉนจิต ๒

เป็นมโนธาตุ, วิปากจิตที่เหลือ ๒๔ เป็นมโนวิญญานธาตุ เจตสิก ๓๘ เป็นธัมมธาตุ

สังขะ ๑ คือ โลภียวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ (เว้นวิรตี ๓) เป็นทุกขสังข ผลจิตตูปาท ๓๗ เป็นสังขวิมุต

๓. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ สังขะ? 44/2, 45/2 และสังขวิมุต ? 46/1, 53/1

ก. อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๕๒ 45/2(ค), 46/1, 48/2, 51/1, 53/1 [=วิปากธมมธมมา]

ตอบ จำแนกองค์ธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ สังขะ และสังขวิมุต ก. อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๕๒

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย ธาตุ และ สัจจะ แล้วได้ ธาตุ ๒ สัจจะ ๓

ธาตุ ๒ คือ อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ เป็นมโนวิญญาณธาตุ เจตสิก ๕๒ เป็นธัมมธาตุ

สัจจะ ๓ คือ อกุศลจิต ๑๒ โลภียกุศลจิต ๑๗ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) เป็นทุกขสัจ

โลกเจตสิก เป็นสมุทยสัจ

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็นมัคคสัจ

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ เป็นสัจจวิมุต

๓. จงแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ พร้อมทั้งแสดงการจำแนกองค์ธรรมตามที่ระบุไว้ในแต่ละข้อ ? 47/2

ก. อุปาทินนุปาทานิยา ธมฺมา (จำแนกโดยอายตนะ)

ตอบ ก. องค์ธรรมได้แก่ โลภียวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ๒๐

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยอายตนะ แล้วได้ อายตนะ ๑๑,

อายตนะ ๑๑ คือ ในกัมมชรูป ๒๐ นั้น จักขุปสาท เป็นจักขายตนะ, โสตปสาท เป็นโสตายตนะ, ฆานปสาท

เป็นฆานายตนะ, ชิวหาปสาท เป็นชิวหายตนะ, กายปสาท เป็นกายายตนะ, รูปารมณ

เป็นรูปายตนะ, คันธารมณ เป็นคันธายตนะ, รสารมณ เป็นรสายตนะ, (ปถวี เตโช, วาโย)

โผฏฐัพพารมณ เป็นโผฏฐัพพายตนะ,

โลภียวิปากจิต ๓๒ เป็นมนายตนะ, เจตสิก ๓๕ สุขุมรูป ๙ หรือ ๑๑ ได้แก่ อาโป อิตถิภาวะ ปริสภาวะ ห

ยะ ชีวิตะ อาหาระ ปริจเฉทะ อุปัจจยะ สันตติ หรือและ ชรตา อนิจจตา เป็นธัมมายตนะ

๓. จงแปลและแสดงองค์ธรรม พร้อมทั้งจำแนกโดยธาตุ และสัจจะ (โดยละเอียด) ? 44/1(3ก)

ในบทต่อไปนี้ ? 50/2(4ก), 51/2(3ก) ก. อุปาทินนุปาทานิยา ธมฺมา

๓. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้โดย ธาตุ และสัจจะ ? 45/2

ข. โลภียวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ๒๐ ? 45/2

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรมพร้อมทั้งจำแนกโดยธาตุและสัจจะในบทต่อไปนี้

ก. สภาวะธรรมทั้งหลายที่กรรม (อันต้นหาและทัญญูเข้าไปติด โดยอาการกระทำให้เป็นอารมณ์นั้น)

ยึดไว้โดยความเป็นผล และเป็นอารมณ์ของอุปาทานได้ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลภียวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ๒๐

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุ และสัจจะแล้วได้ธาตุ ๑๗ สัจจะ ๑

ธาตุ ๑๗ คือ ในกัมมชรูป ๒๐ นั้น จักขุปสาท เป็นจักขุธาตุ, โสตปสาท เป็นโสตธาตุ, ฆานปสาท เป็นฆาน

ธาตุ, ชิวหาปสาท เป็นชิวหาธาตุ, กายปสาท เป็นกายธาตุ, รูปารมณ เป็นรูปธาตุ, คันธารมณ

เป็นคันธธาตุ, รสารมณ เป็นรสธาตุ, โผฏฐัพพารมณ คือ ปฐวี เตโช วาโย เป็นโผฏฐัพพธาตุ

ในโลภียวิปากจิต ๓๒ นั้น จักขุวิญญาณจิต ๒ เป็นจักขุวิญญาณธาตุ, โสตวิญญาณจิต ๒ เป็น

โสตวิญญาณธาตุ, ฆานวิญญาณจิต ๒ เป็นฆานวิญญาณธาตุ, ชิวหาวิญญาณจิต ๒ เป็นชิวหา

วิญญาณธาตุ, กายวิญญาณจิต ๒ เป็นกายวิญญาณธาตุ, สัมปฏิจฉนจิต ๒ เป็นมโนธาตุ,

โลภียวิปากจิตที่เหลือ ๒๐ เป็นมโนวิญญาณธาตุ

เจตสิก ๓๕ สุขุมรูป ๙ หรือ ๑๑ ได้แก่ อาโป อิตถิภาวะ ปริสภาวะ หทยะ ชีวิตะ อาหาระ ปริจ

เฉพะ อุปจยะ สันตติ หรือและ ชรตา อนิจจตา เป็นธัมมชาตุ

สังจะ ๑ คือ โลเกยวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ๒๐ เป็นทุกสังจ

๓. จงแปลบาลีในบทต่อไปนี้ พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม แล้วจำแนกตามที่ระบุไว้ในแต่ละข้อ ?

ก. อนุปาทินุปาทานิยา ธมมา (จำแนกโดยอายตนะ) ? 48/1(3ก) (จำแนกโดยชาตุ) ? 47/2(3ข)

ตอบ 48/1(3ก) ก. สภาวธรรมทั้งหลายที่กรรม (อันตัณหาและทิฏฐิเข้าไปติดโดย
อาการกระทำให้เป็นอารมณ์นั้น) ไม่ได้ยึดไว้โดยความเป็นผล
แต่เป็นอารมณ์ของอุปาทานได้ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ โลเกยกุศลจิต ๑๗ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๒ จิตตชรูป

๑๗ อุตุชรูป ๑๕ อาหารชรูป ๑๔ [48/1(3ก)] ธรรมเหล่านี้เมื่อ

จำแนกโดยอายตนะแล้ว ได้อายตนะ ๗

คือ ในติชรูปนั้น รูปารมณเป็นรูปายตนะ, สัททารมณ เป็นสัททายตนะ, คัน

ธารมณ เป็นคันธายตนะ, รสารมณ เป็นรสายตนะ, (ปลวี่, เตโซ, วาโย)

โณฏฐัพพารมณ เป็นโณฏฐัพพายตนะ,

อกุศลจิต ๑๒ โลเกยกุศลจิต ๑๗ กริยาจิต ๒๐ เป็นมนายตนะ

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๐ หรือ ๑๒ ได้แก่ อาโป อาหาระ ปริจเฉทะ กายวิญญูติ วิจิวิญญูติ ลหุตตา มุทุตา

กัมมัณญุตตา อุปจยะ สันตติ หรือ/และ ชรตา อนิจจตา เป็นธัมมายตนะ

47/2(3ข) ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชาตุแล้ว ได้ชาตุ ๘

คือ ในติชรูปนั้น รูปารมณ เป็นรูปชาตุ, สัททารมณ เป็นสัททชาตุ, คันธารมณ เป็นคันธชาตุ, รสารมณเป็นรส

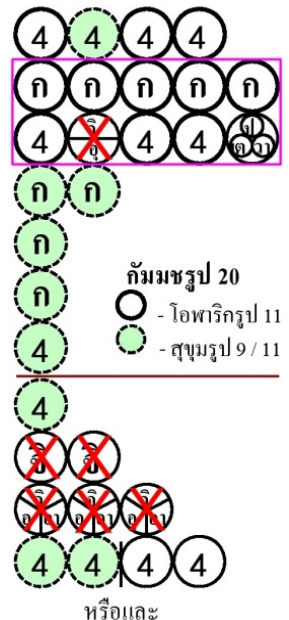
ชาตุ (ปลวี่, เตโซ, วาโย) โณฏฐัพพารมณ เป็นโณฏฐัพพชาตุ,

ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็นมนธชาตุ,

อกุศลจิต ๑๒ โลเกยกุศลจิต ๑๗ กริยาจิตที่เหลือ ๑๔ เป็นมนวิญญูณชาตุ,

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๐ หรือ ๑๒ ได้แก่ อาโป อาหาระ ปริจเฉทะ กายวิญญูติ วิจิวิญญูติ ลหุตตา มุทุตา

กัมมัณญุตตา อุปจยะ สันตติ หรือ/และ ชรตา อนิจจตา เป็นธัมมชาตุ

๒. จงแสดงบาลี คำแปล พร้อมทั้งองค์ธรรมและจำแนก ชันธ์ อายตนะ ชาตุ สังจะ โดยละเอียด ในบทต่อไปนี้ ?

45/1(2ข) ข. ตติยบทของ อุปาทินนติก?

๓. จงแปล และแสดงองค์ธรรม พร้อมจำแนก โดยเฉพาะ ชาตุ สังจะ โดยละเอียด ในบทต่อไปนี้ ? 55/1, 62/2

ข. อนุปาทินนอนุปาทานิยา ธมมา

ตอบ ข. อนุปาทินนอนุปาทานิยา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่กรรม (อันตัณหาและทิฏฐิเข้าไปติดโดยการ
กระทำให้เป็นอารมณ์นั้น) ไม่ได้ยึดไว้โดยความเป็นผลและไม่เป็น
ประโยชน์ คือ ไม่เป็นอารมณ์ของอุปาทาน มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนกโดยชันธ์ อายตนะ ชาตุ สังจะแล้วได้ ชันธ์ ๔ อายตนะ ๒ ชาตุ ๒ สังจะ ๒

ชั้น ๔ คือ ในเจตสิก ๓๖ นั้น เวทนาเจตสิก เป็น เวทนาชั้น สัญญาเจตสิก เป็น สัญญาชั้น
เจตสิกที่เหลือ ๓๔ เป็น สังขารชั้น

โลกุตตรจิต ๘ เป็น วิญญาณชั้น

นิพพาน เป็น ชั้นธัมมุตติ

อายตนะ ๒ คือ โลกุตตรจิต ๘ เป็น มนายตนะ เจตสิก ๓๖ นิพพาน เป็น ธัมมายตนะ

ธาตุ ๒ คือ โลกุตตรจิต ๘ เป็น มโนวิญญาณธาตุ เจตสิก ๓๖ นิพพาน เป็น ธัมมธาตุ.

สังขะ ๒ คือ นิพพาน เป็น นิโรธสังขะ องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็น มัคคสังขะ
มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสังขวิมุต.

๓. จงแปลและแสดงองค์ธรรม พร้อมทั้งจำแนกโดยชั้น อายตนะ ธาตุ และสังขะในบาสิต่อไปนี้ ? 50/1(3ข)

๓. จงจำแนกองค์ธรรม ของบทต่อไปนี้ โดย ธาตุและสังขะ โดยละเอียด ? 56/1 ข. ปณิธา ธมมา ?

๓. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ สังขะ? 44/2, 45/2 และสังขวิมุต ? 46/1, 53/1

ข. โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน 46/1, 48/2, 53/1, 54/2

(๔ บทในติกะ อนุปาทินอนุปาทานิยา ธมมา, อสงักสิฏฐสงักสิเลสิกา ธมมา, อปฺปมาณา ธมมา, ปณิธา ธมมา)

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรม จำแนกชั้น อายตนะ ธาตุ สังขะ ดังนี้

ข. สภาธรรมทั้งหลายที่ประเสริฐหรือที่ประณีต มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน
ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนกโดยชั้น อายตนะ ธาตุ สังขะแล้ว ได้ชั้น ๔ อายตนะ ๒ ธาตุ ๒ สังขะ ๒ ..▲..

ข. โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุและสังขะ แล้วได้ ธาตุ ๒ สังขะ ๒ ..▲..

๓. จงแปลและแสดงองค์ธรรมพร้อมจำแนก ชั้น อายตนะ ธาตุ สังขะ

และสังขวิมุตติของธรรมต่อไปนี้ ? 46/2(3ข)

โดยละเอียดในบทต่อไปนี้ ? 50/2(4ข), 51/2(3ข)

ข. สงักสิฏฐสงักสิเลสิกา ธมมา

ตอบ ข. สงักสิฏฐสงักสิเลสิกา ธมมา สภาธรรมทั้งหลายที่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน และเป็นที่อาศัย

เกิดของกิเลส หรือเป็นอารมณ์ของกิเลสได้ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

46/2 ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้น อายตนะ ธาตุ สังขะ แล้วได้ ชั้น ๔ อายตนะ ๒ ธาตุ ๒ สังขะ ๒

51/2 ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนกโดย ธาตุ และ สังขะ แล้วได้ ธาตุ ๒ สังขะ ๒

ชั้น ๔ คือ ในเจตสิก ๒๗ นั้น เวทนาเจตสิก เป็นเวทนาชั้น สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาชั้น

เจตสิกที่เหลือ ๒๕ เป็นสังขารชั้น อกุศลจิต ๑๒ เป็นวิญญาณชั้น

อายตนะ ๒ คือ อกุศลจิต ๑๒ เป็นมโนมายตนะ

เจตสิก ๒๗ เป็นธัมมายตนะ

ธาตุ ๒ คือ อกุศลจิต ๑๒ เป็นมโนวิญญาณธาตุ

เจตสิก ๒๗ เป็นธัมมธาตุ

สังขะ ๒ คือ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๖ (เว้นโลภะ) เป็นทุกสังขะ

โลภเจตสิก เป็นสมุทัยสังขะ

๓. จงแปลและแสดงองค์ธรรม พร้อมทั้งจำแนก โดยธาตุ และสังขะ ? 44/1(3ข)

โดยชั้น อายตนะ ธาตุ และสังขะในบาสิต่อไปนี้ ? 50/1(3ก) ก. อสงักสิฏฐสงักสิเลสิกา ธมมา

ตอบ

แปลและแสดงองค์ธรรม จำแนกชั้น์ आयตนะ ธาตุ สัจจะ ดังนี้

ก. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน แต่เป็นที่อาศัยเกิดของกิเลส
หรือเป็นอารมณ์ของกิเลสได้ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลภียกุศลจิต ๑๗ โลภียวิปากจิต ๓๒ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘

50/1 ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้น์ आयตนะ ธาตุ สัจจะ แล้วได้ ชั้น์ ๕ आयตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ สัจจะ ๑

44/1 ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนกโดย ธาตุ และ สัจจะ แล้วได้ ธาตุ ๑๘ สัจจะ ๑

ชั้น์ ๕ คือ รูป ๒๘ เป็น รูปชั้น์ ในเจตสิก ๓๘ นั้น เวทนาเจตสิก เป็น เวทนาชั้น์

สัญญาเจตสิก เป็น สัญญาชั้น์ เจตสิกที่เหลือ ๓๖ เป็น สังขารชั้น์

โลภียกุศลจิต ๑๗ โลภียวิปากจิต ๓๒ กริยาจิต ๒๐ เป็น วิญญาณชั้น์

อายตนะ ๑๒ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โสฬารูป ๑๒ เป็น โสฬาริกายตนะ ๑๐ โลภียกุศลจิต ๑๗ โลภียวิ

ปากจิต ๓๒ กริยาจิต ๒๐ เป็น มนายตนะ เจตสิก ๓๘ สุขุมรูป ๑๖ เป็น ธัมมายตนะ

ธาตุ ๑๘ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โสฬารูป ๑๒ เป็น โสฬาริกธาตุ ๑๐

ในโลภียวิปากจิต ๓๒ กริยาจิต ๒๐ นั้น ทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐ เป็น ปัญจวิญญาณธาตุ ๕

สัมปฏิจจหนิจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็น มโนธาตุ

โลภียกุศลจิต ๑๗ โลภียวิปากจิตที่เหลือ ๒๐ กริยาจิตที่เหลือ ๑๙ เป็น มโนวิญญาณธาตุ

เจตสิก ๓๘ สุขุมรูป ๑๖ เป็น ธัมมธาตุ

สัจจะ ๑ คือ โลภียกุศลจิต ๑๗ โลภียวิปากจิต ๓๒ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ เป็น ทุกขสัจจ.

๓. จงแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ พร้อมทั้งแสดงการจำแนกองค์ธรรมตามที่ระบุไว้ในแต่ละข้อ ? 47/2

ค. สวิตกกสวิจारा ธมมา (จำแนกโดยสัจจะ)

ตอบ ค. ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย สัจจะ แล้วได้ สัจจะ ๓ คือ

โลภียสวิตกกสวิจารจิต ๔๗ เจตสิก ๔๙ (เว้นโลภะ) เป็นทุกสัจจ

โลภเจตสิก เป็นสมุทยสัจจ

องค์มรรค ๗ (เว้นสัมมาสังกัปปะ) ที่ในมัคคสวิตกกสวิจารจิต ๔ เป็นมัคคสัจจ

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๘ ผลจิตตูปบาท ๓๕ เป็นสัจจวิมุต

๔. จงแปลและแสดงองค์ธรรมพร้อมทั้งจำแนกโดยชั้น์ आयตนะ ธาตุ สัจจะ ในบทดังต่อไปนี้ (โดยละเอียด)

อวิตกกอวิจारा ธมมา ? 55/2

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรมพร้อมทั้งจำแนกโดย ชั้น์ आयตนะ ธาตุ สัจจะ ในบทนั้นดังนี้

อวิตกกอวิจारा ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่ไม่มีวิตกและวิจารณ์ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อวิตกกอวิจารจิต ๕๕

คือ ทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐ ตติยฌานจิต ๑๑ จตุตถฌานจิต ๑๑ ปัญจฌานจิต ๒๓

เจตสิกที่ประกอบ ๓๖ และวิจารณ์เจตสิก ๑๑ ที่ในตติยฌานจิต ๑๑ รูป ๒๘ นิพพาน

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้น์ आयตนะ ธาตุ สัจจะแล้ว ได้ ชั้น์ ๕ आयตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๗ สัจจะ ๓

ชั้น์ ๕ คือ รูป ๒๘ เป็นรูปชั้น์ ในเจตสิก ๓๖ นั้น เวทนาเจตสิก เป็นเวทนาชั้น์

สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาชั้น ๓๔ และวิจารณ์เจตสิก ๑๑ เป็นสังขารชั้น
อวิตกกถาวจรจิต ๕๕ เป็นวิญญานชั้น นิพพาน เป็นชั้นธัมม

อายตนะ ๑๒ คือ ในรูป ๒๘ นั้น จักขุปสาท เป็นจักขายตนะ, โสตปสาท เป็นโสตายตนะ,

ฆานปสาท เป็น ฆานายตนะ, ชิวหาปสาท เป็นชิวหายตนะ, กายปสาท เป็นกายายตนะ,

รูปารมณ เป็นรูปายตนะ, สัททารมณ เป็นสัททายตนะ, คันธารมณ เป็นคันธายตนะ,

รสารมณ เป็นรสายตนะ, (ปถวี เตโช วาโย) โผฏฐัพพารมณเป็นโผฏฐัพพายตนะ,

อวิตกกถาวจรจิต ๕๕ เป็นมนายตนะ

เจตสิก ๓๖ และวิจารณ์เจตสิก ๑๑ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็น ธัมมายตนะ

ธาตุ ๑๗ คือ ในรูป ๒๘ นั้น จักขุปสาท เป็นจักขุธาตุ, โสตปสาท เป็นโสตธาตุ, ฆานปสาท เป็นฆานธาตุ,

ชิวหาปสาท เป็นชิวหาธาตุ, กายปสาท เป็นกายธาตุ, รูปารมณ เป็นรูปธาตุ, สัททารมณ

เป็นสัทธาธาตุ, คันธารมณ เป็นคันธธาตุ, รसरามณ เป็นรสธาตุ, (ปถวี เตโช วาโย) โผฏฐัพ

พารมณ เป็นโผฏฐัพพธาตุ,

ใน อวิตกกถาวจรจิต ๕๕ นั้น จักขุวิญญานจิต ๒ เป็นจักขุวิญญานธาตุ,

โสตวิญญานจิต ๒ เป็นโสตวิญญานธาตุ, ฆานวิญญานจิต ๒ เป็นฆานวิญญานธาตุ,

ชิวหาวิญญานจิต ๒ เป็นชิวหาวิญญานธาตุ, กายวิญญานจิต ๒ เป็นกายวิญญานธาตุ,

อวิตกกถาวจรจิตที่เหลือ ๔๕ เป็นมโนวิญญานธาตุ

เจตสิก ๓๖ และวิจารณ์เจตสิก ๑๑ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ

สังจะ ๓ คือ โลเกียอวิตกกถาวจรจิต ๓๑ เจตสิก ๓๓ และโลเกียวิจารณ์เจตสิก ๓ รูป ๒๘ เป็นทุกขสังจะ

นิพพาน เป็นนิโรธสังจะ

องค์มรรค ๗ (เว้นสัมมาสังกัปปะ) ที่ในมัคคอวิตกกถาวจรจิต ๑๒ เป็นมัคคสังจะ

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๘ ผลจิตตูปบาท ๓๕

และวิจารณ์เจตสิก ๘ ที่ในโลกุตตรหุตติยมานจิต ๘

} เป็นสังจวิมุต

๓. จงแสดงการจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้ ตามที่ได้ระบุไว้ในแต่ละข้อ ? 53/2 [=อวิตกกถาวจร ธัมมา]

ข. อวิตกกถาวจรจิต ๕๕ คือ ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ ตติยมานจิต ๑๑ จตุตถมานจิต ๑๑ ปัญจมานจิต

๒๓, เจตสิก ๓๖ และวิจารณ์เจตสิก ๑๑ ที่ในหุตติยมานจิต ๑๑, รูป ๒๘, นิพพาน โดยสังจะ

ตอบ ข. ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยสังจะแล้วได้สังจะ ๓ คือ▲.....

๓. ให้แสดงธรรมที่มีสภาพดังต่อไปนี้ ? 43/1

ก. ธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดให้ตาย

ข. ธรรมที่เป็นเหตุให้ไม่เกิดไม่ตาย

ค. ธรรมที่ไม่ใช่เป็นเหตุให้เกิดให้ตาย และไม่ใช่เป็นเหตุให้ไม่เกิดไม่ตาย

ตอบ ธรรมที่มีสภาพดังต่อไปนี้ มีดังนี้คือ

ก. ได้แก่ อายกามิธรรม

คือ อกุศลจิต ๑๒ โลเกียกุศลจิต ๑๗ เจตสิก ๕๒

ข. ได้แก่ อปายกามิธรรม

คือ มรรคจิต ๔ เจตสิก ๓๖

ค. ได้แก่ เนวากยคามินาปจยคามิธรรม คือ วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

๔. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ สัจจะและสังขารวิมุต ? 48/2

ค. อรหัตตผลจิต ๑ เจตสิก ๓๖ (อเสกขามุมมา)

ตอบ ค. จำแนกองค์ธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ สัจจะ และสังขารวิมุต ของ อรหัตตผลจิต ๑ เจตสิก ๓๖ ดังนี้ คือ

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย ธาตุ และ สัจจะ แล้วได้ ธาตุ ๒ สัจจะวิมุต

ธาตุ ๒ คือ อรหัตตผลจิต ๑ เป็น มโนวิญญูณธาตุ เจตสิก ๓๖ เป็น ธัมมธาตุ

ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็น สังขารวิมุต

๔. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้โดย ธาตุ และสัจจะ ?

ก. กามจิต ๕๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ ? 44/2 [=ปริตดา ธมฺมา]

ตอบ ก. กามจิต ๕๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย ธาตุ และ สัจจะ แล้วได้ ธาตุ ๑๘ สัจจะ ๒

ธาตุ ๑๘ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โอฬาริกรูป ๑๒ เป็น โอฬาริกธาตุ ๑๐

ในกามจิต ๕๔ นั้น ทวิปัญจวิญญูณจิต ๑๐ เป็น ปัญจวิญญูณธาตุ ๕

สัมปฏิจจหนจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็น มโนธาตุ

กามจิตที่เหลือ ๔๑ เป็น มโนวิญญูณธาตุ

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ เป็น ธัมมธาตุ

สัจจะ ๒ คือ กามจิต ๕๔ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) รูป ๒๘ เป็น ทุกขสัจจ์ โลภเจตสิก เป็น สมุทัยสัจจ์

๓. ก. จงแปลและแสดงองค์ธรรมในบทว่า สมมตตนิยตา ธมฺมา

พร้อมด้วยจำแนกโดยขันธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ ? 49/2, 63/2

๔. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้โดย ธาตุ และสัจจะ ? 44/2 [=อปจยคามินิ ธมฺมา, สมมตตนิยตา ธมฺมา]

ค. มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖ 44/2, 45/2(3ง), 51/1(3), 52/1(3)

ตอบ ก. แปลดังนี้ สภาวธรรมทั้งหลาย ที่มีสภาพเป็นความดี และให้ผลแน่นอนในลำดับแห่งตน

ติดต่อกันไม่มีระหว่างกัน มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย ขันธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ แล้ว ได้ ขันธ ๔ आयตนะ ๒ ธาตุ ๒ สัจจะ ๑

[(๔) ตอบ ค. มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุ และสัจจะแล้วได้ ธาตุ ๒ สัจจะ ๑ .↓.]

ขันธ ๔ คือ ในเจตสิก ๓๖ นั้น เวทนาเจตสิก เป็น เวทนาขันธ. สัญญาเจตสิก เป็น สัญญาขันธ.

เจตสิกที่เหลือ ๓๔ เป็น สังขารขันธ มัคคจิต ๔ เป็น วิญญูณขันธ

อายตนะ ๒ คือ มัคคจิต ๔ เป็น มนายตนะ เจตสิก ๓๖ เป็น ธัมมายตนะ

ธาตุ ๒ คือ มัคคจิต ๔ เป็น มโนวิญญูณธาตุ, เจตสิก ๓๖ เป็น ธัมมธาตุ

สัจจะ ๑ คือ องค์ธรรม ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็น มัคคสัจจ์, มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ เป็น สังขารวิมุต

๓. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้โดยธาตุ และสัจจะ ? 47/1และสังขารวิมุต ? 46/1

ค. วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ กัมมชรูป ๒๐ ที่จะเกิด [=อุปาทิโน ธมมา]

ตอบ ค. วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ กัมมชรูป ๒๐ ที่จะเกิด

ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนกโดยธาตุและสังขจะแล้วได้ธาตุ ๑๗ สังขจะ ๑

ธาตุ ๑๗ คือ ในกัมมชรูป ๒๐ นั้น โภหาริกรูป ๑๑ (เว้นสัททารมณ) เป็นโอฬาริธาตุ ๙ (เว้นสัททธาตุ)

ในวิปากจิต ๓๖ นั้น ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ เป็นปัญจวิญญานธาตุ ๕

สัมปฏิจฉนจิต ๒ เป็นมโนธาตุ วิปากจิตที่เหลือ ๒๔ เป็นมโนวิญญานธาตุ

เจตสิก ๓๘ กัมมชรูป ๙-๑๑ เป็นธัมมธาตุ

สังขจะ ๑ คือ โลภียวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ (เว้นวิริตี ๓) กัมมชรูป ๒๐ เป็นทุกขสังข

ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสังขจิมุต

๓. จงแปลและแสดงองค์ธรรมพร้อมทั้งจำแนกโดยธาตุและสังขจะ ในบทต่อไปนี้ อุปาทิโน ธมมา ?

61/2, 62/1(4)

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ พร้อมทั้งจำแนกโดยธาตุและสังขจะ อุปาทิโน ธมมา.

สภาวะธรรมทั้งหลายที่จะเกิดโดยแน่อนเพราะมีเหตุที่สำเร็จแล้ว มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ กัมมชรูป ๒๐ ที่จะเกิด.

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุและสังขจะแล้ว ได้ ธาตุ ๑๗ สังขจะ ๑.

ธาตุ ๑๗ คือ ในกัมมชรูป ๒๐ นั้น โภหาริกรูป ๑๑ (เว้นสัททะ) เป็นโอฬาริธาตุ ๙

วิปากจิต ๓๖ เป็นวิญญานธาตุ ๗ เจตสิก ๓๘ กัมมชรูป ๙-๑๑ เป็นธัมมธาตุ

สังขจะ ๑ คือ โลภียวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ๒๐ เป็นทุกขสังข

ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสังขจิมุต

๓. จงแปลและแสดงองค์ธรรม พร้อมทั้งจำแนก ชั้น์ आयตนะ ธาตุ สังขจะ

ในบทบาลีดังนี้ พหิทธา ธมมา ? 43/1, 49/1, 58/1, 60/1

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรม พร้อมทั้งจำแนก ชั้น์ आयตนะ ธาตุ สังขจะ ดังนี้

พหิทธา ธมมา สภาวะธรรมทั้งหลาย ที่เป็นภายนอกสันดานแห่งตน มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ที่เป็นภายนอกสันดานแห่งตน

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้น์ आयตนะ ธาตุ สังขจะ แล้วได้ ชั้น์ ๕ आयตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ สังขจะ ๔

ชั้น์ ๕ คือ รูป ๒๘ เป็นรูปชั้น์ ในเจตสิก ๕๒ นั้น เวทนาเจตสิกเป็นเวทนาชั้น์,

สัญญาเจตสิกเป็นสัญญาชั้น์ เจตสิกที่เหลือ ๕๐ เป็นสังขารชั้น์

จิต ๘๙ เป็นวิญญานชั้น์ นิพพาน เป็นชั้น์วิมุต

อายตนะ ๑๒ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โภหาริกรูป ๑๒ เป็นโอฬาริอายตนะ ๑๐ จิต ๘๙ เป็นมนายตนะ

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมายตนะ

ธาตุ ๑๘ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โภหาริกรูป ๑๒ เป็นโอฬาริธาตุ ๑๐,

ในจิต ๘๙ นั้น ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ เป็นปัญจวิญญานธาตุ ๕

สัมปฏิจจอนิจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็นมโนธาตุ

จิตที่เหลือ ๗๖

เป็นมโนวิญญานธาตุ

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน

เป็นธัมมธาตุ

สังจะ ๔ คือ โลเกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) รูป ๒๘ เป็นทุกขสังจ,

โลภเจตสิก เป็นสมุทัยสังจ,

นิพพาน เป็นนิโรธสังจ,

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมคคจิต ๔ เป็นมคคสังจ

มคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสังจวิมุต

๓. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้โดยธาตุ และสังจะ ? 47/1 และสังจวิมุต ? 46/1 [=อนุป/ปณนา ธมมา]

ข. อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๒ จิตตชรูป ๑๗ อุตฺตชรูป ๑๕ อาหารชรูป ๑๔ ที่จะเกิด

ตอบ ข. อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๒ จิตตชรูป ๑๗ อุตฺตชรูป ๑๕ อาหารชรูป ๑๔ ที่จะเกิด

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุ และสังจะ แล้วได้ ธาตุ ๘ สังจะ ๓

ธาตุ ๘ คือ ในติชรูปนั้น รูปารมณ เป็น รูปธาตุ สัททารมณ เป็น สัทธาธาตุ คันธารมณ เป็นคันธธาตุ

รสารมณ เป็น รสธาตุ (ปถวี เตโช วาโย) โผฏฐัพพารมณ เป็น โผฏฐัพพธาตุ

ในกิริยาจิต ๒๐ นั้น ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็นมโนธาตุ

อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ กิริยาจิตที่เหลือ ๑๙ เป็นมโนวิญญานธาตุ

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๐-๑๒ เป็นธัมมธาตุ

สังจะ ๓ คือ อกุศลจิต ๑๒ โลเกียกุศลจิต ๑๗ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) และติชรูป เป็นทุกขสังจ

โลภเจตสิก เป็น สมุทัยสังจ

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมคคจิต ๔ เป็น มคคสังจ

มคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ เป็น สังจวิมุต

๓. ข. จงแสดงบาลี คำแปล องค์ธรรมพร้อมทั้งจำแนกโดย ชั้น อายตนะ ธาตุ และสังจะ

ทุติยบทของ สนิทสนตติก ? 49/2, 63/2

ตอบ ข. แสดงบาลี คำแปล องค์ธรรม พร้อมทั้งจำแนกโดยชั้น อายตนะ ธาตุ และสังจะในทุติยบทของ สนิทสนตติก ดังนี้ อนิทสนสนปฏฐิมา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่มีสภาพเห็นไม่ได้ แต่มีสภาพเป็นไป พร้อมด้วยการกระทบได้มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โอฬาริกรูป ๑๑ (เว้นรูปารมณ) ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้น อายตนะ ธาตุ สังจะ แล้วได้

รูปชั้น ๑ โอฬาริกายตนะ ๙ (เว้นรูปายตนะ) โอฬาริกธาตุ ๙ (เว้นรูปธาตุ), ทุกขสังจ ๑

๓. จงแปลบาลีในบทต่อไปนี้ พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม แล้วจำแนกตามที่ระบุไว้ในแต่ละข้อ ?

ข. อนิทสนสนปฏฐิมา ธมมา (จำแนกโดยธาตุและสังจะ) 48/1(3ข), 57/1(3ข)

๓. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ สังจะ ? 44/2(4ข), 45/2

และสังจวิมุต ? 46/1(3ข), 53/1(3ข), 54/2, 59/1(ข)

ค. จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน [=อนิทสนสนปฏฐิมา ธมมา]

ตอบ ข. สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพเห็นไม่ได้ และกระทบไม่ได้ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน.

ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนกโดย ธาตุ และสังขจะ แล้ว ได้ ธาตุ ๘ สังขจะ ๔

ธาตุ ๘ คือ ในจิต ๘๙ นั้น ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ เป็นปัญจวิญญานธาตุ ๕

สัมปฏิจฉนจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็นมโนธาตุ, จิตที่เหลือ ๗๖ เป็นมโนวิญญานธาตุ

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ

สังขจะ ๔ คือ โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) สุขุมรูป ๑๖ เป็นทุกขสังขจ โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสังขจ

นิพพาน เป็นนิโรธสังขจ องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็นมัคคสังขจ

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสังขจวิมุต

๓. จงจำแนก องค์ธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ และสังขจะ?

ก. จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ? 43/2(5), 52/2, 57/2

ตอบ ก. จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุ และสังขจะแล้ว ได้ธาตุ ๑๘ สังขจะ ๔

ธาตุ ๑๘ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โสฬาริกรูป ๑๒ เป็น โสฬาริกธาตุ ๑๐

ในจิต ๘๙ นั้น ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ เป็น ปัญจวิญญานธาตุ ๕

สัมปฏิจฉนจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็น มโนธาตุ,

จิตที่เหลือ ๗๖ เป็น มโนวิญญานธาตุ

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็น ธัมมธาตุ

สังขจะ ๔ คือ โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) รูป ๒๘ เป็น ทุกขสังขจ โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสังขจ

นิพพาน เป็น นิโรธสังขจ องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมรรคจิต ๔ เป็นมัคคสังขจ

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสังขจวิมุต.

๓. จงจำแนก ปริมาณธรรมเหล่านี้ โดย ธาตุ และสังขจะ ? 54/1, 58/1, 60/2

๘. จงจำแนก ปริมาณธรรมเหล่านี้ โดย ธาตุ สังขจะ และ สังขจวิมุต ? 62/2

ก. จิต ๘๙

ข. เจตสิก ๕๒

ค. รูป ๒๘ นิพพาน ? 54/1

ตอบ จำแนกปริมาณธรรมเหล่านี้ โดย ธาตุ และสังขจะ / โดย ธาตุ สังขจะ และ สังขจวิมุต

ก. จิต ๘๙ เมื่อจำแนกโดย ธาตุ และ สังขจะ แล้วได้ ธาตุ ๗ สังขจะ ๑

ธาตุ ๗ คือ ในจิต ๘๙ นั้น ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ เป็นปัญจวิญญานธาตุ ๕

สัมปฏิจฉนจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็นมโนธาตุ จิตที่เหลือ ๗๖ เป็นมโนวิญญานธาตุ

สังขจะ ๑ คือ โลกียจิต ๘๑ เป็นทุกขสังขจ โลกุตตรจิต ๘ เป็นสังขจวิมุต

ข. เจตสิก ๕๒ ได้ธาตุ ๑ สังขจะ ๓

ธาตุ ๑ คือ เจตสิก ๕๒ เป็นธัมมธาตุ

สังขจะ ๓ คือ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) ที่ใน โลกียจิต ๘๑ เป็นทุกขสังขจ โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสังขจ

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็นมัคคสังจ

เจตสิกที่เหลือ ๒๘ (เว้นองค์มรรค) ที่ในมัคคจิต ๔ และเจตสิก ๓๖ ที่ในผลจิต ๔ เป็นสังจวิมุต

ค. รูป ๒๘ นิพพาน เมื่อจำแนกโดยธาตุ และสังจจะ แล้วได้ธาตุ ๑๑ สังจจะ ๒
ธาตุ ๑๑ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โอปาริกรูป ๑๒ เป็นโอพาริกธาตุ ๑๐ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ
สังจจะ ๒ คือ รูป ๒๘ เป็นทุกขสังจ นิพพานเป็นนิโรธสังจ

๔. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้โดย ธาตุ และสังจจะ ? 44/2

ข. โลเกียกุศลจิต ๑๗ โลเกียวิปากจิต ๓๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘

ตอบ ข. โลเกียกุศลจิต ๑๗ โลเกียวิปากจิต ๓๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุ และสังจจะแล้วได้ธาตุ ๘ สังจจะ ๑

ธาตุ ๘ คือ ในโลเกียวิปากจิต ๓๒ กิริยาจิต ๒๐ นั้น ทวิปัญจวิญญาณธาตุ ๑๐ เป็นปัญจวิญญาณธาตุ ๕
สัมปฏิจฉนจิต ๒ ปัญจทวารารัชชนจิต ๑ เป็นมโนธาตุ

โลเกียกุศลจิต ๑๗ โลเกียวิปากจิตที่เหลือ ๒๐ กิริยาจิตที่เหลือ ๑๙ เป็นมโนวิญญาณธาตุ
สังจจะ ๑ คือ โลเกียกุศลจิต ๑๗ โลเกียวิปากจิต ๓๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ เป็นทุกขสังจ

๓. จงจำแนก องค์ธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ และสังจจะ ? 43/2(5), 52/2, 57/2

ข. วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘

ตอบ ข. วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุ และสังจจะแล้วได้ ธาตุ ๑๘ สังจจะ ๑

ธาตุ ๑๘ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โอปาริกรูป ๑๒ เป็นโอพาริกธาตุ ๑๐,

ในวิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐ นั้น ทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐ เป็นปัญจวิญญาณธาตุ ๕,

สัมปฏิจฉนจิต ๒ ปัญจทวารารัชชนจิต ๑ เป็นมโนธาตุ, วิปากจิตที่เหลือ ๒๔ กิริยาจิต
ที่เหลือ ๑๙ เป็นมโนวิญญาณธาตุ เจตสิก ๓๘ สุขุมรูป ๑๖ เป็นธัมมธาตุ

สังจจะ ๑ คือ โลเกียวิปากจิต ๓๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๕ รูป ๒๘ เป็นทุกขสังจ

ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสังจวิมุต

๓. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้โดย ธาตุ และสังจจะ ? 45/2

ง. มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

ตอบ ง. มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุและสังจจะแล้ว ได้ธาตุ ๒ สังจจะ ๒

ธาตุ ๒ คือ มัคคจิต ๔ เป็น มโนวิญญาณธาตุ เจตสิก ๓๖ นิพพาน เป็น ธัมมธาตุ

สังจจะ ๒ คือ องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็น มัคคสังจ นิพพาน เป็น นิโรธสังจ

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ เป็น สังจวิมุต

๓. จงจำแนกองค์ธรรมเหล่านี้ โดยธาตุ สังจจะ ? 44/2, 45/2 และสังจวิมุต ? 46/1, 53/1

ง. ผลจิต ๔ เจตสิก ๓๖

ตอบ ง. ผลจิต ๔ เจตสิก ๓๖ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุและสังขจะแล้ว ได้ ธาตุ ๒ สังขจิต ธาตุ ๒ คือ ผลจิต ๔ เป็นมโนวิญญาณธาตุ เจตสิก ๓๖ เป็นธัมมธาตุ, ผลจิตตูปาท ๓๗ เป็นสังขจิต

๓. ก. จิตที่สามารถกระทำมรรคให้เป็นอารมณ์มีกี่ดวง คืออะไรบ้าง ? 56/2ส

ตอบ ก. จิตที่สามารถกระทำมรรคให้เป็นอารมณ์ได้มี ๑๑ ดวงคือ มโนทวาราวชชนจิต ๑

มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ อภิญญาจิต ๒

ข้อ ๔ (ที่เคยออกสอบข้อ ๔ = ๑๐ คะแนน คราวนี้จะออกข้อไหนดี)

๔. ในเวทนาตีกะนั้น รูป ๒๘ และนิพพานเป็นตีกิวิมุตินั้นไม่มีปัญหา

แต่เวทนาเจตสิกทั้งหมดก็เป็นตีกิวิมุตที่เป็นเช่นนี้ เพราะเหตุใด จงอธิบาย ? 57/1

ตอบ อธิบายว่า ในเวทนาตีกะนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า สุขาย เวทนาย สมปยุตตา ธมมา.

ทุกขาย เวทนาย สมปยุตตา ธมมา. อทุกขมสุขาย เวทนาย สมปยุตตา ธมมา. คือ ทรงมุ่งหมายเอาธรรมที่ประกอบด้วย สุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนา เท่านั้น ไม่ได้ทรงแสดงว่า สุขเวทนา ธมมา. ทุกขเวทนา ธมมา. อทุกขมสุขเวทนา ธมมา. และสุขเวทนาจึงประกอบด้วยสุขเวทนาไม่ได้ ทุกขเวทนาจึงประกอบด้วยทุกขเวทนาไม่ได้ อุเบกขาเวทนาจึงประกอบด้วยอุเบกขาเวทนาไม่ได้ ฉะนั้น เวทนาเจตสิกทั้งหมด จึงไม่เข้าอยู่ในบททั้ง ๓ แห่งตีกะนี้.

๔. เมื่อสรุปธรรม (เมื่อจำแนกธรรม)ใน สงกิลิฏฐติก แล้วมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ?

แสดงความหมาย และองค์ธรรมมาพร้อมด้วย ? 53/2, 44/1(2ส)

ตอบ เมื่อจำแนกธรรมใน สงกิลิฏฐติก แล้วมี ๖ ประเภท คือ

๑. สงกิลีส ธรรมที่ทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน ได้แก่ กิเลส ๑๐ มีโลภะ เป็นต้น

๒. สงกิลิฏฐ ธรรมที่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

๓. สงกิลีสสิก ธรรมที่เป็นอารมณ์ของกิเลส ได้แก่ โลภียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

๔. อสงกิลีส ธรรมที่ไม่ทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๔๒ (เว้นกิเลสองค์ธรรม ๑๐) รูป ๒๘ นิพพาน

๕. อสงกิลิฏฐ ธรรมที่ไม่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน ได้แก่ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

๖. อสงกิลีสสิก ธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของกิเลส หรือไม่เป็นที่อาศัยเกิดของความเศร้าหมองเร่าร้อน ได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

๔. เพราะเหตุใด อริยมรรคเบื้องต้น ๓ จึงชื่อว่า ภาวนา ไม่ชื่อว่า ทัสสนะ จงอธิบายและให้แสดงการประหาณ อกุศลธรรมของโสดาปัตติมรรคว่ามีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ? [(ไม่ต้องยกองค์ธรรมที่ถูกประหาณโดยเฉพาะๆ)

50/1] พร้อมทั้งยกองค์ธรรมที่ถูกประหาณโดยเฉพาะๆ ? 44/1(ก), 55/1 , 56/2(ก), 59/2, 60/1

๔. ๕. ก. การประหาณอกุศลธรรมของโสดาปัตติมรรคนั้นมีกี่อย่าง

คืออะไรบ้าง แสดงพร้อมด้วยความหมาย ? 46/1, 62/2

ตอบ (ก.) ในการที่อริยมรรคเปื้องบน ๓ ชื่อว่า ภาวนา นั้น เพราะเหตุว่าองค์มรรค ๘ ที่อยู่ในอริยมรรค เปื้องบน ๓ นี้ มีการเจริญในการประหานกิเลสยิ่งกว่าองค์มรรค ๘ ที่อยู่ในโสดาปัตติมรรค ฉะนั้น จึงชื่อว่า ภาวนา สำหรับการเห็นอารมณ์นั้น ไม่ได้เห็นอารมณ์ที่เป็นพิเศษไปจากอารมณ์ของโสดาปัตติมรรค คงเห็นแต่อารมณ์ กล่าวคือ นิพพานที่โสดาปัตติมรรคเห็นมาแล้ว ฉะนั้น จึงไม่ชื่อว่า ทัสสนะ

(46/1, 62/2) การประหานอกุศลธรรมของโสดาปัตติมรรคมี ๒ อย่างคือ

๑. สมุทเทปหาน = ละได้เด็ดขาด ๒. ตนุกรปหาน = ละได้โดยทำให้เบาบาง

อกุศลธรรมที่โสดาปัตติมรรคประหานได้เด็ดขาด ได้แก่ ทิฏฐิคติสัมปยุตตจิต ๔ วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑ เจตสิก ๒๒

อกุศลธรรมที่โสดาปัตติมรรคประหานโดยทำให้เบาบางลง ได้แก่ ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ โทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๕ ที่นำไปสู่อบาย (อปายคมนิย)

๔. ก. สภาวธรรมที่ โสดาปัตติมรรคประหานได้นั้น ได้แก่อะไร ? 51/2

ข. สภาวธรรมที่ อริยมรรคเปื้องบนประหานได้นั้น ได้แก่อะไร ? 51/2

ตอบ ก. ได้แก่ ทิฏฐิคติสัมปยุตตจิต ๔ วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑ เจตสิก ๒๒ อันโสดาปัตติมรรค พึงละได้เด็ดขาด
 ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ โทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๕ ที่นำไปสู่อบายอันโสดาปัตติมรรค ละได้โดยทำให้เบาบางลง

ข. ได้แก่ ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ โทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๕ ที่เป็นอย่างหยาบ อันสกทาคามิมรรค พึงละได้โดย
 ทำให้เบาบางลง

ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ ที่เกี่ยวข้องกับกามราคะ โทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๕ อันอนาคามิมรรค พึงละได้เด็ดขาด

ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ ที่เกี่ยวข้องกับรูปราคะ อรูปราคะ อุทัจจสัมปยุตตจิต ๑ เจตสิก ๒๑ อัน

อรหัตตมรรค พึงละได้เด็ดขาด

๔. จงแสดงการประหานอกุศลธรรมโดยมรรคทั้ง ๔ ? 58/2, 59/1, 61/2, 62/1 มาดู ? 47/1

ตอบ แสดงการประหานอกุศลธรรมโดยมรรคทั้ง ๔ ดังนี้

การประหานอกุศลธรรมของโสดาปัตติมรรคมียู่ ๒ อย่าง คือ

สมุทเทปหาน ละได้เด็ดขาด

ตนุกรปหาน ละได้โดยสามารถทำให้เบาบางลง

อกุศลธรรมที่โสดาปัตติมรรคประหานได้เด็ดขาดนั้น

ได้แก่ ทิฏฐิคติสัมปยุตตจิต ๔ วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑ เจตสิกที่ประกอบ ๒๒

อกุศลธรรมที่โสดาปัตติมรรคประหานได้โดยสามารถทำให้เบาบางลง

ได้แก่ ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ โทสมูลจิต ๒ เจตสิกที่ประกอบ ๒๕ ที่นำไปสู่อบาย (อปายคมนิย)

การประหานอกุศลธรรมของสกทาคามิมรรคนั้น มีแต่สามารถทำให้เบาบางลง (ตนุกรปหาน)

ได้แก่ ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ โทสมูลจิต ๒ เจตสิกที่ประกอบ ๒๕ ที่เป็นอย่างหยาบ

การประหาณอกุศลธรรมของอนาคามีมรรค มีแต่สมุจเฉตปหานอย่างเดียว อกุศลธรรมนั้น

ได้แก่ ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ ที่เกี่ยวกับกามราคะ และโทสมูลจิต ๒ เจตสิกที่ประกอบ ๒๕
การประหาณอกุศลธรรมของอรหัตตมรรค มีแต่สมุจเฉตปหานอย่างเดียว อกุศลธรรมนั้น
ได้แก่ ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ ที่เกี่ยวกับรูปราคะ อรูปราคะ และอุทัจจสัมปยุตตจิต ๑ เจตสิกที่ประกอบ ๒๑

๔. ให้แสดงการประหาณอกุศลธรรมของมรรคเบื้องต้น ๓ ว่ามีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ?

พร้อมทั้งยกองค์ธรรมที่ถูกประหาณโดยเฉพาะ ๆ ? 51/1, 53/2(5)

ตอบ การประหาณอกุศลธรรมของอริยมรรคเบื้องต้น ๓ นั้น มี ๒ อย่างคือ :-

๑. สมุจเฉตปหาน = ละได้เด็ดขาด

๒. ตนุกรปหาน = ละได้โดยทำให้เบาบาง

การประหาณอกุศลธรรม ของสกทาคามีมรรค นั้น มีแต่ทำให้เบาบางลง (ตนุกรปหาน)

ได้แก่ ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ โทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๕ ที่เป็นอย่างหยาบ
การประหาณอกุศลธรรม ของอนาคามีมรรค นั้น มีแต่สมุจเฉตปหานอย่างเดียว

อกุศลธรรมนั้นได้แก่ ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ ที่เกี่ยวกับกามราคะ และโทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๕
การประหาณอกุศลธรรม ของอรหัตตมรรค นั้น มีแต่สมุจเฉตปหานอย่างเดียว

อกุศลธรรมนั้นได้แก่ ทิฏฐิคติวิปยุตตจิต ๔ ที่เกี่ยวกับรูปราคะ อรูปราคะ, และอุทัจจสัมปยุตตจิต ๑ เจตสิก ๒๑

๔. มิจฉัตตธรรม หมายความว่าอย่างไร ? มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ? จงแสดงพร้อมด้วยความหมาย 61/1

๔. ก. มิจฉัตตธรรม ธรรมที่มีสภาพเป็นความชั่ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ? 43/2, 52/2(5ก)

จงแสดงพร้อมด้วยความหมาย ? 45/1, 52/1(5ก), 54/1, 54/2, 57/2

ตอบ (ก.) มิจฉัตตธรรม หมายความว่า ธรรมที่มีสภาพเป็นความชั่ว มี ๑๐ อย่าง คือ

๑. มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด

๒. มิจฉาสังกัปปะ ความดำริผิด

๓. มิจฉาวาจา การกล่าววาจาผิด

๔. มิจฉากัมมันตะ การประกอบกิจการงานผิด

๕. มิจฉาอาชีวะ การประกอบอาชีพผิด

๖. มิจฉาวายามะ ความเพียรผิด

๗. มิจฉาสติ ความระลึกผิด

๘. มิจฉาสมาธิ การตั้งใจมั่นผิด

๙. มิจฉาวิมุตติ มีความเห็นผิดอยู่ว่า ความเป็นไปของอสังขยสัตตพรหม

และเนวสัญญานาสัญญายตนพรหมนี้ พ้นจากสังขารธรรม

๑๐. มิจฉาญาณะ ความรู้ที่เป็นไปโดยไม่ถูกต้อง

๔. มิจฉัตตธรรม หมายความว่าอย่างไร ? มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

และจงแสดงการประหาณมิจฉัตตธรรม โดยมรรคทั้ง ๔ ? 63/2 (ไม่ต้องแสดงบาลี) ? 47/2, 49/2

๕. ก. มิจฉัตตธรรม หมายความว่าอย่างไร ? มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ? จงแสดงพร้อมด้วยความหมาย ? 59/2

๔. จงแสดงการประหาณมิจฉัตตธรรมโดยมรรคทั้ง ๔ ? 56/1

ตอบ มิจฉัตตธรรม ธรรมที่มีสภาพเป็นความชั่ว มี ๑๐ อย่าง คือ ▲

แสดงการประหาณมิจฉัตตธรรม โดยมรรคทั้ง ๔ ในมิจฉัตตธรรมเหล่านั้น

มิจฉัตตธรรม ๔ คือ มิจฉาทิฏฐิ มุสาวาท มิจฉากัมมันตะ มิจฉาอาชีวะ พึงประหารโดยโสดาปัตติมรรค
มิจฉัตตธรรม ๓ คือ มิจฉาสังกัปปะ ปิสุณวาจา ผรุสวาจา พึงประหารโดยอนาคามิมรรค การกล่าววาจา
ในปิสุณวาจา และผรุสวาจา เหล่านี้ให้พึงเข้าใจว่า ต้องมีเจตนาจะกล่าวคำส่อเสียด
และกล่าวคำหยาบเท่านั้น

มิจฉัตตธรรม ๖ คือ สัมผัสปปลาปะ มิจฉาวายามะ มิจฉาสติ มิจฉาสมาธิ มิจฉาวิมุตติ มิจฉาญาณเหล่านี้ พึง
ประหารโดยอรหัตตมรรค

๕. มิจฉัตตนิยตธรรมว่าโดยประเภทใหญ่ (สามัญ) มีเท่าไร อะไรบ้าง ? และในแต่ละประเภทใหญ่นั้น

แบ่งเป็นประเภทย่อยได้ประเภทละเท่าไร อะไรบ้าง ? ให้แสดงพร้อมทั้งความหมายด้วย ? 44/2

**๕. มิจฉัตตนิยตธรรมนี้ เมื่อว่าโดยสามัญแล้วมีกี่อย่าง (เท่าไร) คืออะไรบ้าง ? และให้อธิบายในนิยตมิจฉาทิฏฐิ
กรรมทั้ง ๓ ? 49/1(5ก), 49/2(5ก), 54/1(5ข) (5ก), 57/2(5ก), 60/2, 62/2 และปัญจानันตริยกรรม ๕ ? 56/2**

ตอบ เมื่อว่าโดยประเภทใหญ่ (สามัญ) แล้วมี ๒ อย่างคือ

๑. นิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม ๒. ปัญจानันตริยกรรม

และอธิบายในนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรมทั้ง ๓ คือ

๑. นัตถิกิฏฐิ มีความเห็นว่าสัตว์ทั้งหลายที่จะได้รับความดีความชั่ว ความสุขความทุกข์เป็นต้น ในภพ
ข้างหน้า ไม่ได้เป็นผลที่เนื่องไปจากการกระทำอันเป็นบุญเป็นบาป ในปัจจุบันภพนี้
๒. อเหตุกิฏฐิ มีความเห็นว่าความดีความชั่วความสุขความทุกข์เป็นต้น อันสัตว์ทั้งหลายได้รับอยู่ใน
ปัจจุบันภพนี้ ไม่ได้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำอันเป็นบุญและบาปในภพก่อน
๓. อกิริยิฏฐิ มีความเห็นว่าการกระทำของสัตว์ทั้งหลาย แม้กระทำดีก็ไม่เชื่อว่าเป็นบุญ แม้การกระทำ
ชั่วก็ไม่เชื่อว่าเป็นบาป การกระทำเหล่านั้นย่อมเป็นไปตามธรรมดา

(44/2, 56/2) ปัญจानันตริยกรรมแบ่งเป็น ๕ คือ

๑. มาตุฆาต ฆ่ามารดา ๒. ปิตุฆาต ฆ่าบิดา ๓. อรหัตฆาต ฆ่าพระอรหันต์

๔. โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธรูปเจ้าจนถึงห่อพระโลหิต ๕. สังฆเภท ยุให้พระสงฆ์แตกหมู่แตกคณะกัน

**๕. จงแสดงการให้ผลตามลำดับของนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม และปัญจानันตริยกรรม ? หรือถ้าทำกรรมทั้ง ๒ อย่าง
กรรมชนิดไหนให้ผลก่อน ? 44/1, 59/2(3)**

ตอบ การให้ผลตามลำดับของนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรม และปัญจानันตริกรรมมีดังนี้ คือ

- ๐ การให้ผลของนิยตมิจฉาทิฏฐิกรรมทั้ง ๓ อย่างนี้ ผู้ใดผู้หนึ่งจะกล่าวลงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง ๓ อย่าง
ก็ดี การให้ผลของกรรมเหล่านั้นย่อมเสมอกันไม่จำกัดว่ากรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจะให้ผลก่อนกันแต่
ประการใด
- ๐ สำหรับปัญจानันตริกรรมนั้น สังฆเภทกรรมเป็นกรรมที่ให้ผลก่อน ถ้าไม่มีสังฆเภทกรรม เหลือแต่กรรม
ทั้ง ๔ โลหิตุปบาทจะให้ผลก่อนถ้าไม่มีโลหิตุปบาทเหลือแต่กรรมทั้ง ๓ อรหัตฆาตกรรมจะให้ผลก่อนถ้า
ไม่มีกรรมทั้งดังกล่าวแล้วทั้ง ๓ มีแต่มาตุฆาตกรรมและปิตุฆาตกรรมแล้ว การให้ผลย่อมแล้วแต่มารดา
หรือบิดาคือถ้ามารดาหรือบิดามีศีลธรรม หรือไม่ศีลธรรมเสมอกัน มาตุฆาตกรรมให้ผลก่อนถ้าบิดามี

ศีลธรรมสูงกว่ามารดา ปิตุฆาตกรรมให้ก่อน ถ้าผู้ที่ก้าวล่วงทั้งนิตยมติจฉาภิภูฏิกกรรมและปัญจันตรีย-
กรรมทั้ง ๒ อย่างแล้ว นิตยมติจฉาภิภูฏิกกรรมเป็นฝ่ายมีโอกาสให้ผลก่อนในลำดับแห่งจิต

๔. จงแสดงการประหาณอคติ ๔ และอกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยมรรคทั้ง ๔ ? 45/2

ตอบ **อคติ ๔** คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยากติเหล่านี้ พึงประหาณโดยมรรคทั้ง ๔ ดังต่อไปนี้
อคติทั้ง ๔ พึงประหารโดยโสดาปัตติมรรคนั้นเอง (พึงสังเกตว่า อคติ เหล่านี้ไม่ได้มุ่งหมายเอาองค์ธรรม
ที่เป็น โลภะ โทสะ โมหะ โดยตรง คงมุ่งหมายแต่เพียงได้ปฏิบัติกาย วาจา ผิดจากศีลธรรมโดยอาศัย โลภะ
โทสะ โมหะ เป็นมูลเท่านั้น แต่การปฏิบัติผิดเหล่านี้นำไปสู่อบายได้ ฉะนั้น พึงประหาณโดยโสดาปัตติมรรค)
(ข. การประหาณอกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยมรรคทั้ง ๔ ดังนี้คือ) ในอกุศลกรรมบถ ๑๐ เหล่านั้น ↓

๔. ข. จงแสดงการประหาณอกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยมรรคทั้ง ๔ (ไม่ต้องแสดงบาลี) ?

43/2, 45/1, 52/2, 54/1, 54/2, 57/2

ตอบ ข. การประหาณอกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยมรรคทั้ง ๔ ดังนี้ คือ
ในอกุศลกรรมบถ ๑๐ เหล่านั้น

อกุศลกรรมบถ ๕ คือ ปาณาติบาต อทินนาทาน, กาเมสุมิฉาจาร, มุสาวาท, มิจฉาภิภูฏิ	พึงประหาณโดยโสดาปัตติมรรค
อกุศลกรรมบถ ๓ คือ ปิสุณาวาจา, ผรุสวาจา, พยาบาท	พึงประหาณโดยอนาคามิมรรค
อกุศลกรรมบถ ๒ คือ สัมผัสปปลาปะ และอภิขณาทั้ง ๒	พึงประหาณโดยอรหัตตมรรค

๔. จงแสดงการประหาณของมรรคทั้ง ๔ ในอกุศลธรรมดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องแสดงบาลี) ? 46/2

ก. อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยโลกธรรม ๘ ? ข. อกุศลกรรมบถ ๑๐ ?

ตอบ แสดงการประหาณอกุศลธรรมของมรรคทั้ง ๔ ดังนี้

ก. อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยโลกธรรม ๘ ในโลกธรรมเหล่านั้น
ปฏิฆะที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความเสื่อมลามเสื่อมยศ นินทาทุกข์ เหล่านี้ พึงประหาณโดยอนาคามิมรรค
ตัณหาโลภะ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการได้ลาภ ได้ยศ สรรเสริญ สุข เหล่านี้ พึงประหาณโดยอรหัตตมรรค
อาจารย์บางทางกล่าวว่า
ตัณหาโลภะที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการได้ยศ ได้สรรเสริญ ทั้ง ๒ เท่านั้น พึงประหาณโดยอรหัตตมรรค
สำหรับ ตัณหาโลภะ ที่เกิดขึ้นโดยได้ลาภ และได้มีความสุขนั้นประหาณโดย อนาคามิมรรคก็ได้

ข. การประหาณอกุศลกรรมบถ ๑๐ โดยมรรคทั้ง ๔ อกุศลกรรมบถ ๕ คือ ปาณาติบาต อทินนาทาน
กาเมสุมิฉาจาร มุสาวาท มิจฉาภิภูฏิ พึงประหาณโดยโสดาปัตติมรรค อกุศลกรรมบถ ๓ คือ ปิสุณาวาจา ผรุส-
วาจา พยาบาท พึงประหาณโดยอนาคามิมรรค สัมผัสปปลาปะ และอภิขณาทั้ง ๒ พึงประหาณโดยอรหัตตมรรค

๔. จงแสดงการประหาณกิเลสโดยลำดับแห่งมรรค และสังโยชนโดยลำดับแห่งกิเลส

ตามอัฐฐสาลินีอรรถกถา (ไม่ต้องแสดงบาลี) ? 49/1, 58/1

ตอบ การประหาณกิเลสโดยลำดับแห่งมรรค

๑. ทิฏฐิ วิจิกิจฉา

พึงประหาณโดย โสดาปัตติมคคจิต ๑

๒. โทสะ

พึงประหาณโดย อนาคามิมคคจิต ๑

๓. กิเลสที่เหลือ ๗ มี โลภะเป็นต้น

พึงประหาณโดย อรหัตตมคคจิต ๑

การประหาณสังโยชนโดยลำดับแห่งกิเลส

กามราคสังโยชน ปฏิฆสังโยชน

พึงประหาณโดย อนาคามิมคคจิต ๑

มานสังโยชน

พึงประหาณโดย อรหัตตมคคจิต ๑

ทิฏฐิสังโยชน วิจิกิจฉาสังโยชน สัลลพตปราคาสังโยชน

พึงประหาณโดย โสดาปัตติมคคจิต ๑

ภวราคสังโยชน

พึงประหาณโดย อรหัตตมคคจิต ๑

อิสสาสังโยชน มัจฉริยสังโยชน

พึงประหาณโดย โสดาปัตติมคคจิต ๑

อวิชชาสังโยชน

พึงประหาณโดย อรหัตตมคคจิต ๑

๔. ข. จงแสดงการประหาณของมรรคทั้ง ๔ ในธรรมต่อไปนี้ ? สัญโญชน ๑๐ ที่ว่าโดยสุดตันตนัย ? 50/1

ตอบ ข. การประหาณสัญโญชน ๑๐ ที่ว่าโดย (สุดตันตนัย) โดยมรรคทั้ง ๔ มีดังนี้ ในสัญโญชน ๑๐ นั้น สัญโญชน ๕ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สัลลพตปราคาส และกามราคะ ปฏิฆะ ที่นำไปสู่อบายได้

พึงประหาณโดยโสดาปัตติมรรค

กามราคะ ปฏิฆะ ที่เป็นอย่างหยาบ ที่นอกจากอุปายคมนิยะนั้น

พึงประหาณโดยสกทาคามิมรรค

กามราคะ ปฏิฆะ ที่ละเอียด

พึงประหาณโดยอนาคามิมรรค

รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุจฺจจะ อวิชชา

พึงประหาณโดยอรหัตตมรรค

๔. จงแสดงการประหาณสังโยชน โดยลำดับแห่งมรรค (ไม่ต้องแสดงบาลี) ? 48/1(4ก), 53/1

ตอบ แสดงการประหาณสังโยชน โดยลำดับแห่งมรรค มีดังนี้

ทิฏฐิสังโยชน วิจิกิจฉาสังโยชน สัลลพตปราคาสังโยชน

อิสสาสังโยชน มัจฉริยสังโยชน

} พึงประหาณโดยโสดาปัตติมคคจิต ๑

กามราคสังโยชน ปฏิฆสังโยชน

พึงประหาณโดย อนาคามิมคคจิต ๑

มานสังโยชน ภวราคสังโยชน อวิชชาสังโยชน

พึงประหาณโดยอรหัตตมคคจิต ๑

๔. ข. การประหาณโลกธรรม โดยมรรคทั้ง ๔ นั้น มีการประหาณกันอย่างไร ? ให้แสดงเฉพาะภาษาไทย ? 48/1

ตอบ ข. การประหาณโลกธรรม โดยมรรคทั้ง ๔ มีการประหาณ ดังนี้ ในโลกธรรมเหล่านั้น

ปฏิฆะที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ เหล่านี้

พึงประหาณโดย อนาคามิมรรค

ตัณหาโลภะที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการได้ลาภ ได้ยศ สรรเสริญ สุข เหล่านี้

พึงประหาณโดย อรหัตตมรรค

อาจารย์บางท่าน กล่าวว่า

ตัณหา โลภะ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการได้ยศ ได้สรรเสริญทั้ง ๒ เท่านั้น

พึงประหาณโดย อรหัตตมรรค

สำหรับตัณหา โลภะ ที่เกิดขึ้น โดยได้ลาภและได้มีความสุขนั้น

ประหาณโดย อนาคามิมรรคก็ได้

ข้อ ๕ (ที่เคยกอกสอบข้อ ๕ = ๑๐ คะแนน คราวนี้จะออกข้อไหนดี)

๕. จงแสดงการประหาณโลกธรรม ๘ และมัจฉริยะ ๕ โดยมรรคทั้ง ๔ (ไม่ต้องแสดงบาลี) ? 57/1

ตอบ แสดงการประหาณอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยโลกธรรม ๘ โดยมรรคทั้ง ๔ ดังนี้

- ๐ ปฏิมะ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ เหล่านี้ พึงประหาณโดยอนาคามิมรรค
- ๐ ตัณหาโลภะที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการได้ลาภ ได้ยศ สรรเสริญ สุข เหล่านี้ พึงประหาณโดยอนาคามิมรรค
- ๐ แต่อาจารย์บางท่านกล่าวว่า ตัณหา โลภะ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการได้ยศ ได้สรรเสริญ ทั้ง ๒ เหล่านี้ พึงประหาณโดยอหัตถมรรค สำหรับตัณหา โลภะ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการได้ลาภ และการได้ความสุข นั้น พึงประหาณโดยอนาคามิมรรคก็ได้

แสดงการประหาณมัจฉริยะ ๕ โดยมรรคทั้ง ๔ ดังนี้ มัจฉริยะ ๕ อย่างคือ

- ๑. อาวาสมัจฉริยะ การหวงแหนวัดวาอาราม ที่อยู่ ที่อาศัย
- ๒. กุลมัจฉริยะ การหวงแหนญาติมิตรศิษยานุศิษย์ ทายก ทายิกา
- ๓. ลาภมัจฉริยะ การหวงแหนในลาภสักการะ
- ๔. วรรณมัจฉริยะ การหวงแหนความสวยงาม เกียรติยศชื่อเสียง
- ๕. ธรรมมัจฉริยะ การหวงแหนในวิชาความรู้ของตน

มัจฉริยะทั้ง ๕ เหล่านี้ พึงประหาณโดยโสดาปัตติมรรค

๕. ก. ให้แสดงองค์ธรรมดังต่อไปนี้ ? 54/1

ก. ธรรมที่เป็น สงกิลีส ได้ แต่เป็น สงกิลิฏฐ ไม่ได้

ข. ธรรมที่เป็น สงกิลิฏฐ ได้ แต่เป็น สงกิลีส ไม่ได้

ค. ธรรมที่เป็น สงกิลีส และ สงกิลิฏฐ ได้ทั้ง ๒

ง. ธรรมที่เป็น สงกิลีส และ สงกิลิฏฐ ไม่ได้ทั้ง ๒

ตอบ ก. แสดงองค์ธรรมดังต่อไปนี้ มีดังนี้

ก. ไม่มี

ข. อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๑๗ (เว้นกิเลสองค์ธรรม ๑๐)

ค. องค์ธรรมได้แก่ กิเลสองค์ธรรม ๑๐

ง. องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

สงกิลิฏฐ อภ.๑๒ เจ.๒๗
สงกิลีส --- กิ.๑๐
อื่นๆ = กุ.๒๑ วิ.๓๖ กิ.๒๐
เจ.๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

๕. ให้แสดงธรรมดังต่อไปนี้ ? 47/1

ก. ธรรมที่เป็น ปริตตา ธมมา ได้แต่เป็น ทินา ธมมา ไม่ได้ ? 46/1, 47/1, 54/2

ข. ธรรมที่เป็น ทินา ธมมา ได้แต่เป็น ปริตตา ธมมา ไม่ได้ ? 46/1, 47/1, 54/2

ค. ธรรมที่เป็น ปริตตา ธมมา และทินา ธมมา ได้ทั้ง ๒ ? 46/1, 47/1, 54/2

ง. ธรรมที่เป็น ปริตตา ธมมา และทินา ธมมา ไม่ได้ทั้ง ๒ ? 46/1, 47/1, 54/2

จ. ธรรมที่เป็น มหคคตา ธมมาได้ แต่เป็น มขุณนิมา ธมมา ไม่ได้ ? 47/1

ตอบ ก. องค์ธรรมได้แก่ อเหตุกจิต ๑๘ กามาวจรโสภณจิต ๒๔ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘

ข. ไม่มี

ค. องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

ปริตตา กาม.๕๔ เจ.๕๒ รูป๒๘
ทินา จ อภ.๑๒ เจ.๒๗ ---
อื่นๆ = มหคค.๒๗ โลกุต.๘ เจ.๓๘ นิพพาน

ง. องค์ธรรมได้แก่ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๘ นิพพาน

จ. **ไม่มี**

๕. ข. ธรรมที่ไม่กระทำมรรคให้เป็นอารมณฺ์นั้น มีที่พวกคืออะไรบ้าง และองค์ธรรมได้แก่อะไร ? 46/2, 58/2(ก)

ตอบ ข. ธรรมที่ไม่กระทำมรรคให้เป็นอารมณฺ์นั้น มี ๒ พวกคือ โดยแน่นอนพวกหนึ่ง ไม่แน่นอนพวกหนึ่ง โดยแน่นอน องค์ธรรมได้แก่อกุศลจิต ๑๒ อเหตุกจิต ๑๗ (เว้นมโนทวาราวชชนจิต ๑) มหากุศลญาณวิป-
 ulyuttจิต ๔ มหาวิปากจิต ๘ มหากริยาญาณวิปulyuttจิต ๔ รูปาวจรจิต ๑๕ (เว้นอภิญญาจิต
 ๒) อรูปาวจรจิต ๑๒ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน

ไม่แน่นอนนั้น องค์ธรรมได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปulyuttจิต ๔ มหากริยาญาณ
 สัมปulyuttจิต ๔ อภิญญาจิต ๒ เจตสิก ๓๘ ขณะที่ไม่ได้กระทำมรรคให้เป็นอารมณฺ์

๕. ก. เพราะเหตุใด การแสดงองค์ธรรมของปฐมบทใน มคคารมมณฑิก จึงต้องแยกอริยบุคคลทั้ง ๔ โดยเฉพาะ ๆ

และอธิบายการเว้นวิรติ อปัมัญญา ในบทนี้ด้วย ? 46/2

และจิตที่สามารถกระทำมรรคให้เป็นอารมณฺ์ได้มีกี่ดวง คืออะไรบ้าง ให้แสดงจิตของ ผลเสกขบุคคล ๓

และพระอรหันตบุคคล พร้อมทั้งอธิบายในการเว้น วิรติ อปัมัญญา ในบทนี้ด้วย. ? 55/2

ตอบ การแสดงองค์ธรรมในปฐมบท ที่จำต้องแยกอริยบุคคลทั้ง ๔ โดยเฉพาะๆ นั้น เพราะเหตุว่า
พระอริยบุคคลเบื้องต้น ไม่สามารถกระทำอริยมรรคเบื้องต้นให้เป็นอารมณฺ์ได้ ส่วนพระอริยบุคคลเบื้องต้น
 นั้น ย่อมสามารถกระทำอริยมรรคเบื้องต้นให้เป็นอารมณฺ์ได้ นั้นเอง (55/2) และจิตที่สามารถกระทำมรรคให้
 เป็นอารมณฺ์ได้นั้น มี ๑๑ ดวง คือ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปulyuttจิต ๔ มหากริยาญาณ
 สัมปulyuttจิต ๔ อภิญญาจิต ๒ ในจำนวนจิต ๑๑ ดวง ที่สามารถกระทำมรรคให้เป็นอารมณฺ์ได้นั้น จิตของผล
 เสกขบุคคล ๓ ได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปulyuttจิต ๔ กุศลอภิญญาจิต ๑ เจตสิกที่
 ประกอบ ๓๓ (เว้นวิรติ อปัมัญญา) จิตของพระอรหันตบุคคลนั้น ได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากริยา
 ญาณสัมปulyuttจิต ๔ กริยาอภิญญาจิต ๑ เจตสิกที่ประกอบ ๓๓ (เว้นอปัมัญญา)

ที่กล่าวว่า(และการที่เว้น) เว้น วิรติ อปัมัญญา นั้น เพราะ**วิรติ**มีอารมณฺ์เป็น**วิรมิตัพพัตถุ** ซึ่งเป็น
กามธรรมโดยแน่นอน ส่วน**อปัมัญญา**นั้น มี**สัจจบัญญัติ**เป็นอารมณฺ์แน่นอนเช่นเดียวกัน ฉะนั้น จึงไม่
 สามารถกระทำมรรคให้เป็นอารมณฺ์ได้ โดยเหตุนี้ จึงต้องเว้นเสีย.

๕. ก. ให้แสดงเหตุผลในการที่นิพพานเป็นตักวิมุตในอุปบนตัก ? 51/2, 55/1, 56/1, 58/1, 59/1, 60/1

ตอบ ก. ใน **อุปบนตัก** ที่นิพพานเป็นตักวิมุตนั้น เพราะนิพพานเป็นภลวิมุต คือ พ้นจากกาลทั้ง ๓
 หมายความว่า สภาพของพระนิพพานนี้ กำลังเกิดก็ไม่ใช่ จะเกิดก็ไม่ใช่ เกิดแล้วก็ไม่ใช่ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ
 สภาพของพระนิพพานนั้น ก็คือความดับแห่งจิต, เจตสิก, รูป ของผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นการดับครั้งสุดท้าย ไม่
 เกิดอีกต่อไปนั้นเองดังพระพุทธองค์ทรงแสดงว่า **นิพพานํ น วตตพฺพํ อุปบนนฺติ ปี อนุปบนนฺติ ปี**
อุปปาทีติ ปี สภาพของพระนิพพานนั้นกล่าวไม่ได้ว่า กำลังเกิด จะเกิด หรือเกิดแล้ว

๕. ในตักมติกานัน อารมณฺ์ตัก (ตักที่แสดงเกี่ยวกับอารมณฺ์) มีเท่าใด คืออะไรบ้าง ? และบทที่มีองค์ธรรมเป็น

อุเบกขาสหคตจิตเหมือนกัน มีกี่บท คืออะไรบ้าง ? 45/2(5ก), 47/2, 51/1(5ก), 52/1(5ข), 59/2(5ข), 62/1(5ก)

ตอบ ในติกมัตตานัน อารมมณติก มี ๔ คือ ๑. ปริตตารมมณติก ๒. มคฺคารมมณติก
๓. อดีตารมมณติก ๔. อชฺมตตารมมณติก

และบทที่มีองค์ธรรมเป็น อุเบกขาสหคตจิต มี ๒ บท คือ

๑. อุทฺทกขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา ในเวทนาติก ๒. อุเบกฺขาสหคตา ธมฺมา ในปิตติติก

๕. ข. ให้แสดงบทในติกมัตตา ที่มีองค์ธรรมเป็นจิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ เหมือน ๆ กัน ? 48/2, 58/2

ตอบ ข. บทในติกมัตตา ที่มีองค์ธรรมเป็น จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ เหมือนกัน คือ

๑. อุปฺปนฺนา ธมฺมา ๒. อดีตา ธมฺมา ๓. อนาคตา ธมฺมา
๔. ปจฺจุปปนฺนา ธมฺมา ๕. อชฺมตฺตา ธมฺมา ๖. อชฺมตฺตพหิทฺธา ธมฺมา

๕. ข. จิต เจตสิก รูป ที่เกิดพ้นจากกาลทั้ง ๓ มีหรือไม่ ? ให้วินิจฉัยโดยยกชื่อติกะขึ้นมาตัดสิน ?

49/1, 50/2, 51/2, 53/1, 55/1, 56/1, 58/1, 59/1, 60/1, 61/2, 62/2(ก)

ตอบ ข. จิต เจตสิก รูป ที่เกิดพ้นจากกาลทั้ง ๓ นั้นไม่มี ขอยก **อดีตติกะ** ขึ้นตัดสินเพราะในอดีตติกะนี้
ในปฐมบท องค์ธรรมได้แก่ จิต เจตสิก รูป ที่ดับไปแล้ว
ในทุติยบท องค์ธรรมได้แก่ จิต เจตสิก รูป ที่จะเกิด
ในตติยบท องค์ธรรมได้แก่ จิต เจตสิก รูป ที่กำลังเกิดอยู่
ฉะนั้น จิต เจตสิก รูป ที่เกิดพ้นจากกาลทั้ง ๓ จึงไม่มี

๕. ติกะที่มีองค์ธรรมเหมือนกันทั้ง ๓ บท มีหรือไม่ ถ้ามีได้แก่ติกะใด องค์ธรรมได้แก่อะไร และบทที่มีองค์ธรรม
เป็นอกุศลธรรมนั้น มีอยู่ ๘ บทในติกมัตตา อยากทราบว่า ได้แก่บทไหนบ้าง ? 50/1, 60/2, 61/1

ตอบ ติกะที่มีองค์ธรรมเหมือนกันทั้ง ๓ บทนั้น มี ได้แก่ **อดีตติกะ** องค์ธรรมได้แก่ **จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒
รูป ๒๘** และบทที่มีองค์ธรรมเป็นอกุศลธรรม ๘ บทในติกมัตตานัน คือ ↓

๕. ข. ในติกมัตตา (๒๒) นั้น บทที่มีองค์ธรรมเป็นอกุศลธรรมฝ่ายเดียว มีกี่บท คืออะไรบ้าง ? 48/2(5ก), 53/1(5ก)

และบทที่มีองค์ธรรมเป็นรูปปรมาณูฝ่ายเดียว มีกี่บท คืออะไรบ้าง ? 62/1

แสดงมาเฉพาะบาลี ? 45/2, 51/1

๕. ก. ในติกมัตตา บทที่มีองค์ธรรมเป็นรูปปรมาณูธรรมจำพวกเดียวนั้น

ในปรมาณูธรรมทั้ง ๔ นั้น มีกี่บท คืออะไรบ้าง ? 45/1

ตอบ ข. ในติกมัตตานัน บทที่มีองค์ธรรมเป็นอกุศลธรรมฝ่ายเดียวมี ๘ บท คือ

(อภุ.๑๒+๒๗) (อภุ.๑๒+๒๗) (อภุ.๑๑+๒๗)
๑. อุกุสลา ธมฺมา ๒. สงฺกิลฺลฺยสงฺกิลฺลิกา ธมฺมา ๓. ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ธมฺมา
(อภุ.๗+๒๕) (อภุ.๑๑+๒๗) ^{-โม->วิจสิ.๑} (อภุ.๑๑+๒๗) ^{-โม->อุทสิ.๑}
๔. ภาวนาย ปหาตพฺพา ธมฺมา ๕. ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา ๖. ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา
(อภุ.๑๒+๒๗) (อภุ.๖+๒๕=๗.๗..)

๗. หินา ธมมา

๘. มิจจตตนิยตา ธมมา

และบทที่มีองค์ธรรมเป็นรูปปรมาณู ฝ่ายเดียว มี ๒ บท คือ

ตอบ (45/1) ก. ในติกมาติกา บทที่มีองค์ธรรมเป็นปรมาณูธรรมจำพวกเดียวนั้น มี ๒ บท คือ

๑. สนิทสนสปปฏิจา ธมมา (รูปารมณ)

๒. อนิทสนสปปฏิจา ธมมา (โอ.๑๑ เว้น รูปา)

๕. ก. จงจำแนกติกะ ๒๒ โดย สปปเทสติก และ นิปปเทสติก ? 45/1(5ข), 48/1(5ข), 50/2, 61/2, 62/2, 63/2

๒. ข. จงจำแนกติกะ ๒๒ โดย สปปเทสติก ? 48/2

ตอบ ข. จำแนกติกะ ๒๒ โดย สปปเทสติก ในจำนวนติกะ ๒๒ นั้น สปปเทสติก มี ๙ คือ ↓

ตอบ ก. ในติก ๒๒ นั้น เป็นสปปเทสติกมี ๙ คือ

๑. เวทนาติก ๒. สวิตกกติก ๓. ปิตติติก ๔. ปริตตารมมณติก ๕. มคการมมณติก

๖. อุปปนติก ๗. อตติติก ๘. อตติตารมมณติก ๙. อชมตตารมมณติก

เป็นนิปปเทสติก มี ๑๓ คือ

๑. กุสลติก ๒. วิปากติก ๓. อุปาทินนติก ๔. สงกิลิฏจติก ๕. ทสสนติก

๖. ทสสนเหตุติก ๗. อาจยคามติก ๘. เสกขติก ๙. ปริตตติก ๑๐. หินติก

๑๑. มิจจตตติก ๑๒. อชมตตติก ๑๓. สนิทสนติก

ก. ๒ เว วิ อุ สง. ๒ สวิ ๒ ป. ทส. ทส. อาจย, เสก. ปริต. ๑๑. ปริต. ที่ ผิด ๑๒. มค. ๑๓. อุป. ๑๔. อติ ๑๕. อติ ๑๖. อช. ๑๗. อช. สนิ ทสสน

ทุกมาติกา		ส่วนที่ 1 อภิธรรมทุกมาติกา		โคจจก มี ๑๐ ทมวด	
		มี 13 หมวด 100 ทกะ 200 บท		ทุก มี ๓ ทมวด	
ส่วนที่ 1	อภิธรรมทุกมาติกา	1. เหตุโคจจก	มี 6 ประเภท	8. นีวรณโคจจก	มี 6 ประเภท
ส่วนที่ 2	พุทธมคณณาสิตทุกมาติกา	2. อพมตตทุก	มี 7 ประเภท	9. ปรามาสโคจจก	มี 5 ประเภท
ส่วนที่ 3	สุตตนติกทุกมาติกา	3. อาสวโคจจก	มี 6 ประเภท	10. มหนตรทุก	มี 14 ประเภท
ทุกมาติกา ที่พระพุทธรองค์ทรงเทศนานั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สุตทุก และนิสสุตทุก เช่น		4. สลยโชนโคจจก	มี 6 ประเภท	11. อุปาทานโคจจก	มี 6 ประเภท
ในเหตุโคจจก สุตทุก 1. เหตุทุก 2. สหคทุก 3. เหตุสมปยุตทุก		5. คณโคจจก	มี 6 ประเภท	12. กิเลสโคจจก	มี 8 ประเภท
นิสสุตทุก 4. เหตุสหคทุก 5. เหตุเหตุสมปยุตทุก 6. นเหตุสหคทุก		6. โอมโคจจก	มี 6 ประเภท	13. ปฏฐิกทุก	มี 18 ประเภท
ในโคจจกอื่นๆ ก็ในทำนองเดียวกัน		7. โยคโคจจก	มี 6 ประเภท	เท จ อุ สญ คณ โอ โย นิ ป ม จุ กิ ปฏฐิ	
นิสสุตทุก ที่พระพุทธรองค์ทรงเทศนาไว้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อนุโมททุกและพหุติเรกทุก					
อนุโมททุก - เหตุสหคทุก, เหตุเหตุสมปยุตทุก = ...เจว ธมมา ... จ.					
พหุติเรกทุก - นเหตุสหคทุก = ...โข ปน ธมมา ... ปี.					
ในโคจจกอื่นๆ ก็ในทำนองเดียวกัน					

ชื่อทกะ ของโคจจกต่างๆ ในอภิธรรมทุกมาติกา มีดังนี้

ลำดับ	ชื่อโคจจก	ประเภท	ทกะที่ 1	ทกะที่ 2	ทกะที่ 3	ทกะที่ 4	ทกะที่ 5	ทกะที่ 6	ทกะที่ 7	ทกะที่ 8
1	เหตุ	6	เหตุ	สเหตุ	เหตุสมปยุต	1+2	1+3	นเหตุ + 2	-	-
2	อาสว	6	อาสว	สาสว	อาสวสม...	1+2	1+3	วิป. + 2	-	-
3	สลยโชน	6	สลยโชน	สลยโชนน	สลยโชนสม...	1+2	1+3	วิป. + 2	-	-
4	คณ	6	คณ	คณน	คณสม...	1+2	1+3	วิป. + 2	-	-
5	โอม	6	โอม	โอมน	โอมสม...	1+2	1+3	วิป. + 2	-	-
6	โยค	6	โยค	โยคน	โยคสม...	1+2	1+3	วิป. + 2	-	-
7	นีวรณ	6	นีวรณ	นีวรณน	นีวรณสม...	1+2	1+3	วิป. + 2	-	-
8	ปรามาส	5	ปรามาส	ปรามาส	ปรามาสสม...	1+2	วิป. + 2	-	-	-
9	อุปาทาน	6	อุปาทาน	อุปาทานน	อุปาทานสม...	1+2	1+3	วิป. + 2	-	-
10	กิลส	8	กิลส	สกุณกิลส	สกุณกิลส...	1+2	1+3	1+4	วิป. + 2	-

ข้อสังเกต ทกะที่ 1 แสดงเกี่ยวกับชื่อ.... และไม่มีชื่อ.... - ไม่มีชื่อ ปฏิเสธด้วย โน (เว้น เหตุ ปฏิเสธ ด้วย น)

ทกะที่ 2 แสดงเกี่ยวกับเป็นอารมณ์ และไม่เป็นอารมณ์ (เว้น เหตุ) - ไม่เป็นอารมณ์ ปฏิเสธด้วย อ หรือ อน

ทกะที่ 3 แสดงเกี่ยวกับประกอบ.... และไม่ประกอบ.... (เว้น กิลส) - ไม่ประกอบ ปฏิเสธด้วย วิป.

ข้อ ๖ (ที่เคยออกสอบข้อ ๖ = ๑๐ คะแนน คราวนี้จะออกข้อไหนดี)

๖. อภิธัมมทุกมัตถิกา มีกี่หมวด (แบ่งออกเป็นกี่หมวด) คืออะไรบ้าง ? 43/2(6ก), 45/1(6ก), 52/2(6ก)

ในแต่ละหมวดมีจำนวนหมวดละกี่ประเภท (มีจำนวนหมวดละเท่าใด) และ

จงแปล แสดงองค์ธรรม พร้อมทั้งจำแนก ชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ ของ เหตุ ธมมา. ? 54/2, 55/2

และจงจำแนกองค์ธรรมของ เหตุ ธมมา โดย ชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ ?

47/1, 51/1, 52/1, 53/1, 53/2, 58/1, 59/2

และจงจำแนกองค์ธรรมของ เหตุสมปยุตตา ธมมา โดย ธาตุ และ สัจจะ ? 60/1

๖. ก. ทุกมัตถิกา ที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดงนั้น แบ่งออกเป็นกี่หมวด คืออะไรบ้าง ? 57/1

๖. ข. จำแนกเหตุ ๖ โดยชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ และสัจจวิมุต ? 58/2

ตอบ (ก.) อภิธัมมทุกมัตถิกา มี ๑๓ หมวด คือ (หมวดละกี่ประเภท ดูด้านล่าง ...↓...)

๑. เหตุโคจจก ๒. จุฬนตรทุก ๓. อาสวโคจจก ๔. สยโยชนโคจจก ๕. คนธโคจจก

๖. โอมโคจจก ๗. โยคโคจจก ๘. นิวรรณโคจจก ๙. ปรามาสโคจจก ๑๐. มนตรทุก

๑๑. อุปาทานโคจจก ๑๒. กิลสโคจจก ๑๓. ปฏิจทุก (เห จู อา สัญ คัน โอ โย นี ป ม อุ กิ ปฏิจฐิ)

(54/2, 55/2) และ เหตุ ธมมา แปลว่า สภาธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่า เหตุหรือที่เป็นเหตุ มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ เหตุ ๖ คือ โลกะ โทสะ โมหะ อโลกะ อโทสะ อโมหะ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้นธ

อายตนะ ธาตุ สัจจะแล้ว ได้ สังขารชั้นธ ๑ ธัมมายตนะ ๑ ธัมมธาตุ ๑ สัจจะ ๓

และ เหตุ ธมมา นั้น องค์ธรรมได้แก่ เหตุ ๖ คือ โลกะ โทสะ โมหะ อโลกะ อโทสะ อโมหะ

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ แล้ว ได้ ชั้นธ ๑ आयตนะ ๑ ธาตุ ๑ สัจจะ ๓

ชั้นธ ๑ คือ เหตุ ๖ เป็นสังขารชั้นธ आयตนะ ๑ คือ เหตุ ๖ เป็นธัมมายตนะ

ธาตุ ๑ คือ เหตุ ๖ เป็นธัมมธาตุ

(**) สัจจะ ๓ คือ เหตุทั้ง ๕ (เว้นโลกเหตุ) ที่ในโลเกียสเหตุกจิต ๖๓ เป็นทุกขสัจจ

โลกเหตุ เป็นสมุทัยสัจจ

สัมมาทิฏฐิรรค คือ อโมหเหตุ ที่ในมคคจิต ๔ เป็นมคคสัจจ

อโลกะ, อโทสะ ที่ในมคคจิต ๔ และ อโลกะ, อโทสะ, อโมหะ ที่ใน ผลจิต ๔ เป็นสัจจวิมุต

(48/1, 48/2) และจำแนกเหตุ ๖ โดยสัจจะ ได้ดังนี้ สัจจะ ๓ คือ ...↑... (**)

เหตุสมปยุตตา ธมมา-เมื่อจำแนกโดย ธาตุ สัจจะ แล้ว ได้ ธาตุ ๒ สัจจะ ๓

ธาตุ ๒ คือ สเหตุกจิต ๗๑ เป็นมโนวิญญานธาตุ,

เจตสิก ๕๒ (เว้นโมหเจตสิก ที่ในโมหมูลจิต ๒) เป็นธัมมายตนะ

สัจจะ ๓ คือ โลเกียสเหตุกจิต ๖๓ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลกะ, โมหเจตสิก ที่ในโมหมูลจิต ๒) เป็นทุกขสัจจ,

โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสัจจ,

องคัมรรค ๘ หรือ ๗ (เว้นสัมมาสังกัปปะ) ที่ในมคคจิต ๔ เป็น มรรคสัจจ

มรรคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสัจจวิมุต

๖. ก. อภิธัมมทุกมาติกา แบ่งออกเป็นกี่หมวด คืออะไรบ้าง และแต่ละหมวดมีจำนวนเท่าไร ? 43/144/2, 46/2,

จงแสดงมาตามลำดับ และจงแสดงการจำแนกเหตุ ๖ โดยสังกะ ? 48/1, 48/2(6), 50/1

๗. อภิธัมมทุกมาติกา มีกี่หมวด คืออะไรบ้าง ? ในแต่ละหมวดนั้นมีจำนวนหมวดละเท่าใด ?

และจงแปล แสดงองค์ธรรม พร้อมทั้งจำแนก ชั้นธ आयตนะ ชาติ สัจจะ ของ เหตุ ธมมา. ? 57/2

ตอบ ก. อภิธัมมทุกมาติกาแบ่งออกเป็น ๑๓ หมวด แต่ละหมวดมีจำนวนดังต่อไปนี้ คือ

๑. เหตุโคจร	มีทุกะ ๖ ประเภท	๘. นีวรณโคจร	มีทุกะ ๖ ประเภท
๒. จุฬนตรทุก	มีทุกะ ๗ ประเภท	๙. ปราสาทโคจร	มีทุกะ ๕ ประเภท
๓. อาสวโคจร	มีทุกะ ๖ ประเภท	๑๐. มนตรทุก	มีทุกะ ๑๔ ประเภท
๔. สยโลชนโคจร	มีทุกะ ๖ ประเภท	๑๑. อุปาทานโคจร	มีทุกะ ๖ ประเภท
๕. คนธโคจร	มีทุกะ ๖ ประเภท	๑๒. กิลสโคจร	มีทุกะ ๘ ประเภท
๖. โอมโคจร	มีทุกะ ๖ ประเภท	๑๓. ปิฎจิก	มีทุกะ ๑๘ ประเภท
๗. โยคโคจร	มีทุกะ ๖ ประเภท		

[ไฉต์ : (เห จู อา สัญ คัน โอ โย นี ป ม อุ กิ ปิฎจิก) ทุกะ ๗ ๑๔ (๗+๗) ๑๘ (๑๔+๔) ก่อน ๖ ๕ ๘ นอกนั้น ๖ หมวด]

ตอบ และแปลแสดงองค์ธรรมจำแนก ชั้นธ आयตนะ ชาติ สัจจะ ของ เหตุ ธมมา ดังนี้

เหตุ ธมมา. สภาวะธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่าเหตุหรือที่เป็นเหตุ มีอยู่. ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย

ชั้นธ आयตนะ ชาติ และสังกะแล้วได้ สังขารชั้นธ ๑ ธัมมาตตะ ๑ ธัมมชาติ ๑ สัจจะ ๓

สังกะ ๓ คือ เหตุทั้ง ๕ (เว้นโลกเหตุ) ที่ในโลภียสเหตุกจิต ๖๓ เป็น ทุกขสังกะ

โลกเหตุ เป็นสมุทัยสังกะ

สัมมาทิฎฐิธรรม คือ อโหมเหตุ ที่ใน มัคคจิต ๔ เป็น มัคคสังกะ

อโลภะ อโทสะ ที่ในมัคคจิต ๔ และ อโลภะ อโทสะ อโหมเห ที่ในผลจิต ๔ เป็น สัจจวิมุต

๖. พระพุทธองค์ทรงแสดงทุกมาติกา เป็นหมวดๆ อยากทราบว่าหมวดที่มีชื่อว่า โคจร นั้นมีจำนวนเท่าไร คือ

อะไรบ้าง หมวดที่มีชื่อว่าทุกะนั้น มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ? 47/2(6ก), 49/1, 47/2(6ก), 56/1(6ก)

และในทุกมาติกาบทที่มีองค์ธรรม เป็นรูปปรมัตถ์ อย่างเดียว หรือบทที่มีองค์ธรรม เป็นนิพพานปรมัตถ์อย่าง

เดียว มีกี่บท คืออะไรบ้าง ? 44/1, 50/2, 51/2, 54/1, 56/1(6ข), 56/2, 60/2, 61/1, 61/2, 62/1, 62/2

๖. ข. ในทุกมาติกาบทที่มีองค์ธรรมเป็นรูปปรมัตถ์อย่างเดียว มีกี่บท คืออะไรบ้าง

และบทที่มีองค์ธรรมเป็นนิพพานปรมัตถ์อย่างเดียวมี่กี่บท คืออะไรบ้าง ? 49/1, 56/1

จงจำแนก อสงขตา ธมมา โดยชั้นธ आयตนะ ชาติ และสังกะ ? 47/2

ตอบ (ก.) ในทุกมาติกาหมวดที่มีชื่อว่า โคจร มีจำนวน ๑๐ หมวด คือ

๑. เหตุโคจร	๒. อาสวโคจร	๓. สยโลชนโคจร	๔. คนธโคจร	๕. โอมโคจร
๖. โยคโคจร	๗. นีวรณโคจร	๘. ปราสาทโคจร	๙. อุปาทานโคจร	๑๐. กิลสโคจร

และหมวดที่มีชื่อว่า ทุก มีจำนวน ๓ หมวด (ทุกะ) คือ

๑. จุฬนตรทุก	๒. มนตรทุก	๓. ปิฎจิก
--------------	------------	-----------

ตอบ ข. (และ) ในทุกมาติกา บทที่มีองค์ธรรมเป็นรูปมัตถ์อย่างเดียวกัน มี ๔ บท คือ

๑. สนิทสนา ธมมา. ๒. สปปฐิชา ธมมา. ๓. รูปิโน ธมมา. ๔. อุปาทา ธมมา.

บทที่มีองค์ธรรมเป็นนิพพานมัตถ์ฝ่ายเดียว มี ๒ บท คือ

๑. อปปจฺจยา ธมมา. ๒. อสงฺขตา ธมมา

(47/2) จำแนก **อสงฺขตา ธมมา** ได้ ชันธวิมุต ธัมมาตนะ ๑ ธัมมชาตฺ ๑ นิโรธสัจจ ๑

๖. ข. จงแปลและแสดงองค์ธรรม พร้อมทั้งจำแนก ชันธ อายตนะ ธาตุ สัจจะในบทว่า

เหตุ เจว ธมมา สเหตุกา จ ? 43/1, 43/2, 52/2, 58/2

ตอบ ข. เหตุ เจว ธมมา สเหตุกา จ แปลว่า สภาวะธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่าเหตุ และที่มีเหตุประกอบ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ เหตุ ๖ (เว้นโมหเจตสิกที่ในโมหมูลจิต ๒)

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชันธ อายตนะ ธาตุ สัจจะแล้ว ได้ สังขารชันธ ๑ ธัมมาตนะ ๑ ธัมมชาตฺ ๑ สัจจะ ๓

(58/2) **ข.** เหตุ ๖ เป็นสังขารชันธ ธัมมาตนะ ธัมมชาตฺ สัจจะ ๓ คือ

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชันธ อายตนะ ธาตุ และสัจจะแล้ว

ได้ สังขารชันธ ๑ ธัมมาตนะ ๑ ธัมมชาตฺ ๑ สัจจะ ๓

สัจจะ ๓ คือ เหตุทั้ง ๕ (เว้นโลภเหตุ) ที่ในโลภียสเหตุกจิต ๖๑ (เว้นโมหมูลจิต ๒) เป็น ทุกขสัจจ

โลภเหตุ

เป็นสมุทัยสัจจ

สัมมาทิฏฐิธมมรรค คือ อโมหเหตุที่ในมคคจิต ๔

เป็น มคคสัจจ

อโลภะ อโทสะที่ในมคคจิต ๔ และ อโลภะ อโทสะ อโมหะ ที่ในผลจิต ๔ เป็น สัจจวิมุต

๗. ในเหตุโคจณก มีทุกะกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? 44/2 (6ข) และจงแปลแสดงองค์ธรรมจำแนกชันธ อายตนะ ธาตุ

สัจจะ ในบาลีว่า สเหตุกา เจว ธมมา น จ เหตุ ? 44/1

๖. ข. จงแปลและแสดงองค์ธรรมพร้อมทั้งจำแนกโดย ชันธ อายตนะ ธาตุ สัจจะ ในบทดังต่อไปนี้

สเหตุกา เจว ธมมา น จ เหตุ. ? 50/2(7ข), 59/1

ตอบ (ข) ในเหตุโคจณก มีทุกะ ๖ ประเภทคือ ๑. เหตุทุก ๒. สเหตุกทุก ๓. เหตุสมปยุตทุก

๔. เหตุสเหตุกทุก ๕. เหตุเหตุสมปยุตทุก ๖. เหตุสเหตุกทุก

และ สเหตุกา เจว ธมมา น จ เหตุ. แปลว่า สภาวะธรรมทั้งหลายที่มีเหตุประกอบ แต่ไม่ชื่อว่าเหตุ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ สเหตุกจิต ๗๑ เจตสิก ๔๖ (เว้นเหตุ ๖)

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชันธ อายตนะ ธาตุ สัจจะ แล้วได้ ชันธ ๔ อายตนะ ๒ ธาตุ ๒ สัจจะ ๒

ชันธ ๔ คือ ในเจตสิก ๔๖ นั้น เวทนาเจตสิก เป็นเวทนาชันธ สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาชันธ

เจตสิกที่เหลือ ๔๔ เป็นสังขารชันธ สเหตุกจิต ๗๑ เป็นวิญญูณชันธ

อายตนะ ๒ คือ สเหตุกจิต ๗๑ เป็น มนายตนะ เจตสิก ๔๖ เป็น ธัมมาตนะ

ธาตุ ๒ คือ สเหตุกจิต ๗๑ เป็น มโนวิญญูณธาตุ เจตสิก ๔๖ เป็น ธัมมชาตฺ

สัจจะ ๒ คือ โลภียสเหตุกจิต ๖๓ เจตสิก ๔๖ (เว้นเหตุ ๖) เป็น ทุกขสัจจ

องค์มรรค ๗ (เว้นสัมมาทิฐิ) หรือองค์มรรค ๖
(เว้นสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ) ที่ในมัคคจิต ๔ } เป็นมัคคสังจัจ

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๗ ผลจิตตูปบาท ๓๔ เป็นสังจัจวิมุต.

๖. ก. ในเหตุโคจณก มีกี่บท ? คืออะไรบ้าง ? จงแสดงมาตามลำดับ ? 50/2(7ก), 59/1

๖. จงแสดงบท ในเหตุโคจณก และชื่อทูกะ ในจุฬนตรทุก ตามลำดับ 46/1, 57/1(6ข), , 58/2(6ก), 58/2(6ก)

ตอบ ก. ในเหตุโคจณก มี ๑๒ บท คือ // แสดงบทในเหตุโคจณก ๑๒ บท คือ

๑. เหตุ ธมมา	๕. เหตุสมปยุตตา ธมมา	๙. เหตุ เจว ธมมา เหตุสมปยุตตา จ
๒. <u>น</u> เหตุ ธมมา	๖. เหตุ <u>วิป</u> ยุตตา ธมมา	๑๐. เหตุสมปยุตตา เจว ธมมา <u>น</u> จ เหตุ
๓. สเหตุกา ธมมา	๗. เหตุ เจว ธมมา สเหตุกา จ	๑๑. น เหตุ โข ปน ธมมา สเหตุกาปี
๔. <u>อ</u> เหตุกา ธมมา	๘. สเหตุกา เจว ธมมา <u>น</u> จ เหตุ	๑๒. น เหตุ โข ปน ธมมา <u>อ</u> เหตุกาปี

[ไฉ่ เหตุฯ: ชื่อ-ไม่ชื่อ มี-ไม่มี ประกอบ-ไม่ ชื่อมี-มีไม่ชื่อ ชื่อประกอบ-ประกอบไม่ชื่อ ไม่ชื่อมี-ไม่ชื่อ-ไม่มี]

และชื่อทูกะ ในจุฬนตรทุก ๗ ทูกะ [ไฉ่ : สัปป สัง สนิ สัปป รุ โล เก]

๑. สปปจยทุก ๒. สงขตทุก ๓. สนิทสนนทุก ๔. สปปฏิมทุก ๕. รูปีทุก ๖. โลเกียทุก ๗. เกณจิวิณณียทุก

๖. จงแสดงทุกมาติกาบททั้ง ๑๒ บทในเหตุโคจณก ของอภิธัมมทุกมาติกา (เฉพาะภาษาบาลี)

และให้จำแนกองค์ธรรมของ เหตุ ธมมา โดยสังจจะ ? 55/1

ตอบ ทุกมาติกาบท ๑๒ บทในเหตุโคจณก มีดังนี้ ...▲...

และ เหตุ ธมมา องค์ธรรมได้แก่ เหตุ ๖ คือ โลกเหตุ, โทสเหตุ, โมหเหตุ, อโลกเหตุ, อโทสเหตุ, อโมหเหตุ
ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยสังจจะแล้ว ได้สังจจะ ๓ คือ ...▲...

๖. ก. พระพุทธร่องค์ทรงเทศนา เหตุสเหตุทุกทุก และนเหตุสเหตุทุกทุก นั้นโดยทรงรวมบทใด

ในทุกใดเข้าด้วยกัน ? 49/2, 63/2

ตอบ ก. พระพุทธร่องค์ทรงเทศนาเหตุสเหตุทุกทุกนั้น ปฐมบททรงรวมเอาปฐมบทของเหตุทุกทุกกับปฐมบท
ของสเหตุทุกทุก เข้าด้วยกัน ส่วนในทุติยบทนั้นทรงรวมเอาปฐมบทของสเหตุทุกทุกกับทุติยบทของเหตุทุกทุกเข้า
ด้วยกัน และ ทรงเทศนา นเหตุสเหตุทุกทุกนั้น ปฐมบททรงรวมเอาทุติยบทของเหตุทุกทุกกับปฐมบทของสเหตุทุกทุก
ทุกทุกเข้าด้วยกัน ส่วนในทุติยบทนั้นทรงรวมเอา ทุติยบทของเหตุทุกทุกกับทุติยบทของสเหตุทุกทุกเข้าด้วยกัน

๖. ข. จงแปลและแสดงองค์ธรรมของบาลีบทดังนี้ เหตุ เจว ธมมา สเหตุกา จ,

คนถา เจว ธมมา คนถสมปยุตตา จ ปรามาสวิปยุตตา โข ปน ธมมา ปรามฏฐาปี จ ? 46/2

ตอบ ข. เหตุ เจว ธมมา สเหตุกา จ สภาวธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่าเหตุ และที่มีเหตุประกอบ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ เหตุ ๖ (เว้นโมหเจตสิกที่ในโมหมูลจิต ๒)

คนถา เจว ธมมา คนถสมปยุตตา จ สภาวธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่าคนถะ และที่ประกอบด้วยคนถะ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ โลภะ ทิฐิ ที่ในทิฐิคติตสัมปยุตตจิต ๔

ปรามาสวิปยุตตา โข ปน ธมมา ปรามฏฐาปี สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยปรามาส แต่เป็นอารมณ์ของป

รามาสะ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ ทัฬหีคตวิปปยุตตจิต ๔ โทสมูลจิต ๒ โมหะมูลจิต ๒ โลเกีย
กุศลจิต ๑๗ โลเกียวิปากจิต ๓๒ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๑ (เว้นทัฬหี) รูป ๒๘

๖. ให้แสดงทุกในโคจณกต่อไปนี้ ก. เหตุโคจณก ข. อาสวโคจณก ค. ปรามาสโคจณก
และให้แสดงองค์ธรรมพร้อมคำแปลของ ปรามาสวิปปยุตตา โข ปน ธมมา ปรามภูจายิ,

ปรามาสวิปปยุตตา โข ปน ธมมา อปรามภูจายิ ? 45/2

ตอบ ก. เหตุโคจณก มีทุก ๖ ทุก คือ ๑. เหตุทุก ๒. สเหตุทุก ๓. เหตุสมปยุตตทุก
๔. เหตุสเหตุทุก ๕. เหตุเหตุสมปยุตตทุก ๖. นเหตุสเหตุทุก
ข. อาสวโคจณก มีทุก ๖ ทุก คือ ๑. อาสวทุก ๒. สาสวทุก ๓. อาสวสมปยุตตทุก ๔. อาสวสาสวทุก
๕. อาสวาสาสวสมปยุตตทุก ๖. อาสววิปปยุตตสาสวทุก
ค. ปรามาสโคจณก มีทุก ๕ ทุก คือ ๑. ปรามาสทุก ๒. ปรามภูจทุก ๓. ปรามาสสมปยุตตทุก
๔. ปรามาสปรามภูจทุก ๕. ปรามาสวิปปยุตตปรามภูจทุก
[ไฉน เหตุโคจณก : ชื่อ มี ประกอบ ชื่อมี(๑+๒) ชื่อประกอบ(๑+๓) ไม่ชื่อมี(๓+๒)], ▼ ปรามาสสมาสี ๑+๓
[ไฉน อา/สญ/คณ/โอ/โย/นิ/อุ:ชื่อ อารมณ ประกอบ ชื่อ+อารมณ(๑+๒) ชื่อ+ประกอบ(๑+๓) ไม่ประกอบ+อารมณ(วิป+๒)]

แสดงองค์ธรรมพร้อมคำแปล คือ

สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยปรามาสะ แต่เป็นอารมณ์ของปรามาสะ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ ทัฬหีคตวิปปยุตตจิต ๔ โทสมูลจิต ๒ โมหะมูลจิต ๒ โลเกียกุศลจิต ๑๗
โลเกียวิปากจิต ๓๒ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๑ (เว้นทัฬหี) รูป ๒๘
สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยปรามาสะ และไม่เป็นอารมณ์ของปรามาสะ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

ข้อ ๗ (ที่เคยออกสอบข้อ ๗ = ๑๐ คะแนน คราวนี้จะออกข้อไหนดี)

๗. จงแปลและแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ ? 47/2

ก. สปปัจจยา ธมมา ข. สาสวา เจว ธมมา โน จ อาสวา
ค. คนธสมปยุตตตา เจว ธมมา โน จ คนธสา ข. ปรามาสวิปปยุตตา โข ปน ธมมา ปรามภูจายิ
จ. โน จิตตัสสภูจสมภูจาทานูปริวตติโน ธมมา

ตอบ ก. สภาวะธรรมทั้งหลายที่มีปัจจัย ๔ คือ กรรม จิต อุตุ อาหาร ปฐกแต่งมีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒, รูป ๒๘
ข. สภาวะธรรมทั้งหลายที่เป็นอารมณ์ของอาสวะ แต่ไม่ชื่อว่าอาสวะ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ โลเกียจิต ๘๑ เจตสิก ๔๙ (เว้นอาสวะองค์ธรรม ๓) รูป ๒๘
ค. สภาวะธรรมทั้งหลายที่ประกอบด้วยคันถะแต่ไม่ชื่อว่าคันถะมีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ โลกมูลจิต ๘, โทสมูลจิต ๒, เจตสิก ๒๓ (เว้นคันถะองค์ธรรม ๓)
ง. สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยปรามาสะ แต่เป็นอารมณ์ของปรามาสะมีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ ทัฬหีคตวิปปยุตตจิต ๔, โทสมูลจิต ๒, โมหะมูลจิต ๒, โลเกียกุศลจิต

๑๗, โลเกียวิปากจิต ๓๒, กริยาจิต ๒๐, เจตสิก ๕๑ (เว้นทิฏฐิ) รูป ๒๘

๗. ในจุฬนตรทุก มีทุกะกี่ประเภทคืออะไรบ้าง ? 43/2ส(4ก) จงแสดงมาตามลำดับพร้อมทั้งแปล และแสดงองค์ธรรมในบาลี ดังต่อไปนี้ ? 53/1 ก. รูปิโน ธมมา. ข. โลกุตตรา ธมมา. ค. เกนจิ วิญญะยา ธมมา.

ตอบ ใน จุฬนตรทุก มี ทุกะ ๗ ประเภทคือ :- (สัปป สัง สนิท สัปป รุ โล เกน)

๑. สปปจายทุก	๒. สงขตทุก	๓. สนิทสนทนทุก	๔. สปปภิฆทุก
๕. รูปิทุก	๖. โลเกียทุก	๗. เกนจิวิญญะยทุก	

ก. รูปิโน ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่มี รูปปนลักษณะ คือ ความสลายไป มีอยู่. องค์ธรรมได้แก่ รูป ๒๘

ข. โลกุตตรา ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่พ้นจากสังขารโลกอันเป็น วัฏฏทุกุข ซึ่งมีสภาพเกิดดับ มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

ค. เกนจิ วิญญะยา ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่พึงรู้ได้โดยจิตบางอย่างมี จักขุวิญญานจิตเป็นต้น มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ที่พึงรู้ได้โดยจิตบางอย่างมีจักขุวิญญานจิต เป็นต้น.

๖. ข. ในจุฬนตรทุก มีทุกะกี่ประเภทคืออะไรบ้าง ให้แสดงชื่อมาโดยลำดับ และจงแปลแสดงองค์ธรรม

จำแนกชั้นๆ อายตนะ ๓๓ สัจจะ ในบาลีดังต่อไปนี้ โลกุตตรา ธมมา ? 49/2, 63/2

ตอบ ข. ในจุฬนตรทุก มีทุกะ ๗ ประเภท คือ ...▲...

โลกุตตรา ธมมา แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่พ้นจากสังขารโลกอันเป็นวัฏฏทุกุข ซึ่งมีสภาพเกิดดับ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย

ชั้นๆ อายตนะ ๓๓ สัจจะแล้วได้ชั้นๆ ๔ อายตนะ ๒ ๓๓ ๒ สัจจะ ๒

ชั้นๆ ๔ คือ ในเจตสิก ๓๖ นั้น เวทนาเจตสิก เป็นเวทนาชั้นๆ, สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาชั้นๆ, เจตสิกที่

เหลือ ๓๔ เป็นสังขารชั้นๆ โลกุตตรจิต ๘ เป็นวิญญานชั้นๆ นิพพาน เป็นชั้นธรรมวิมุต

อายตนะ ๒ คือ โลกุตตรจิต ๘ เป็นมโนอายตนะ เจตสิก ๓๖ นิพพาน เป็นธัมมอายตนะ

๓๓ ๒ คือ โลกุตตรจิต ๘ เป็นมโนวิญญานธาตุ เจตสิก ๓๖ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ

สัจจะ ๒ คือ นิพพาน เป็นนิโรธสัจจ องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมรรคจิต ๔ เป็นมัคคสัจจ

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสัจจวิมุต

๗. ก. เพราะเหตุใด องค์ธรรมปฐมบท และทุติยบท ในเกนจิวิญญะยา ธมมา จึงเหมือนกัน ให้/จงอธิบาย ?

44/2, 47/1, 49/2, 51/2, 52/2, 54/2, 57/1, 58/1, 58/2, 60/1, 61/1

๗. ก. ทุกะใดในทุกมาติกาที่มีองค์ธรรม ปฐมบท และทุติยบท เหมือนกัน

และที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุใด จงอธิบาย ? 59/1

ตอบ ก. การที่องค์ธรรมของ เกนจิวิญญะยา ธมมา และองค์ธรรมของ น เกนจิวิญญะยา ธมมา เหมือนกันนั้น เพราะ ...▼...

ตอบ ก. ในทุกมาติกา ทุกะที่มีองค์ธรรมของปฐมบท และทุติยบทเหมือนกัน คือ เกนจิวิญญะยา ธมมา ที่เป็นเช่นนี้ก็ เพราะเพียงแต่แสดงว่า สภาวธรรมที่จิตบางอย่างรู้ได้ และจิตบางอย่างรู้ไม่ได้เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ก็

อธิบายว่า สภาวะธรรมทั้งหลายที่จิตบางอย่างรู้ได้ก็ตาม รู้ไม่ได้ก็ตาม ก็ได้แก่ ปรมัตถธรรมทั้ง ๔ ทั้งสิ้น ดังจะยกอุปมาให้เห็นว่า บุคคลทั้งหลายที่บางคนรู้จัก บุคคลทั้งหลายที่บางคนไม่รู้จักทั้ง ๒ ข้อนี้ ก็ได้แก่ บุคคลทั้งหมดที่อยู่ในโลกนั่นเอง มิได้ แสดงเจาะจงว่าผู้รู้ และผู้ถูกรู้ เป็น(คือ)ใคร

๗. จงแสดงองค์ธรรมของ เกณจิวิญญูญทุก ดังต่อไปนี้

๗. ข. ให้แสดงองค์ธรรมใน เกณจิวิญญูญทุก ตามในที่ ... แห่ง อัญญาสาธินีอรรคถาและนัยที่ ... แห่งมูลฎีกา?

ตามนัยอัญญาสาธินีอรรคถา

นัยที่ ๑ 43/2, 50/1, 55/2

นัยที่ ๕ 44/1(8ก), 47/1, 50/1, 53/2

นัยที่ ๖ 43/1, 43/2, 45/1, 48/2, 50/1, 58/2, 59/1

นัยที่ ๗ 43/1(9ก), 46/1

นัยที่ ๙ 46/1, 48/2

นัยที่ ๑๐ 45/2, 47/1

นัยที่ ๑๑ 48/2

นัยที่ ๑๒ 43/1(9ก), 44/2, 45/2, 49/2, 51/2, 52/2, 57/1, 57/2, 58/1, 60/1

ตามนัยแห่งมูลฎีกา

นัยที่ ๒ 43/2

นัยที่ ๕ 43/1(9ข), 44/1(8ก), 50/1

นัยที่ ๖ 46/1, 47/1, 45/1, 53/2

นัยที่ ๗ 43/2, 48/2

นัยที่ ๙ 47/1

นัยที่ ๑๐ 44/1(8ข), 45/2, 46/1, 47/1, 48/2, 50/1, 57/2, 58/2, 59/1

นัยที่ ๑๒ 45/2

นัยที่ ๑๔ 43/1(9ข), 47/1, 57/1, 60/1

นัยที่ ๑๕ 44/1(8ข), 44/2, 46/1, 49/2, 50/1, 52/2, 58/1

ตอบ แสดงองค์ธรรมในเกณจิวิญญูญทุก ตามนัยแห่งอัญญาสาธินีอรรคถา

นัยที่ ๑ องค์ธรรมของปฐมมบท ได้แก่ รูปารมณ ที่พึงรู้ได้โดยจักขุวิญญูญจิต ๒

องค์ธรรมของทุติยมบท ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๗ (เว้นรูปารมณ) นิพพาน

ที่ไม่พึงรู้ได้โดยจักขุวิญญูญจิต ๒ (43/2, 50/1)

นัยที่ ๕ องค์ธรรมของปฐมมบท ได้แก่ โผฏฐัพพารมณ ที่พึงรู้ได้โดย กายวิญญูญจิต ๒

องค์ธรรมของทุติยมบท ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๕ (เว้นปถวี เตโช วาโย โผฏฐัพพารมณ)

นิพพาน

ที่ไม่พึงรู้ได้โดย กายวิญญูญจิต ๒ (43/2, 50/1)

นัยที่ ๖ ปฐมมบท องค์ธรรมได้แก่ ปัญจารมณ มีรูปารมณ เป็นต้น ที่พึงรู้ได้โดย มโนธาตุ ๓

ทุติยมบท องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๑ (เว้นวิสยรูป ๗) นิพพาน

ที่ไม่พึงรู้ได้โดย มโนธาตุ ๓

นัยที่ ๗ องค์ธรรมของปฐมมบท ได้แก่ กามจิต ๕๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ ที่พึงรู้โดย สันตிரณจิต ๓ มหาวิปาก

จิต ๘ (ตทารัมมณจิต ๑๑) หสิตุปปาทจิต ๑

องค์ธรรมของทุติยมบท ได้แก่ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๘ นิพพาน

ที่ไม่พึงรู้ได้โดย สันตிரณจิต ๓ มหาวิปากจิต ๘ (ตทารัมมณจิต ๑๑) หสิตุปปาทจิต ๑

นัยที่ ๙ ปฐมบทได้แก่ จิต ๘๗ (เว้นอรหัตตมรรค, อรหัตตผล) เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน

หุติยบทได้แก่ อรหัตตมรรคจิต ๑ อรหัตตผลจิต ๑ เจตสิก ๓๖ (46/1)

นัยที่ ๑๐ ปฐมบทองค์ธรรมได้แก่ อากาสนัญญายตนกุศลจิต ๑ กริยาจิต ๑ เจตสิก ๓๐

ที่พึงรู้ได้โดย วิญญานัญญายตนะมานจิต ๓

หุติยบทองค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๗ (เว้นอากาสนัญญายตนกุศลจิต ๑ กริยาจิต ๑) เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

นิพพาน **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย** วิญญานัญญายตนะมานจิต ๓ (45/2, 47/1)

นัยที่ ๑๑ ปฐมบทองค์ธรรมได้แก่ อากิญจัญญายตนกุศลจิต ๑, กริยาจิต ๑, เจตสิก ๓๐ **ที่พึงรู้ได้โดย** เนว

สัณญานาสัณญายตนะมานจิต ๓

หุติยบทองค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๗ (เว้นอากิญจัญญายตนกุศลจิต ๑, กริยาจิต ๑) เจตสิก ๕๒ รูป

๒๘ นิพพาน **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย** เนวสัณญานาสัณญายตนะมานจิต ๓ 48/2

นัยที่ ๑๒ ปฐมบทองค์ธรรมได้แก่ นิพพาน **ที่พึงรู้ได้โดย** โลกุตตรจิต ๘

หุติยบทองค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย** โลกุตตรจิต ๘ (43/1, 45/2)

แสดงองค์ธรรมของเกณจิวิญญายทุก ตามนัยแห่งมูลฎีกา

นัยที่ ๒ องค์ธรรมของปฐมบทได้แก่ สัททารมณ **ที่พึงรู้ได้โดย** โสทวิญญานจิต ๒

องค์ธรรมของหุติยบทได้แก่ สัททารมณ **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย** จิต ๔๓ คือ จักขุวิญญานจิต ๒, ชาน

วิญญานจิต ๒, ชิวหาวิญญานจิต ๒, กายวิญญานจิต ๒, บัญญัติตารัมมณิกจิต เอกัน

ตะ ๒๑, มหัคคตารัมมณิกจิตเอกันตะ ๖, นิพพานารัมมณิกจิตเอกันตะ ๘ (43/2)

นัยที่ ๕ องค์ธรรมของปฐมบทได้แก่ โผฏฐัพพารมณ **ที่พึงรู้ได้โดย** กายวิญญานจิต ๒

องค์ธรรมของหุติยบทได้แก่ โผฏฐัพพารมณ **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย** จิต ๔๓ คือ ทวิปัญจวิญญานจิต ๘

(เว้นกายวิญญานจิต ๒) บัญญัติตารัมมณิกจิตเอกันตะ ๒๑ มหัคคตารัมมณิก

จิตเอกันตะ ๖ นิพพานารัมมณิกจิตเอกันตะ ๘ (43/1, 44/1, 50/1)

นัยที่ ๖ ปฐมบท องค์ธรรมได้แก่ ปัญจารมณ มีรูปารมณ เป็นต้น **ที่พึงรู้ได้โดย** มโนธาตุ ๓

หุติยบท องค์ธรรมได้แก่ ปัญจารมณ **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย** จิต ๓๕ คือ บัญญัติตารัมมณิกจิตเอกันตะ

๒๑ มหัคคตารัมมณิกจิตเอกันตะ ๖ นิพพานารัมมณิกจิตเอกันตะ ๘

(46/1, 47/1)

นัยที่ ๗ องค์ธรรมของปฐมบทได้แก่ กามจิต ๕๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

ที่พึงรู้ได้โดย ตทารัมมณจิต ๑๑ หสิตุปปาตจิต ๑

องค์ธรรมของหุติยบทได้แก่ กามจิต ๕๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

ที่ไม่พึงรู้ได้โดย จิต ๓๕ คือ บัญญัติตารัมมณิกจิตเอกันตะ ๒๑, มหัคค

ตารัมมณิกจิตเอกันตะ ๖, นิพพานารัมมณิกจิตเอกันตะ ๘ (43/2, 48/2)

นัยที่ ๙ ปฐมบทได้แก่ จิต ๘๗ (เว้นอรหัตตมรรค อรหัตตผล) เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน

หุติยบทได้แก่ จิต ๘๗ (เว้นอรหัตตมรรค อรหัตตผล) เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน (47/1)

นัยที่ ๑๐ องค์ธรรมของปฐมบท ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน **ที่พึงรู้ได้โดย** มโนทวาราวชชน
จิต ๑ มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ กิริยาอภิญาจิต ๑
องค์ธรรมของทุติยบท ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย** บัญญัติ
ตารัมมณิกจิตเอกัณตะ ๒๑ (44/1, 45/2, 46/1, 47/1, 48/2, 50/1)

นัยที่ ๑๒ ปฐมบท ได้แก่ อากาสนัญญาตยนกุศลจิต ๑ กิริยาจิต ๑ เจตสิก ๓๐ **ที่พึงรู้ได้โดย** วิญญาณัญญา
จายตนกิริยาจิต ๑
ทุติยบท ได้แก่ อากาสนัญญาตยนกุศลจิต ๑ กิริยาจิต ๑ เจตสิก ๓๐ **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย** จิต ๕๗ คือ
การารัมมณิกจิต เอกัณตะ ๒๕ บัญญัติตารัมมณิกจิต เอกัณตะ ๒๑ นิพพาน
นารัมมณิกจิตเอกัณตะ ๘ และเนวสัณญานาสนัญญาตยนฉานจิต ๓ (45/2)

นัยที่ ๑๔ องค์ธรรมของปฐมบท ได้แก่ อากิณญัญญาตยนกุศลจิต ๑ กิริยาจิต ๑ เจตสิก ๓๐
ที่พึงรู้ได้โดย เนวสัณญานาสนัญญาตยนกิริยาจิต ๑
องค์ธรรมของทุติยบท ได้แก่ อากิณญัญญาตยนกุศลจิต ๑ กิริยาจิต ๑ เจตสิก ๓๐ **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย**
จิต ๕๗ คือ การารัมมณิกจิตเอกัณตะ ๒๕ บัญญัติตารัมมณิกจิตเอกัณตะ ๒๑
นิพพานารัมมณิกจิตเอกัณตะ ๘ และ วิญญาณัญญาตยนฉานจิต ๓ (43/1, 47/1)

นัยที่ ๑๕ องค์ธรรมของปฐมบท ได้แก่ นิพพาน **ที่พึงรู้ได้โดย** โลกุตตรจิต ๘
องค์ธรรมของทุติยบท ได้แก่ นิพพาน **ที่ไม่พึงรู้ได้โดย** จิต ๗๒ คือ การารัมมณิกจิตเอกัณตะ ๒๕
โลกียะและบัญญัติตารัมมณิกจิต ๒๐ บัญญัติตารัมมณิกจิตเอกัณตะ
๒๑ มหัคคตารัมมณิกจิตเอกัณตะ ๖ (44/1, 44/2, 46/1, 49/2, 50/1)

๗. ให้แสดงองค์ธรรมใน เกณจิวิญญูญทุก ตามนัยอัฐสาลินีอรรถกถา เฉพาะนัยที่ ๑๒ และมูลฎีกานัยที่ ๑๐
และให้แสดงความต่างกันในการแสดงองค์ธรรม ระหว่าง อัฐสาลินีอรรถกถาและมูลฎีกาใน เกณจิวิญญูญทุก ?
57/2

ตอบ แสดงองค์ธรรมใน เกณจิวิญญูญทุก ตามนัยอัฐสาลินีอรรถกถา นัยที่ ๑๒ และ มูลฎีกานัยที่ ๑๐
...▲... และความต่างกันในการแสดงองค์ธรรมระหว่างอัฐสาลินีอรรถกถาและมูลฎีกา คือ การแสดงองค์
ธรรมตามนัยแห่งอัฐสาลินีอรรถกถานั้น องค์ธรรมของ เกณจิ ที่อยู่ในปฐมบทและทุติยบท ซึ่งเป็นกัตตูปท
อาร์มมณิกบท วิญญาณบทนั้น เหมือนกัน แต่องค์ธรรมของคำว่า วิญญูญยา ธมมา. ที่อยู่ในปฐมบท และ
ทุติยบท ซึ่งเป็น กรรมบท อาร์มมณบท วิญญาตัพพบท นั้น ต่างกัน

ส่วนการแสดงองค์ธรรมตามนัยแห่งมูลฎีกานั้น องค์ธรรมของ เกณจิ ที่อยู่ในปฐมบทและทุติยบท ซึ่ง
เป็น กัตตูปท อาร์มมณิกบท วิญญาณบท นั้นต่างกัน แต่องค์ธรรมของคำว่า วิญญูญยา ธมมา ที่อยู่ใน ปฐม
บทและทุติยบท ซึ่งเป็น กรรมบท อาร์มมณบท วิญญาตัพพบท นั้น เหมือนกัน

๗. ในโคจกอื่นๆ ที่นอกจาก กิลสโคจก นั้นในโคจกหนึ่งๆ มี ๖ ทุกะแต่ในปราคาสโคจกมีเพียง ๕ ทุกะ
เท่านั้น อยากทราบว่าขาดทุกะใดและเป็นเพราะเหตุใด ? จงอธิบาย ? 51/1, 52/1, 55/1(7ก), 56/1, 62/1

ตอบ ในปราคาสโคจก มีเพียง ๕ ทุกะนั้น เพราะขาด ปราคาสปราคาสสมปยุตตทุก ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะ

ว่า ปราสาทองค์ธรรมมีแต่เพียงทวิภูติเจตสิกดวงเดียวนั้นเอง ฉะนั้นธรรมที่ชื่อว่า ปราสาทและประกอบด้วยปราสาทนั้นย่อมไม่มี เมื่อเป็นเช่นนี้ ถึงแม้ว่า องค์ธรรมของทุติยบท คือ ปราสาทสมปยุตตา เจว ธมมา โน จ ปราสาทา มิได้ก็จริง แต่องค์ธรรมของปฐมบท คือ ปราสาทา เจว ธมมา ปราสาทสมปยุตตา จ นั้นย่อมไม่มี ฉะนั้น พระพุทธองค์จึงไม่ทรงแสดง ปราสาทปราสาทสมปยุตตทุก

๗. ก. ในมหันตรทุก มีทุกกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? 46/2, 48/1, 50/1(8ก), 52/2, 54/2(ข), 60/2, 61/1(ข)

๗. มหันตรทุก มีทุกกี่ประเภท คืออะไรบ้าง และบทที่มีองค์ธรรมเป็นนามปรมาณ้อย่างเดียว มีกี่บท คืออะไรบ้าง แสดงมาตามลำดับ ? 62/2, 63/2

ตอบ ก. ในมหันตรทุก มีทุกะ ๑๔ ประเภท คือ

๑. สารมมณทุก	๒. จิตตทุก	๓. เจตสิกทุก
๔. จิตตสมปยุตตทุก	๕. จิตตสัสมุจทุก	๖. จิตตสมุจฐานทุก
๗. จิตตสททุก	๘. จิตตานุปริวตติทุก	๙. จิตตสัสมุจสมุจฐานทุก
๑๐. จิตตสัสมุจสมุจฐานสททุก	๑๑. จิตตสัสมุจสมุจฐานุปริวตติทุก	๑๒. อชฌตติทุก
๑๓. อุปาทาทุก	๑๔. อุปาทินนทุก	
- (ย่อ : ๑-สารมมณ ๒-จิตต ๓-เจตสิก ๔-สัมปยุตต ๕-สัสมุจ ๖-สมุจฐาน ๗-สท ๘-ตานุปริวตติ ๙-๕๖ ๑๐-๕๖๗ ๑๑-๕๖๘ ๑๒-อช ๑๓-อุ ๑๔-อุ)

และบทที่มีองค์ธรรมเป็นนามปรมาณ้อย่างเดียว มี ๘ บท คือ ...▼... (ดูข้อที่สี่โทย่น)

๗. ในมหันตรทุก มีทุกกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? และจำแนกสัจจะ สัจจวิมุตติ ในธรรมต่อไปนี้ ? 45/1

ก. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่เป็นไปพร้อมด้วยการรู้อารมณ์ มีอยู่

ข. สภาวธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่า เจตสิก มีอยู่

ตอบ ในมหันตรทุก มี ทุกะ ๑๔ ประเภท คือ ...▲... และจำแนก สัจจะ สัจจวิมุตติ ในธรรมเหล่านี้ คือ

ก. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่เป็นไปพร้อมด้วยการรับรู้อารมณ์มีอยู่ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยสัจจะจะได้ ๒ คือ

รูป ๒๘ เป็นทุกขสัจจ

นิพพาน เป็นนิโรธสัจจ

ข. สภาวธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่า เจตสิก มีอยู่ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยสัจจะจะได้ ๓ คือ

เจตสิก ๕๑ เว้นโลภะ ที่ในโลภียจิต ๘๑ เป็นทุกขสัจจ

โลกเจตสิก เป็นสมุทยสัจจ

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็นมัคคสัจจ

เจตสิกที่เหลือ ๒๘ (เว้นองค์มรรค ๘) ที่ในมัคคจิต ๔ และเจตสิก ๓๖ ที่ในผลจิต ๔ เป็นสัจจวิมุตติ

๗. ข. จงจำแนก เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน โดยชั้นอายุตนะ ธาตุ สัจจะ ? 61/2

(ใน จิตตา ธมมา)

ตอบ ข. เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน เมื่อจำแนกโดย ชั้น อายุตนะ ธาตุ สัจจะ แล้ว

ได้ชั้น ๔ อายุตนะ ๑๑ ธาตุ ๑๑ สัจจะ ๔

ชั้น ๔ คือ รูป ๒๘ เป็นรูปชั้น

ในเจตสิก ๕๒ นั้น เวทนาเจตสิก เป็นเวทนาชั้น

สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาชั้น

เจตสิกที่เหลือ ๕๐ เป็นสังขารชั้น

นิพพาน เป็นชั้นวิมุตติ

อายตนะ ๑๑ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โสฬาริกรูป ๑๒ เป็นโสฬาริกายตนะ ๑๐

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมายตนะ

ธาตุ ๑๑ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โสฬาริกรูป ๑๒ เป็นโสฬาริกธาตุ ๑๐

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ

สังขะ ๔ คือ เจตสิก ๕๑ (เวทนาโลกะ) ที่ในโลเกียจิต ๘๑ รูป ๒๘ เป็นทุกขสังข

โลกเจตสิก เป็นสมุทยสังข

นิพพาน เป็นนิโรธสังข

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมคคจิต ๔ เป็นมคคสังข

เจตสิกที่เหลือ ๒๘ (เวทนาองค์มรรค ๘) ที่ในมคคจิต ๔ และเจตสิก ๓๖ ที่ในผลจิต ๔ เป็นสังขจิมุต.

๘. ใน มหนตรทุก มีทุกะกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? และจงแปล พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมของบทในทุกระต่อไปนี้ ?

จิตตสมุฏฐานทุก, จิตตานุปริวัตติทุก. ? 47/1

ตอบ ใน มหนตรทุก มีทุกะ ๑๔ ประเภท คือ ...▲... แปลและแสดงองค์ธรรมของบทในทุกระต่อไปนี้

จิตตสมุฏฐานทุก ปฐมบท **จิตตสมุฏฐานา ธมมา** สภาวะธรรมทั้งหลาย ที่มีจิตเป็นสมุฏฐาน หรือที่เกิดจากจิต

มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒ จิตตชรูป ๑๗

ทุติยบท **โน จิตตสมุฏฐานา ธมมา** สภาวะธรรมทั้งหลาย ที่ไม่มีจิตเป็นสมุฏฐาน หรือที่ไม่ได้

เกิดจากจิต มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่จิต ๘๙ กัมมชรูป ๒๐ อุตุชรูป ๑๕ อาหารชรูป ๑๔ นิพพาน

จิตตานุปริวัตติทุก ปฐมบท **จิตตานุปริวัตติโน ธมมา** สภาวะธรรมทั้งหลายที่เป็นไปตามกระแสจิต มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒ วิญญูติรูป ๒

ทุติยบท **โน จิตตานุปริวัตติโน ธมมา** สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่เป็นไปตามกระแสจิต มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ รูป ๒๖ (เวทนาวิญญูติรูป ๒) นิพพาน

๙. ข. อเจตสิก ธมมา แปลว่าอย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร จงจำแนกธรรมเหล่านั้นมาโดยธาตุและสังขะ ?

46/2, 50/1(8ข), 55/1

ตอบ ข. **อเจตสิก** ธมมา แปลว่า สภาวะธรรมทั้งหลาย ที่ไม่ชื่อว่า เจตสิก มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ รูป ๒๘ นิพพาน ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยธาตุและสังขะแล้วได้ ธาตุ ๑๘ สังขะ ๒

ธาตุ ๑๘ คือ ในรูป ๒๘ นั้น โสฬาริกรูป ๑๒ เป็นโสฬาริกธาตุ ๑๐,

ในจิต ๘๙ นั้นทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐ เป็น ปัญจวิญญาณธาตุ ๕,

สัมปฏิจฉนจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็นมโนธาตุ

จิตที่เหลือ ๗๖ เป็นมโนวิญญาณธาตุ,

สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ

สังขะ ๒ คือ โลเกียจิต ๘๑ รูป ๒๘ เป็นทุกขสังข, นิพพาน เป็นนิโรธสังข, โลกุตตรจิต ๘ เป็นสังขจิมุต

๙. ในมหนตรทุกนั้น บทที่มีองค์ธรรมเป็นนามปรมาณ้อย่างเดียว มีกี่บท คืออะไรบ้าง ? 61/2

และจงจำแนกเจตสิก ๕๒ โดยขันธ อายตนะ ธาตุ สังขะ ? 49/1, 51/2

ตอบ ในมหนตรทุก นันบพที่มีองค์ธรรมเป็นนามปรมัตถ์อย่างเดียวนั้นมี ๘ บพ คือ

๑. สารมมณา ธมมา. (จิต ๘๙+เจ.๕๒)

๕. จิตตสัสสุชา ธมมา (เจ.๕๒)

๒. จิตตา ธมมา. (จิต ๘๙)

๖. จิตตสัสสุจสมุฏฐานา ธมมา. (๕+๖) (เจ.๕๒)

๓. เจตสิกกา ธมมา. (เจ.๕๒)

๗. จิตตสัสสุจสมุฏฐานสหุโน ธมมา. (๕+๖+๗) (เจ.๕๒)

๔. จิตตสมปยุตตา ธมมา. (เจ.๕๒)

๘. จิตตสัสสุจสมุฏฐานานุปริวตติโน ธมมา (๕+๖+๘) (เจ.๕๒)

เจตสิก ๕๒ เมื่อจำแนกโดย ชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะ แล้วได้ชั้น์ ๓ आयตนะ ๑ ชาติ ๑ สัจจะ ๓ ..↓..

๘. ก. จงจำแนกองค์ธรรมของ จิตตสมปยุตตา ธมมา โดยชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะ ? 48/2, 54/2, 55/1

ตอบ ก. จิตตสมปยุตตา ธมมา องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะ แล้วได้ ชั้น์ ๓ आयตนะ ๑ ชาติ ๑ สัจจะ ๓

ชั้น์ ๓ คือ ในเจตสิก ๕๒ นั้น

เวทนาเจตสิก

เป็นเวทนาชั้น์

สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาชั้น์

เจตสิกที่เหลือ ๕๐

เป็นสังขารชั้น์

อายตนะ ๑ คือ เจตสิก ๕๒ เป็นธัมมายตนะ

ชาติ ๑ คือ เจตสิก ๕๒ เป็นธัมมชาติ

สัจจะ ๓ คือ เจตสิก ๕๑ (เวทนาโลกะ) ที่ในโลกียจิต ๘๑ เป็นทุกขสัจจ,

โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสัจจ

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็นมัคคสัจจ

เจตสิกที่เหลือ ๒๘ (เวทนาองค์มรรค ๘) ที่ในมัคคจิต ๔ และเจตสิก ๓๖ ที่ใน ผลจิต ๔ เป็นสัจจวิมุต

๗. จงจำแนกองค์ธรรมของบทดังต่อไปนี้ โดยชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะ ? 56/2, 59/2 ก. จิตตสัสสุชา ธมมา

ตอบ ก. จิตตสัสสุชา ธมมา องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒

โดยชั้น์ ได้เจตสิกชั้น์ ๓ โดยอายตนะ ได้ธัมมายตนะ โดยชาติ ได้ธัมมชาติ โดยสัจจะ ได้ ๓ สัจจะ คือ

เจตสิก ๕๑ (เวทนาโลกะ) ที่ในโลกียจิต ๘๑ เป็นทุกขสัจจ

โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสัจจ

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็นมัคคสัจจ

เจตสิกที่เหลือ ๒๘ (เวทนาองค์มรรค ๘) ที่ในมัคคจิต ๔ และเจตสิก ๓๖ ที่ใน ผลจิต ๔ เป็นสัจจวิมุต

๗. จงจำแนกองค์ธรรมของบทดังต่อไปนี้ โดยชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะ ? 56/2, 59/2 ข. อุปาทา ธมมา

ตอบ ข. อุปาทา ธมมา องค์ธรรมได้แก่ อุปาทายรูป ๒๔ โดยชั้น์ ได้รูปชั้น์ โดยอายตนะ ได้ ๑๐ (เวทนาโลกะ, มนายนะ) โดยชาติได้ ๑๐ (เวทนาโลกะ, วิญญูญาณชาติ ๗) โดยสัจจะ เป็นทุกขสัจจ

๗. ทูกะที่ท่านอรธกถาจารย์ และฎีกาจารย์ แสดงขยายความในกิเลสโคจณ มีกี่ทูกะคืออะไรบ้าง ? และจงแปล

แสดงองค์ธรรมจำแนกชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะ ในบทบาฬีว่า ? 43/1

๗. ข. ในโคจณอื่นๆ นอกจากปารามาสโคจณนั้น ในโคจณหนึ่งๆ มี ๖ ทูกะ อยากทราบว่ามีโคจณอะไรที่มี ๘

ทูกะ/ประเภท ? จงบอกชื่อทูกะนั้นๆ มาด้วย ? 45/1(8), 48/1(7ข), 52/2(8ข), 53/2(7ข), 54/2(8ข), 55/2(7ข)

๗. ข. ในทูกะมาติกา กิเลสโคจณ มีทูกะกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? 60/2

ตอบ โคจณ ที่มี ๘ ทูกะนั้น มีอยู่ ๑ โคจณ คือ กิเลสโคจณ กิเลสโคจณ มีทูกะ ๘ ประเภท คือ

ตอบ ข. โคจณที่มี ๘ ประเภะนั้น คือ กิเลสโคจณ และชื่อทุกะนั้น ๆ มีดังนี้ คือ

ตอบ (60/2) **ข.** ในทุกะมาติกา กิเลสโคจณมีทุกะ ๘ ประเภท ดังนี้

๑. กิเลสทุก ๒. สงกิลีสกทุก ๓. สงกิลิฐทุก ๔. กิเลสสมปยุตตทุก
 ๕. กิเลสสงกิลีสกทุก ๖. กิเลสสงกิลิฐทุก ๗. กิเลสกิเลสสมปยุตตทุก ๘. กิเลสวิปยุตตสงกิลีสกทุก
- (ให้ต : ๑.ชื่อ, ๒.อารมณ์, ๓.ถูก-ทำ, ๔.ประกอบ, ๑+๒, ๑+๓, ๑+๔, วิป+๒)

ข้อ ๘ (ที่เคยออกสอบข้อ ๘ = ๑๐ คะแนน คราวนี้จะออกข้อไหนดี)

๘. ให้อธิบาย คำว่า โคจณ ? 54/1 โดยสังเขป ? 43/1(10ก)

ตอบ คำว่า **โคจณ** แปลว่า เป็นข้อหรือเป็นพวง เช่น ข้อดอกไม้ หรือพวงผลไม้ ธรรมดาดอกไม้หรือผลไม้ที่อยู่ในข้อหรือพวงเดียวกัน ย่อมมีการเกี่ยวข้องคล้ายคลึงกัน ว่าโดยศัพท์หรือเนื้อความต้องเกี่ยวเนื่องกันจึงจะเรียกว่า **โคจณ**

(54/1) เช่น เหตุโคจณ มีทุกะ ๖ ประเภท ใน ๖ ทุกะนั้น ว่า โดยศัพท์ หรือเนื้อความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน คือ สเหตุทุก และ เหตุสมปยุตตทุก ทั้ง ๒ นี้ เกี่ยวข้องกับ ธรรมที่เป็นเหตุทั้ง ๖

ในเหตุสเหตุทุกนี้	เกี่ยวเนื่องกับ เหตุทุก และ สเหตุทุก
เหตุเหตุสมปยุตตทุกนี้	เกี่ยวเนื่องกับ เหตุทุก และ เหตุสมปยุตตทุก
นเหตุสเหตุทุก	เกี่ยวเนื่องกับ เหตุทุก และ สเหตุทุก ดังนี้ เป็นต้น

๘. จงแสดงบทที่เป็นไปโดยอาศัยการประกอบกันของมูละ มุติ

พร้อมทั้งแปลและแสดงองค์ธรรม ดังต่อไปนี้ ? 46/2

ก. ปฐมบทของ นีวรณียทุก เป็นมูละ นีวรณสมปยุตตทุก เป็นมุติ อารมณ์ + ประกอบ

ข. ทุตติยบทของ กิเลสทุก เป็นมูละ สงกิลิฐทุก เป็นมุติ (ป. ชื่อ) ไม่ชื่อ + ถูก-ทำ

ตอบ แสดงบทที่เป็นไปโดยอาศัยการประกอบกันของ มูละ มุติ พร้อมทั้งแปลและแสดงองค์ธรรม ดังนี้

ก. **นีวรณียา ฐมา นีวรณสมปยุตตปิ เป็นปฐมบท** สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นอารมณ์ของนิวรรณ์ และ

ประกอบด้วยนิวรรณ์มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ **นีวรณียา ฐมา นีวรณวิปยุตตปิ**

เป็นทุตติยบท สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นอารมณ์ของนิวรรณ์ แต่ไม่ประกอบด้วยนิวรรณ์มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลภียกุศลจิต ๑๗ โลภียวิปากจิต ๓๒ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘

ข. **โน กิเลสา ฐมา สงกิลิฐาปิ เป็นปฐมบท** สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ชื่อว่ากิเลส แต่ถูกกิเลสทำให้เศร้า

หมองเร่าร้อน มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๑๗ (เว้นกิเลสองค์ธรรม ๑๐)

โนกิเลสา ฐมา อสงกิลิฐาปิ เป็นทุตติยบท สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ชื่อว่ากิเลส และไม่ถูกกิเลสทำให้เศร้า

หมองเร่าร้อน มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

๘. ก. ในโคจณอื่น ๆ นอกจากปรามาสโคจณนั้น ในโคจณหนึ่ง ๆ มีทุก ๖ ประเภท

อยากราบว่า มี โคจณอะไรที่มีทุก ๘ ประเภท ? จงบอกชื่อทุกะนั้น ๆ มาด้วย ? 58/2

๘. ในกิลีสโคจก มีทุกะกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? และจงแปลพร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ ? 57/1

ก. กิลีส จา ฌมา สงกิลีสกา จ.

ชื่อ + อารมณ์

ข. สงกิลีสกา จา ฌมา โน จ กิลีสกา.

ถูก-ทำ + ไม่ชื่อ

ค. กิลีสวิปยุตตา โข ปน ฌมา อสงกิลีสกาปิ.

ไม่ประกอบ + ไม่อารมณ์

ตอบ

(ก) ในกิลีสโคจก มีทุกะ ๘ ประเภทคือ :-

๑. กิลีสทุก ๒. สงกิลีสทุก ๓. สงกิลีสทุก ๔. กิลีสสมยุตตทุก
๕. กิลีสสงกิลีสทุก ๖. กิลีสสงกิลีสทุก ๗. กิลีสกิลีสสมยุตตทุก ๘. กิลีสวิปยุตตสงกิลีสทุก.
(ในด : ๑.ชื่อ ๒.อารมณ์ ๓.ถูก-ทำ ๔.ประกอบ ๑+๒ ๑+๓ วิ+๒)

และแปลพร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ มีดังนี้

ก. สภาวธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่ากิลีส และเป็นอารมณ์ของกิลีสมีอยู่. องค์ธรรม ได้แก่ กิลีสองค์ธรรม ๑๐ คือ โลกะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ วิจิกิจฉา ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ.

ข. สภาวธรรมทั้งหลายที่ถูกกิลีสทำให้เศร้าหมอง เร่าร้อน แต่ไม่ชื่อว่า กิลีสมีอยู่.

องค์ธรรม ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๑๗ (เว้นกิลีสองค์ธรรม ๑๐)

ค. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยกิลีสและไม่เป็นอารมณ์ของกิลีสมีอยู่.

องค์ธรรม ได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน.

๘. ให้แสดงบทโดย อนุโลม ปฏิโลม โดยยกเอา ? 48/1, 50/2, 53/1, 55/2, 58/2(ข), 60/2, 61/1, 61/2, 63/2

ก. ปฐมบทของ สงกิลีสทุก เข้าใน กิลีสทุก

ชื่อ+อารมณ์ ๑+๒

ข. ปฐมบทของ สงกิลีสทุก เข้าใน กิลีสทุก

ชื่อ+ถูก-ทำ ๑+๓

ค. ปฐมบทของ กิลีสสมยุตตทุก เข้าใน กิลีสทุก

ชื่อ+ประกอบ ๑+๔

ตอบ แสดงบท โดย อนุโลม และปฏิโลม คือ

ก. ปฐมบทของ สงกิลีสทุก เข้าใน กิลีสทุก

อนุโลม กิลีส จา ฌมา สงกิลีสกา จ

ปฏิโลม สงกิลีสกา จา ฌมา โน จ กิลีสกา.

ข. ปฐมบทของ สงกิลีสทุก เข้าใน กิลีสทุก

อนุโลม กิลีส จา ฌมา สงกิลีสกา จ

ปฏิโลม สงกิลีสกา จา ฌมา โน จ กิลีสกา.

ค. ปฐมบทของ กิลีสสมยุตตทุก เข้าใน กิลีสทุก

อนุโลม กิลีส จา ฌมา กิลีสสมยุตตทุก จ

ปฏิโลม กิลีสสมยุตตทุก จา ฌมา โน จ กิลีสกา.

๘. ก. จงแสดงชื่อทุกที่ ๑ ถึงทุกที่ ๑๓ ในปิฎกทุกมาตามลำดับ ? 45/2

๘. ก. ในปิฎกทุก มีทุกะกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? 49/2, 51/1, 52/1, 56/1

ให้แสดงมาโดยลำดับ ? 48/2(๘ข), 55/1(๘ข), 60/1, 62/1

ตอบ (45/2) ก. แสดงชื่อทุกที่ ๑ ถึงทุกที่ ๑๓ ในปิฎกทุกมาตามลำดับ ดังนี้ ↓

(48/2) ข. ในปิฎกทุก มีทุกะ ๑๘ ประเภท คือ

๑. ทสเนนปหาตพพทุก

๖. สวิจารณ์ทุก

๑๑. กามาวจรทุก

๑๖. นียตทุก

๒. ภาวนายปหาตพพทุก	๗. สปปิติกทุก	๑๒. รูปาวจรทุก	๑๗. สอุตตทุก
๓. ทสเสนนปหาตพพเหตุทุก	๘. ปิติสหคตทุก	๑๓. อรูปาวจรทุก	๑๘. สรณทุก
๔. ภาวนายปหาตพพเหตุทุก	๙. สุขสหคตทุก	๑๔. ปริยาปนทุก	
๕. สวิตทุกทุก	๑๐. อุเบกขาสหคตทุก	๑๕. นิยานิกทุก	

(ท่องย่อ : ทส ภว ทส ภว สวิตักกะ สวิจจาร สปปิติก ปิติ สุข อุเบกขาสหคต กามาวจร รูปา อรูปา ปป นน น ส ส)

๘. ในปิฎกทุก มีทุกระที่ประเภทคืออะไรบ้าง? 43/1ส(3) และจงแปลแสดงองค์ธรรม

จำแนก ชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะในบาลีดังต่อไปนี้ น กามาวจรา ธมมา ? 44/2

๘. ใน ปิฎกทุก มีทุกระที่ประเภท คืออะไรบ้าง? ให้แสดงมาตามลำดับ และ น กามาวจรา ธมมา

แปลว่าอย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร ให้จำแนกองค์ธรรมเหล่านั้น โดยสัจจะ ? 47/2

ตอบ

ในปิฎกทุก มีทุกระ ๑๘ ประเภท คือ ▲

แปลและแสดงองค์ธรรมจำแนกชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ ในบาลีว่า น กามาวจรา ธมมา

แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ชื่อว่ากามาวจร มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๘ นิพพาน

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะแล้วได้ชั้นธ ๔ आयตนะ ๒ ธาตุ ๒ สัจจะ ๓

ชั้นธ ๔ คือ ในเจตสิก ๓๘ นั้น เวทนาเจตสิก เป็นเวทนาชั้นธ สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาชั้นธ

เจตสิกที่เหลือ ๓๖ เป็นสังขารชั้นธ

มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ เป็นวิญญูณชั้นธ นิพพาน เป็นชั้นธวิมุต

อายตนะ ๒ คือ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ เป็นมนายตนะ เจตสิก ๓๘ นิพพาน เป็นธัมมายตนะ

ธาตุ ๒ คือ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ เป็นมโนวิญญูณธาตุ เจตสิก ๓๘ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ

สัจจะ ๓ คือ มหัคคตจิต ๒๗ เจตสิก ๓๕ (เว้นวิรตี ๓) เป็นทุกขสัจจ, นิพพาน เป็นนิโรธสัจจ,

องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็นมัคคสัจจ,

มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสัจจวิมุต

(47/2) และ น กามาวจรา ธมมา แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ชื่อว่า กามาวจรมีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๘ นิพพาน

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยสัจจะแล้วได้สัจจะ ๓, สัจจะ ๓ คือ ▲

๘. ใน ปิฎกทุก มีทุกระที่ประเภท คืออะไรบ้าง? จงแปลและแสดงองค์ธรรม

จำแนก ชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ ของ สรณา ธมมา. ? 57/2, 59/1

๘. (ข) จงแปลและแสดงองค์ธรรม จำแนก ชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ ของ สรณา ธมมา. ? 51/1, 52/1, 56/1

๘. ข. สรณา ธมมา. แปลว่าอย่างไร? องค์ธรรมได้แก่อะไร ?

จงจำแนกโดย ชั้นธ आयตนะ ธาตุ และสัจจะ ? 56/1

และ อนุตตรา ธมมา แปลว่าอย่างไร องค์ธรรม ได้แก่อะไร ให้จำแนกมาโดย ธาตุ และสัจจะ ? 54/1

๘. ข. จงแปลและแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ สรณา ธมมา, อรณา ธมมา ? 62/1

ตอบ

ในปัจจุตัก มีทุกะ ๑๘ ประเภคือ

(51/1, 52/1) แปลและแสดงองค์ธรรมจำแนก ชั้น์ आयตนะ ๓๓ สัจจะ ของ **สรณา ธมมา**.

แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่เกิดพร้อมด้วย กิเลส มีราคะ เป็นต้น ที่เป็นเหตุให้สัตว์ทั้งหลายร้องไห้ มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ **อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗**

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย ชั้น์ आयตนะ ๓๓ สัจจะ แล้วได้ชั้น์ ๔ आयตนะ ๒ ๓๓ ๒ สัจจะ ๒	
ชั้น์ ๔ คือ ในเจตสิก ๒๗ นั้น เวทนาเจตสิก เป็นเวทนาชั้น์ สัญญาเจตสิกเป็นสัญญาชั้น์	
เจตสิกที่เหลือ ๒๕ เป็นสังขารชั้น์	อกุศลจิต ๑๒ เป็นวิญญานชั้น์
อายตนะ ๒ คือ อกุศลจิต ๑๒ เป็นมนายตนะ	เจตสิก ๒๗ เป็นธัมมอายตนะ
๓๓ ๒ คือ อกุศลจิต ๑๒ เป็นมโนวิญญาน๓๓	เจตสิก ๒๗ เป็นธัมม๓๓
สัจจะ ๒ คือ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๖ (เวทนาโลภะ)เป็นทุกขสัจจ	โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสัจจ

ธรรมา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่เกิดพร้อมกิเลส มีราคะ เป็นต้น มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

(54/1) และ**อนุตตรา ธมมา**. แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่มีภาวธรรมที่ยิ่งกว่าตนมีอยู่

องค์ธรรม ได้แก่ **โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน**

ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนก โดย๓๓และสัจจะแล้ว ได้๓๓ ๒ สัจจะ ๒

๓๓ ๒ คือ โลกุตตรจิต ๘ เป็นมโนวิญญาน๓๓, เจตสิก ๓๖ นิพพาน เป็นธัมม๓๓

สัจจะ ๒ คือ นิพพาน เป็นนิโรธสัจจ องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมคคจิต ๔ เป็นมคคสัจจ

มคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสัจจวิมุต.

๘. ข. ปริยาปณา ธมมา, นิยยานิกา ธมมา, นียตา ธมมา, สุตตรา ธมมา, สรณา ธมมา

ธรรมเหล่านี้มีความหมายว่าอย่างไร ? ไม่ต้องแสดงองค์ธรรม ? 45/2

ตอบ ข. แปลดังต่อไปนี้ / แปลและแสดงองค์ธรรมดังต่อไปนี้

ปริยาปณา ธมมา / นิยยานิกา ธมมา / นียตา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่ มีอยู่

สุตตรา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่ยังมีภาวธรรมที่ยิ่งกว่าตน มีอยู่

สรณา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เกิดพร้อมด้วยกิเลสมีราคะ เป็นต้น ที่เป็นเหตุให้สัตว์ทั้งหลายร้องไห้ มีอยู่

๘. จงแปลและแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ ?

ก. ปริยาปณา ธมมา.43/2, 46/1, 49/1, 53/2, 56/2, 59/2

ข. นิยยานิกา ธมมา.43/2, 46/1, 49/1, 53/2, 56/2, 59/2

ค. อนิยยานิกา ธมมา 43/2, 46/1, 49/1, 53/2, 56/2, 59/2

ง. อนุตตรา ธมมา.46/1, 49/1, 53/2, 56/2, 59/2

จ. สรณา ธมมา 46/1, 49/1, 53/2, 56/2, 60/1

ฉ. อธรรมา ธมมา 59/2, 60/1

ง. นียตา ธมมา 43/2

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้

ก. ปริยาปณา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่นับเนื่องเข้าใน สังสารวัฏฏ์ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลเกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

ข. นิยยานิกา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เป็นเหตุให้ออกจากสังสารวัฏฏ์ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ มรรคจิต ๔ เจตสิก ๓๖

ค. อนิยยานิกา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลาย ที่ไม่เป็นเหตุให้ออกจากสังสารวัฏฏ์ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลเกียจิต ๘๑ ผลจิต ๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน

ง. อนุตตรตา ธมฺมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่มีภาวธรรมที่ยิ่งกว่าตน มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

จ. นิยตา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ให้ผลแน่นอนในลำดับแห่งจุติ หรือในลำดับแห่งตน มีอยู่

(43/2)

องค์ธรรมได้แก่ ขวณะดวงที่ ๗ ของทวิภูตจิตสัมปยุตตจิต ๔ ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่ง
นิยตมิจฉาทวิภูตกรรม เจตสิก ๒๑ ขวณะดวงที่ ๗ ของโทสมูลจิต ๒ ที่เกิดขึ้นด้วย
อำนาจแห่งปัญหานันตริยกรรม เจตสิก ๒๒ และมรรคจิต ๔ เจตสิก ๓๖

ฉ. สรณา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เกิดพร้อมด้วยกิเลสมีราคะเป็นต้น ที่เป็นเหตุให้สัตว์ทั้งหลายร้อง
ให้ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

จ. อรณา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่เกิดพร้อมด้วยกิเลสมีราคะ เป็นต้น มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑, วิปากจิต ๓๖, กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘, รูป ๒๘, นิพพาน

๘. ข. จงแปลและแสดงองค์ธรรมพร้อมทั้งจำแนกโดยธาตุ และสังจะใน นิยยานิกทุก ? 49/2

ตอบ ข. แปลและแสดงองค์ธรรมพร้อมทั้งจำแนก โดยธาตุ และสังจะดังต่อไปนี้ นิยยานิกทุก

ปฐมบท นิยยานิกา ธมฺมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นเหตุให้ออกจากสังสารวัฏฏ์มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖ ธรรมเหล่านี้ เมื่อจำแนกโดยธาตุ และ สังจะ แล้วได้ ธาตุ ๒ สังจะ ๑
ธาตุ ๒ คือ มัคคจิต ๔ เป็นมโนวิญญูณธาตุ เจตสิก ๓๖ เป็นธัมมธาตุ

สังจะ ๑ คือ องค์มรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมัคคจิต ๔ เป็นมัคคสังจ มัคคจิตตูปบาทที่เหลือ ๒๙ เป็นสังจวิมุต

ทุติยบท อนิยยานิกา ธมฺมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่เป็นเหตุให้ออกจากสังสารวัฏฏ์มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลเกียจิต ๘๑ ผลจิต ๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย ธาตุ และ สังจะ แล้วได้ ธาตุ ๑๘ สังจะ ๓

ธาตุ ๑๘ คือ ในรูป ๒๘ นั้นโอฬาริกรูป ๑๒ เป็นโอฬาริธาตุ ๑๐, ในโลเกียจิต ๘๑ นั้นทวิปัญจวิญญูณจิต ๑๐
เป็นปัญจวิญญูณธาตุ ๕, สัมปฏิจฉนจิต ๒ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ เป็นมโนธาตุ, โลเกียจิตที่
เหลือ ๖๘ ผลจิต ๔ เป็นมโนวิญญูณธาตุ, เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน เป็นธัมมธาตุ
สังจะ ๓ คือ โลเกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) รูป ๒๘ เป็นทุกขสังจ, โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสังจ,
นิพพานเป็นนิโรธสังจ, ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสังจวิมุต

ข้อ ๙ (ที่เคยออกสอบข้อ ๙ = ๑๐ คะแนน คราวนี้จะออกข้อไหนดี)

เหตุโคจรถ มี 9 ทูกะ	โคจรถ มี 8 ทูกะ						นิรณ โคจรถ 5 ทูกะ	ปรมาส โคจรถ 4 ทูกะ		กิเลสโคจรถ มี 8 ทูกะ		
	อาสว	สญโชน	กนฺธ	โอร	โยค	อุปทาน						
1. เท +7 เจว...จ	1. อา	1. สญ	1. คนฺ	1. โอร	1. โยค	1. อุ	1. นิ X	1. ปรมา X	+8 เจว...จ	1. โน	+ สงฺ	ทมมา...ปิ
2. เท +9 เจว...จ	2. โน	2. โน	2. โน	2. โน	2. โน	2. โน	2. โน	2. โน	+6 ทมมา...ปิ	2. โน	+ กิณฺ	...ปิ
3. นเท +8 ทมมา...ปิ	3. อา	3. สญ	3. คนฺ	3. โอร	3. โยค	3. อุ	3. นิ X	3. ปรมา X	...ปิ	3. โน	+ ทญ	...ปิ
4. เท +6 ...ปิ	4. โน	4. โน	4. โน	4. โน	4. โน	4. โน	4. โน	4. โน	+7 ...ปิ	4. สงฺ	+ กิณฺ	...ปิ
5. เท +8 ...ปิ	5. สว	5. นิย	5. นิย	5. นิย	5. นิย	5. นิย	5. นิย	5. มธุ	...ปิ	5. สงฺ	+ ทญ	...ปิ
6. สเท } ...ปิ	6. สว	6. นิย	6. นิย	6. นิย	6. นิย	6. นิย	6. นิย	6. มธุ	...ปิ	6. สงฺ	} + กิเลส	...ปิ
7. อเท } +1 ...ปิ	7. สม.	7. สม.	7. สม.	7. สม.	7. สม.	7. สม.	7. สม.	7. สม. X	+1 ...ปิ	7. กิณฺ		...ปิ
8. สม. } ...ปิ	8. วิป.	8. วิป.	8. วิป.	8. วิป.	8. วิป.	8. วิป.	8. วิป. X	8. วิป. X	...ปิ	8. ทญ		...ปิ
9. วิป. } ...ปิ							ตัด 1, 3, 8	ตัด 1, 3, 7, 8				

๙. ก. (ใน)ทุกมัตถิกาทิพระพุทธร่องค์ทรงเทศนานั้น แบ่งออกเป็นกี่ทูกะ (ประเภท ?) อะไรบ้าง

จงยกตัวอย่างใน สุทฺธ และมิสสก มาด้วย ? 47/2 ขยายความให้เข้าใจด้วย ? 53/1

ขยายความให้เข้าใจด้วย ? 49/2, 51/1, 53/1, 53/2

๙. ก. ในทุกมัตถิกาทิพระพุทธร่องค์ทรงเทศนานั้น แบ่งออกเป็นกี่ประเภท มีอะไรบ้าง? จงขยายความ ? 56/1

[ขยายความให้เข้าใจ แต่ละประเภท ? 46/2]

ตอบ ก. ในทุกมัตถิกาทิพระพุทธร่องค์ทรงเทศนานั้น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) สุทฺธทูกะ ๒) มิสสกทูกะ เช่น ในเหตุโคจรถ

สุทฺธทูกะนั้น ได้แก่ เหตุทุก สเหตุทุก เหตุสมปยุตตทุก

มิสสกทูกะนั้น ได้แก่ เหตุสเหตุทุก เหตุเหตุสมปยุตตทุก นเหตุสเหตุทุก

(46/2, 49/2, 51/1, 53/1, 56/1) ในโคจรถอื่น ๆ ก็ทำนองเดียวกันนี้

(46/2) ในมิสสกทูกะ ที่พระพุทธร่องค์ทรงเทศนาไว้ นี้ ก็แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทเช่นเดียวกัน คือ

อนุโลมทุก และพยุติเรกทุก เช่น ในเหตุโคจรถ อนุโลมทูกะนั้น ได้แก่ เหตุสเหตุทุก เหตุเหตุสมปยุตตทุก

พยุติเรกทูกะนั้น ได้แก่ นเหตุสเหตุทุก

ในมิสสกทูกะ แห่งโคจรถ อื่นๆ ก็ทำนองเดียวกันนี้

๙. ทุกมัตถิกาทิพระพุทธร่องค์ทรงเทศนานั้นแบ่งออกเป็นกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? จงยกตัวอย่างมาด้วย และใน

กิเลสโคจรถ ของพุทฺธมตตณฺญาสิตทุกมัตถิกานั้นมีทูกะกี่ประเภทอะไรบ้าง? จงแสดงมาตามลำดับ ? 45/2

ตอบ ทุกมัตถิกาทิพระพุทธร่องค์ทรงเทศนานั้นแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. สุทฺธทูกะ เช่น เหตุทุก, สเหตุทุก, เหตุสมปยุตตทุก

๒. มิสสกทูกะ เช่น เหตุสเหตุทุก, เหตุเหตุสมปยุตตทุก, นเหตุสเหตุทุก

ในกิเลสโคจรถ ของพุทฺธมตตณฺญาสิตทุกมัตถิกานั้นมีทูกะ ๘ ประเภทคือ

๑. โนกิเลสสงฺกิเลสิกทุก ๒. โนกิเลสสงฺกิณฺจทุก ๓. โนกิเลสกิเลสสมปยุตตทุก ๔. สงฺกิเลสิกสงฺกิณฺจทุก

๕. สงฺกิเลสิกกิเลสสมปยุตตทุก ๖. สงฺกิเลสิกกิเลสทุก ๗. สงฺกิณฺจกิเลสทุก ๘. กิเลสสมปยุตตกิเลสทุก

๙. ข. เหตุโคจรถ ของพุทฺธมตตณฺญาสิตทุกมัตถิกานั้น มีกี่ทูกะคืออะไรบ้าง จงแสดงมาตามลำดับ ? 47/2

๙. ก. ในพุทฺธมตตณฺญาสิตทุกมัตถิกานั้น เหตุโคจรถมีกี่ทูกะ คืออะไรบ้าง ? 46/1, 50/2, 60/2

๙. ทูกะที่ท่านอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ แสดงขยายความในเหตุโคจรถ มีกี่ทูกะ คืออะไรบ้าง ? 53/1(9ข)

และการแสดง เหตุอเหตุทุก เหตุเหตุวิปยุตตทุก นเหตุเหตุสมปยุตตทุก โดยรวมทูกะใดเข้าด้วย ? 55/2

ตอบ ข. ทูกะที่ท่านอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ แสดงขยายความในเหตุโคจก มี ๙ ทูกะ คือ

ข. ใน พุทฺธมตตณฺณภาสิตทุกมาติกา นั้น เหตุโคจก มี ๙ ทู คือ

๑. เหตุอเหตุกทุก	๒. เหตุเหตุวิปยุตตทุก	๓. น เหตุเหตุสมยุตตทุก
๔. เหตุสเหตุกทุก	๕. เหตุเหตุสมยุตตทุก	๖. สเหตุกเหตุกทุก
๗. อเหตุกเหตุกทุก	๘. เหตุสมยุตตเหตุกทุก	๙. เหตุวิปยุตตเหตุกทุก

(55/2) และการแสดง เหตุอเหตุกทุกนั้น

ในปฐมบท รวมเอาปฐมบทของ เหตุทุกกับเหตุยบของสเหตุกทุกเข้าด้วยกัน

ในเหตุยบนั้น รวมเอาเหตุยบของสเหตุกทุกกับเหตุยบของเหตุทุกเข้าด้วยกัน

การแสดงเหตุเหตุวิปยุตตทุกนั้น

ในปฐมบท รวมเอาปฐมบทของเหตุทุกกับเหตุยบของเหตุสมยุตตทุกเข้าด้วยกัน

ในเหตุยบนั้น รวมเอาเหตุยบของเหตุสมยุตตทุกกับเหตุยบของเหตุทุกเข้าด้วยกัน

การแสดงนเหตุเหตุสมยุตตทุกนั้น

ในปฐมบท รวมเอา เหตุยบของเหตุทุกกับปฐมบทของเหตุสมยุตตทุก เข้าด้วยกัน

ในเหตุยบ รวมเอาเหตุยบของเหตุทุกกับเหตุยบของ เหตุสมยุตตทุก เข้าด้วยกัน

๙. ข. ในการแสดง เหตุอเหตุกทุก เหตุเหตุวิปยุตตทุก นั้น โดยรวมบทใดของทูกะใดเข้าด้วยกัน ?

ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปล ? 46/2

ตอบ ข. แสดงบาลีพร้อมคำแปลและรวมบทดังนี้ เหตุอเหตุกทุก ป. เหตุ เจว ธมฺมา อเหตุกา จ.

สภาวะธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่าเหตุ แต่ไม่มีเหตุประกอบมีอยู่. บทนี้รวมเอาปฐมบทของเหตุทุก กับเหตุยบของสเหตุกทุก เข้าด้วยกัน ท. อเหตุกา เจว ธมฺมา น จ เหตุ. สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่มีเหตุประกอบและไม่ชื่อว่าเหตุมีอยู่ บทนี้รวมเอาเหตุยบของสเหตุกทุกกับเหตุยบของเหตุทุก เข้าด้วยกัน

เหตุเหตุวิปยุตตทุก

ป. เหตุ เจว ธมฺมา เหตุวิปยุตตา จ. สภาวะธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่าเหตุแต่ไม่ประกอบด้วยเหตุมีอยู่ บทนี้รวมเอาปฐมบทของเหตุทุก กับเหตุยบของเหตุสมยุตตทุกเข้าด้วยกัน

ท. เหตุวิปยุตตา เจว ธมฺมา น จ เหตุ สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยเหตุ และไม่ชื่อว่าเหตุมีอยู่ บทนี้ รวมเอาเหตุยบของเหตุสมยุตตทุก กับเหตุยบของเหตุทุก เข้าด้วยกัน

๙. ข. จงแปล แสดงองค์ธรรม และจำแนกโดยชั้น อายตนะ ธาตุ สัจจะ ของ

เหตุ เจว ธมฺมา เหตุวิปยุตตา จ ? 50/2

ตอบ ข. เหตุ เจว ธมฺมา เหตุวิปยุตตา จ สภาวะธรรมทั้งหลาย ที่ชื่อว่าเหตุ แต่ไม่ประกอบด้วยเหตุ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โมหเจตสิกที่ในโมหมูลจิต ๒ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย

ชั้น อายตนะ ธาตุ สัจจะ แล้วได้ สังขารชั้น ๑ อายตนะ ๑ อายตนะ ๑ ทุกขสัจ ๑

๙. ให้แสดงเป็นปฐมบท และเหตุยบ โดยย่อเอา ? 52/1

ก. ทุตติยบท ของ สเหตุทุกทุก เข้าใน เหตุทุก

(ป.ส) ไม่มี+ชื่อ, ไม่มี+ไม่ชื่อ

ข. ทุตติยบท ของ อาสวสมปยุตตทุก เข้าใน อาสวทุก

(ป.ประกอบ) ไม่ประกอบ+ชื่อ, ไม่ประกอบ+ไม่ชื่อ

ค. ทุตติยบท ของ อุปาทานสมปยุตตทุก เข้าใน อุปาทานทุก

(ป.ประกอบ) ไม่ประกอบ+ชื่อ ▲

ตอบ แสดงเป็นปฐมบท และทุตติยบท ดังต่อไปนี้ คือ

ก. ทุตติยบท ของ สเหตุทุกทุก เข้าใน เหตุทุก

ปฐมบท **อ**เหตุกา ธมมา เหตุปิ.

ทุตติยบท **อ**เหตุกา ธมมา **น**เหตุปิ.

ข. ทุตติยบท ของ อาสวสมปยุตตทุก เข้าใน อาสวทุก

ปฐมบท อาสว**วิ**ปยุตตา ธมมา อาสวาปิ.

ทุตติยบท อาสว**วิ**ปยุตตา ธมมา **โน** อาสวาปิ.

ค. ทุตติยบท ของ อุปาทานสมปยุตตทุก เข้าใน อุปาทานทุก

ปฐมบท อุปาทาน**วิ**ปยุตตา ธมมา อุปาทานาปิ.

ทุตติยบท อุปาทาน**วิ**ปยุตตา ธมมา **โน** อุปาทานาปิ.

๙. ให้แสดงเป็นปฐมบทและทุตติยบทพร้อมทั้ง(คำ)แปลโดยยกเอา ? 43/2, 48/2, 58/2, 61/1

๙. ข. ให้แสดงเป็นปฐมบท และทุตติยบทพร้อมทั้งคำแปลโดยยกเอา

ทุตติยบทของสเหตุทุกทุก เข้าใน เหตุทุก ? 60/2

๙. ให้แสดงเป็นปฐมบทและทุตติยบท พร้อมทั้งคำแปลและแสดงองค์ธรรมมาด้วย โดยยกเอา ? 44/1, 47/1, 63/2

ก. ทุตติยบทของ สเหตุทุกทุก

เข้าใน เหตุทุก

(ป.ส) ไม่มี+ชื่อ, ไม่มี+ไม่ชื่อ

ข. ทุตติยบทของ อาสวสมปยุตตทุก

เข้าใน อาสวทุก

(ป.ประกอบ) ไม่ประกอบ + ชื่อ, ไม่ประกอบ+ไม่ชื่อ

ค. ทุตติยบทของ อุปาทานสมปยุตตทุก

เข้าใน อุปาทานทุก

(ป.ประกอบ) ไม่ประกอบ + ชื่อ, ▲

ตอบ ก. แสดงทุตติยบทของ สเหตุทุก เข้าใน เหตุทุก

ปฐมบท **อ**เหตุกา ธมมา เหตุปิ.

สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่มีเหตุประกอบ แต่ชื่อว่าเหตุ มีอยู่

(44/1, 47/1) องค์ธรรมได้แก่ โมหเจตสิก ที่ใน โมหมูลจิต ๒

ทุตติยบท **อ**เหตุกา ธมมา **น** เหตุปิ.

สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่มีเหตุประกอบ และไม่ชื่อว่าเหตุ มีอยู่

(44/1, 47/1) องค์ธรรมได้แก่ อเหตุกจิต ๑๘ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นฉันทะ) รูป ๒๘ นิพพาน

ข. แสดงทุตติยบทของ อาสวสมปยุตตทุก เข้าใน อาสวทุก

ปฐมบท อาสว**วิ**ปยุตตา ธมมา อาสวาปิ. สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยอาสวะ แต่ชื่อว่าอาสวะมีอยู่

(44/1, 47/1) องค์ธรรมได้แก่ โมหเจตสิก ที่ใน โทสมูลจิต ๒ โมหมูลจิต ๒

ทุตติยบท อาสว**วิ**ปยุตตา ธมมา **โน** อาสวาปิ. สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยอาสวะ และไม่ชื่อว่าอา

สวะ มีอยู่ (44/1, 47/1) องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖

กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

ค. แสดงทุตติยบทของ อุปาทานสมปยุตตทุก เข้าใน อุปาทานทุก

ปฐมบท อุปาทาน**วิ**ปยุตตา ธมมา อุปาทานาปิ. สภาวะธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยอุปาทาน แต่ชื่อว่า

อุปาทาน มีอยู่

(47/1) องค์ธรรมได้แก่ โลกเจตสิก ที่ในทิวฐิตวิปยุตตจิต ๔

ทุติยบท. อุปาทานวิปยุตตตา ธมมา โน อุปาทานาปิ. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ประกอบด้วยอุปาทาน และไม่
ชื่อว่าอุปาทาน มีอยู่

(47/1) องค์ธรรมได้แก่ โทสมูลจิต ๒ โมหมูลจิต ๒ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐
เจตสิก ๔๙ (เว้นโลตีกะ ๓) รูป ๒๘ นิพพาน

๙. ก. ทูกะที่ท่านอรรถกถาจารย์ และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน อาสวโคจณก มีกี่ทูกะ ?

คืออะไรบ้าง ? (พุทธมัตตัญญูภาสิตทุกมาติกา) ? 54/1

ตอบ ก. ทูกะที่ท่านอรรถกถาจารย์ และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน อาสวโคจณก มี ๘ ทูกะ คือ

๑. อาสวอาสววิปยุตตทุก	๒. โนอาสวสาสวทุก	๓. อาสวอาสวสมยุตตทุก
๔. โนอาสวอาสวสมยุตตทุก	๕. สาสวอาสวสมยุตตทุก	๖. สาสวอาสวทุก
๗. อาสวสมยุตตอาสวทุก	๘. อาสววิปยุตตอาสวทุก	

๙. ทูกะที่ท่านอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน คนถโคจณก มีกี่ทูกะ ? คืออะไรบ้าง ?

(พุทธมัตตัญญูภาสิตทุกมาติกา) และจงแปลพร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม จำแนกชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ
ในบทต่อไปนี้ คนถา เจว ธมมา คนถวิปยุตตตา จ ? 52/2

ตอบ ทูกะที่ท่านพระอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์แสดงขยายความในอุปาทานโคจณกมี ๘ ทูกะ คือ

๑. คนถคนถวิปยุตตทุก	๒. โนคนถคนถนิยทุก	๓. คนถคนถสมยุตตทุก	๔. โนคนถคนถสมยุตตทุก
๕. คนถนิยคนถสมยุตตทุก	๖. คนถนิยคนถทุก	๗. คนถสมยุตตคนถทุก	๘. คนถวิปยุตตคนถทุก

แปลและแสดงองค์ธรรมในบท คนถา เจว ธมมา คนถวิปยุตตตา จ ดังนี้คือ

สภาวธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่า คันถะแต่ไม่ประกอบด้วยคันถะ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลกเจตสิกที่ในทิวฐิตตวิปยุตตจิต ๔ โทสเจตสิกที่ในโทสมูลจิต ๒

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้นธ आयตนะ ธาตุ สัจจะ แล้วได้ สังขารชั้นธ ๑ ธัมมาตนะ ๑ ธัมมธาตุ ๑
สัจจะ ๒ คือ โทสเจตสิกที่ในโทสมูลจิต ๒ เป็นทุกขสัจ

โลกเจตสิกที่ในทิวฐิตตวิปยุตตจิต ๔ เป็นสมุทัยสัจ

๙. ทูกะที่แสดงขยายความใน คนถโคจณก มีเท่าใด คืออะไรบ้าง ?

และจงยกองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ ? 55/1, 57/1, 60/1

ก. คนถา ธมมา คนถสมยุตตตาปิ. ข. คนถนิยา ธมมา คนถาปิ. ค. คนถนิยา ธมมา โน คนถาปิ.

ตอบ ทูกะที่แสดงขยายความใน คนถโคจณก มี ๘ ทูกะ คือ :- ▲

และยกองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ มีดังนี้

ก. คนถา ธมมา คนถสมยุตตตาปิ. องค์ธรรมได้แก่ คันถะองค์ธรรม ๒ คือ โลกเจตสิกที่ใน

ทิวฐิตตวิปยุตตจิต ๔ และทิวฐิตเจตสิก.

ข. คนถนิยา ธมมา คนถาปิ. องค์ธรรมได้แก่ คันถะองค์ธรรม ๓ คือ โลกะ โทสะ ทิวฐิต.

ค. คนถนิยา ธมมา โน คนถาปิ. องค์ธรรมได้แก่ โลเกียจิต ๘๑ เจตสิก ๔๙ (เว้นคันถะองค์ธรรม ๓) รูป ๒๘.

๙. ข. ในโฆโฆจณก มีทุกะเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? (พุทธมัตตัญญูภาสิตทุกมัตติกา) 51/1

ตอบ

ข. ใน โฆโฆจณก มี ๘ ทุกะ คือ

๑. โฆโฆ^{วิป}ปยุตตทุก ๒. ^{โน} โฆโฆ^{นิย}ทุก ๓. โฆโฆ^{สม}ปยุตตทุก ๔. ^{โน} โฆโฆ^{สม}ปยุตตทุก
๕. โฆ^{นิย}โฆ^{สม}ปยุตตทุก ๖. โฆ^{นิย}ทุก ๗. โฆ^{สม}ปยุตตทุก ๘. โฆ^{วิป}ปยุตตทุก

๙. ก. ทุกะที่ท่านนอรรถกถาจารย์ และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน นีวรณโคจณก มีกี่ทุกะ ? คืออะไรบ้าง ?

(พุทธมัตตัญญูภาสิตทุกมัตติกา) ? 59/2, 61/2

ตอบ

ก. ทุกะที่ท่านนอรรถกถาจารย์ และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน นีวรณโคจณก มี ๕ ทุกะ คือ

๑. ^{โน} นีวรณ^{นิย}ทุก ๒. ^{โน} นีวรณ^{นิย}นิร^{สม}ปยุตตทุก ๓. นีวรณ^{นิย}นิร^{สม}ปยุตตทุกะ
๔. นีวรณ^{นิย}ทุก ๕. นีวรณ^{สม}ปยุตตทุก

๙. จงแสดงบทที่เป็นไปโดยอาศัยการประกอบกันของ มุละ มุลี ดังต่อไปนี้ ?

ก. ทุตติยบท ของ นีวรณทุก เป็นมุละ นีวรณทุก เป็นมุลี

ข. ปฐมบท ของ นีวรณทุก เป็นมุละ นีวรณสมปยุตตทุก เป็นมุลี

ค. ปฐมบท ของ นีวรณสมปยุตตทุก เป็นมุละ นีวรณทุก เป็นมุลี

51/2, 54/2, 56/1, 59/2(9ข), 61/2(9ข)

ตอบ

(ข.) บทที่เป็นไปโดยอาศัยการประกอบกันของมุละ มุลี มีดังนี้ คือ

- ก. ^{โน} นีวรณ ฌมมา นีวรณ^{นิย}ปิ เป็นปฐมบท, ^{โน} นีวรณ ฌมมา นีวรณ^{นิย}ปิ เป็นทุตติยบท
ข. นีวรณ^{นิย} ฌมมา นีวรณ^{สม}ปยุตตปิ เป็นปฐมบท, นีวรณ^{นิย} ฌมมา นีวรณ^{วิป}ปยุตตปิ เป็นทุตติยบท
ค. นีวรณ^{สม}ปยุตต ฌมมา นีวรณ^{นิย}ปิ เป็นปฐมบท, นีวรณ^{สม}ปยุตต ฌมมา ^{โน} นีวรณ^{นิย}ปิ เป็นทุตติยบท

๙. ทุกะที่ท่านนอรรถกถาจารย์ และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน อุปาทานโคจณก มีกี่ทุกะ ? คืออะไรบ้าง ?

(พุทธมัตตัญญูภาสิตทุกมัตติกา) และจงแปลพร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม จำแนกชั้นธ ายตนะ ชาติ สัจจะ

ในบทต่อไปนี้ อุปาทานา เจว ฌมมา อุปาทาน^{วิป}ปยุตต จ ? 45/1, 49/1, 50/1, 59/1

๙. ข. ในอุปาทานโคจณก มีทุกะเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? (พุทธมัตตัญญูภาสิตทุกมัตติกา) 49/2, 53/2

ตอบ

ทุกะที่ท่านนอรรถกถาจารย์ และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน อุปาทานโคจณก มี ๘ ทุกะ คือ

ข. ในอุปาทานโคจณก มี ๘ ทุกะ คือ

- ๑) อุปาทาน^{วิป}ปยุตตทุก ๒) ^{โน} อุปาทาน^{นิย}ทุก ๓) อุปาทาน^{สม}ปยุตตทุก
๔) ^{โน} อุปาทาน^{สม}ปยุตตทุก ๕) อุปาทาน^{นิย}อุปาทาน^{สม}ปยุตตทุก ๖) อุปาทาน^{นิย}อุปาทานทุก
๗) อุปาทาน^{สม}ปยุตตอุปาทานทุก ๘) อุปาทาน^{วิป}ปยุตตอุปาทานทุก

แปลและแสดงองค์ธรรมในบท อุปาทานา เจว ฌมมา อุปาทาน^{วิป}ปยุตต จ

สภาวะธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่า อุปาทาน แต่ไม่ประกอบด้วยอุปาทาน มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ โลภเจตสิก ที่ในทิวฏฐิตวิปปยุตตจิต ๔ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดย ชั้นธ ายตนะ ชาติ สัจจะ แล้วได้ สังขารชั้นธ ๑ ฌมายตนะ ๑ ฌมชาติ ๑ สัจจะ ๑ คือ โลภเจตสิก เป็น สมุทัยสัจจ

๙. ข. จงแปล แสดงองค์ธรรมและจำแนกโดยชั้น อายตนะ ชาติ สัจจะ

ของ อุปาทานา เจว ธมมา อุปาทานวิปปยุตตา จ ? 46/1

ตอบ ข. อุปาทานา เจว ธมมา อุปาทานวิปปยุตตา จ สภาวธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่าอุปาทาน แต่ไม่ประกอบด้วยอุปาทาน มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โลกเจตสิกที่ในทวิภูตวิปปยุตตจิต ๔ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้น อายตนะ ชาติ สัจจะ แล้วได้ สังขารชั้น ๑ ธัมมาอายตนะ ๑ ธัมมชาติ ๑ สมุททยสัจจ ๑

๙. ก. จงแสดงบทที่เป็นไปโดยอาศัยการประกอบกันของมูละ มูลี ดังต่อไปนี้พร้อมทั้งคำแปล ? 44/2

๑. ทุตติยบทของ กิเลสทุก เป็นมูละ สงกิลิฏฐทุก เป็นมูลี

๒. ปฐมบทของ สงกิลิฏฐทุก เป็นมูละ สงกิลิฏฐทุก เป็นมูลี

ตอบ ก. แสดงบทที่เป็นไปโดยอาศัยการประกอบกันของมูละ มูลี ดังนี้พร้อมคำแปล

๑. โนกิเลสา ธมมา สงกิลิฏฐาปิ เป็นปฐมบท สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ชื่อว่ากิเลส แต่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน มีอยู่

โนกิเลสา ธมมา อสงกิลิฏฐาปิ เป็นทุตติยบท สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ชื่อว่ากิเลส และไม่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน มีอยู่

๒. สงกิลิเฐกา ธมมา สงกิลิฏฐาปิ เป็นปฐมบท สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นอารมณ์ของกิเลส และถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน มีอยู่

สงกิลิเฐกา ธมมา อสงกิลิฏฐาปิ เป็นทุตติยบท สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นอารมณ์ของกิเลส แต่ไม่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน มีอยู่

๙. จงแสดงบทที่เป็นไป โดยอาศัยการประกอบกันของมูละ มูลี ดังต่อไปนี้ พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมของบทเหล่านั้นมาด้วย ? 48/1, 56/2, 57/2, 58/1, 62/2

ก. ทุตติยบทของ กิเลสทุก เป็นมูละ สงกิลิฏฐทุก เป็น มูลี

ข. ปฐมบทของ สงกิลิเฐกาทุก เป็นมูละ สงกิลิฏฐทุก เป็น มูลี

ค. ปฐมบทของ สงกิลิฏฐทุก เป็นมูละ กิเลสทุก เป็น มูลี

ตอบ แสดงบทที่เป็นไปโดยอาศัยการประกอบกันของ มูละ มูลี พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรม ดังนี้

ก. โน กิเลสา ธมมา สงกิลิฏฐาปิ. เป็นปฐมบท

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๑๗ (เว้นกิเลสองค์ธรรม ๑๐)

โน กิเลสา ธมมา อสงกิลิฏฐาปิ. เป็นทุตติยบท

องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

ข. สงกิลิเฐกา ธมมา สงกิลิฏฐาปิ. เป็นปฐมบท

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

สงกิลิเฐกา ธมมา อสงกิลิฏฐาปิ. เป็นทุตติยบท

องค์ธรรมได้แก่ โลภียกุศลจิต ๑๗ โลภียวิปากจิต ๓๒ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘

ค. สงกิลิฏฐา ธมมา กิเลสาปิ. เป็นปฐมบท องค์ธรรมได้แก่

กิลีสองค์ธรรม ๑๐ คือ โลกะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ วิจิกิฉา ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อนัตตูปปะ

สงกิลิฐา ธมมา โน กิลีสาปิ. เป็นทุติยบท

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๑๗ (วันกิลีสองค์ธรรม ๑๐)

ข้อ ๑๐ สุตตันติกทุกมาติกา (ที่เคยออกสอบข้อ ๑๐ = ๑๐ คะแนน คราวนี้จะออกข้อไหนดี)

๑๐. ข. ให้จำแนกองค์ธรรมเหล่านี้ โดยสังจะ และสังจวิมุต ? 43/1

(๑) จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ ? 43/1(10ข1/3)

(๒) มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖? 43/1(10ข2/3)

(๓) โลกียจิต ๘๑ ผลจิต ๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน? 43/1(10ข3/3)

ตอบ ข. (๑) จำแนกโดยสังจะ มี ๓ คือ โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (วันโลกะ) เป็นทุกขสังจ

โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสังจ องค์กรรรค ๘ หรือ ๗ (วันสัมมาสังกัปปมรรค) ที่ในมรรคจิต ๔ เป็นมัคคสังจ
มรรคจิตตูปปาทที่เหลือ ๒๙ ผลจิตตูปปาท ๓๗ เป็นสังจวิมุต

(๒) จำแนกโดยสังจะมี ๑ คือ องค์กรรรค ๘ หรือ ๗ (วันสัมมาสังกัปปมรรค) ที่ในมรรคจิต ๔ เป็นมัคคสังจ
มัคคจิตตูปปาทที่เหลือ ๒๙ เป็นสังจวิมุต

(๓) จำแนกโดยสังจะแล้วมี ๓ คือ โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (วันโลกะ) รูป ๒๘ เป็นทุกขสังจ
โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสังจ นิพพาน เป็นนิโรธสังจ ผลจิตตูปปาท ๓๗ เป็นสังจวิมุต

๑๐. ก. จงเพิ่มข้อความที่ละไว้ดังต่อไปนี้ “สุตตันติกทุกมาติกา นี้ พระสารีบุตรซึ่งเป็นธรรมเสนาบดี.....
ซึ่งเป็นพุทธภาษิตนั่นเอง” ? 49/2

ตอบ ก. เพิ่มข้อความที่ละไว้ มีดังนี้ คือ สุตตันติกทุกมาติกา นี้ พระสารีบุตรซึ่งเป็นธรรมเสนาบดี ได้
อัญเชิญมาแต่ อังคุตตรนิกาย ซึ่งเป็นพุทธภาษิตแสดงแก่พระเถระศิษยานุศิษย์ของท่าน ซึ่งกำลังศึกษาพระ
อภิธรรมเพื่อประโยชน์ในกาลเมื่อถึงคราวศึกษาพระสูตร จะได้มีความสะดวกสบาย อนึ่งสุตตันติกทุกมาติกา
นี้ แม้ว่าพระพุทธรองค์ไม่ได้ทรงแสดงโดยตรงก็จริง แต่ก็อนุโลมเข้าเป็นพุทธภาษิต เพราะพระสารีบุตร ซึ่ง
เป็นธรรมเสนาบดีได้อัญเชิญมาจากเอกนิบาต, ทุกนิบาต แห่งอังคุตตรนิกาย และสังคีตสูตร, ทสฺสตรสูตร
แห่งทีฆนิกาย ซึ่งเป็นพุทธภาษิตนั่นเอง

๑๐. ข. ให้แปลและแสดงองค์ธรรมในบาลี ดังต่อไปนี้ วิชูปมา ธมมา และ อวิชชา จ อตฺถิ ? 55/1

๙. ข. วิชชาภาคิโน ธมมา, อวิชชา จ อตฺถิ แปลว่าอย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 44/2

ตอบ ข. แปลและแสดงองค์ธรรมในบาลี ดังต่อไปนี้ มีดังนี้ คือ

วิชูปมา ธมมา. สภาวะธรรมทั้งหลายที่เปรียบเสมือนสายฟ้าแลบ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่ในมัคคจิตเบื้องต่ำ ๓

อวิชชา จ อตฺถิ. สภาวะธรรมที่ไม่รู้ในอริยสังจะ ๔ หรือ ไม่รู้ในสิ่งที่ควรรู้และรู้ในสิ่งที่ไม่ควรรู้ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ โมหเจตสิก.

ตอบ ข. วิชชาภาคิโน ธมมา แปลว่าสภาวะธรรมทั้งหลายที่เข้าถึงวิชา ๘ ด้วยอำนาจแห่งการประกอบ
หรือที่เป็นส่วนแห่งวิชา ๘ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต

๔ อภิญาญจิต ๒ อรหัตตมัคคจิต ๑ เจตสิก ๓๗ (เว้นปัญญา) ที่ประกอบด้วยวิชา ๘ คือ วิปัสสนาญาณ มโนมยิทธิญาณ อิทธิวิธญาณ ปรจิตตวิชชานนญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ทิพพจักขุญาณ ทิพพโสตญาณ อาสวักขยญาณ

อวิชา จ อตถิ แปลว่า ↑

๑๐. จงแปลและแสดงองค์ธรรม ในบทดังต่อไปนี้ ? (๕ ข้อย่อย ๒ คะแนน/ข้อ)

ก. วิชาภาคิโน ธมมา 46/2, 55/2, 56/2, 58/2, 59/2, 62/2 ข. อวิชาภาคิโน ธมมา 50/2, 58/1

ก. สภาวธรรมทั้งหลายที่เข้าถึงวิชา ๘ ด้วยอำนาจแห่งการประกอบหรือที่เป็นส่วนแห่งวิชา ๘ มีอยู่.

องค์ธรรม ได้แก่ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ อภิญาญจิต ๒ อรหัตตมัคคจิต ๑ เจตสิก ๓๗ (เว้นปัญญา) ที่ประกอบด้วยวิชา ๘ คือ วิปัสสนาญาณ มโนมยิทธิญาณ อิทธิวิธญาณ ปรจิตตวิชชานนญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ทิพพจักขุญาณ ทิพพโสตญาณ อาสวักขยญาณ.

ข. สภาวธรรมทั้งหลายที่เข้าถึงอวิชาทั้ง ๔ อันมีสภาพปกปิดสัจจะ ๔ ด้วยอำนาจแห่งการประกอบหรือที่เป็นส่วนแห่งอวิชา ๔ มีอยู่ องค์ธรรม ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๖ (เว้นโมหะ)

ก. วิชูปมา ธมมา 50/1, 51/2, 55/2 ข. วิชิรูปมา ธมมา 46/2, 50/1, 50/2, 51/2, 55/2, 58/1, 58/2, 60/2

ก. สภาวธรรมทั้งหลายที่เปรียบเสมือนสายฟ้าแลบมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิกที่ในมัคคจิตเบื้องต่ำ ๓

ข. สภาวธรรมทั้งหลายที่เปรียบเสมือนฟ้าผ่า มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่ในอรหัตตมัคคจิต ๑

ค. กณหา ธมมา 51/2

ง. สุกกา ธมมา 50/1, 51/2, 55/1, 58/1

ค. กณหา ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพดำ หรือที่เป็นเหตุแห่งธรรมฝ่ายดำคือ การที่ได้รับความลำบากในอบายภูมิและไม่มีบุญมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

ง. สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพขาว หรือที่เป็นเหตุแห่งธรรมฝ่ายขาว คือการที่ได้รับความสุขในสุคติภูมิและการมีบุญ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

จ. อตปนิยา ธมมา 55/2

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ มีดังนี้

จ. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ทำให้สัตว์เราร้อนและทำให้มีความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

ก. นามณจ อตถิ 45/1, 56/1, 58/1, 58/2

ข. รูปณจ อตถิ ? 45/1, 56/1

ก. นามณจ อตถิ สภาวธรรมที่เป็นนามธรรม หรือ ที่มีสภาพนุ่มไปสู่อารมณ์ได้ หรือที่สามารถให้จิตเจตสิกนุ่มไปสู่ตนได้ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน

ข. รูปณจ อตถิ สภาวธรรมที่เป็นรูป หรือที่มีสภาพเสื่อมสิ้นผันแปร หรือสภาวะที่เข้าถึงความเสื่อมสิ้นผันแปรไป เพราะความเย็น ความร้อน และธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ รูป ๒๘

ค. สมปชณณญ จ อตถิ 46/2

ง. วิชา จ อตถิ 46/2

ค. สภาวธรรม คือ ปัญญาที่สามารถรอบรู้ด้วยดีโดยประการทั้งปวง มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก

ง. สภาวธรรม คือ ปัญญาที่ทำลายโมหะให้สิ้นไป และกระทำความจริงให้ปรากฏ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่เป็นบุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ

ง. ธาตุกุสลตา จ อตถิ 58/2

ง. สภาวธรรมที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้ฉลาดในการรู้ธาตุ ๑๘ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิกที่ในมหา
กุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ อภิญญาจิต ๒ มัคคจิต ๔ ที่รู้ในธาตุ ๑๘

จ. ขนติ จ อตถิ. 50/1, 56/2(ข), 58/1, 59/2, 62/2

จ. สภาวธรรมที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้มีความอดทน มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ ที่มีโอทสะ เป็นประธาน เจตสิก ๓๘

ค. อินทริเยสุ คุตตทวารตา จ อตถิ. 50/2, 60/2

ค. โกชนเ อมตตณญตา จ อตถิ ? 45/1, 50/2, 60/2

ค. สภาวธรรมที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้สำรวมอินทริยในทวารทั้ง ๖ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๘

ค. โกชนเ อมตตณญตา จ อตถิ สภาวธรรมที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้ที่ไม่รู้จักประมาณ ในการบริโภค มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลกมุลจิต ๘ โทสมุลจิต ๒ เจตสิก ๒๖

ง. สติ จ อตถิ ? 56/2(ค), 45/1, 59/2, 62/2

จ. สมปชณณญจ อตถิ ? 45/1

ง. สติ จ อตถิ สภาวธรรมคือ สติ ที่สามารถระลึกได้ มีอยู่ องค์ธรรม ได้แก่ สติเจตสิก

จ. สมปชณณญจ อตถิ สภาวธรรม คือ ปัญญา ที่สามารถรอบรู้ด้วยดีโดย ประการทั้งปวง มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก.

ง. สีลวิสุทธิ จ อตถิ 50/2, 56/2, 58/2, 59/2, 60/2, 62/2

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรมในบท ดังนี้

ง. สภาวธรรมคือ ความบริสุทธิ์เป็นพิเศษแห่งศีล มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖

จ. ขยเ ฌาณํ อตถิ 46/2, 50/2, 56/2, 59/2, 60/2, 62/2

ตอบ แปลและแสดงองค์ธรรมในบท ดังนี้

จ. สภาวธรรมคือ ฌาณที่ในมัคคจิต ๔ ซึ่งกระทำกิเลสทั้งหลายให้สิ้นไป มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่ในมัคคจิต ๔

๑๐. ก. จงจำแนกปรมัตถ์ โดย (บท) พาล และปณฺธิต กับ กณฺห และ สุกฺก ? 48/1, 55/1, 61/2, 63/2

ตอบ ก. จำแนกองค์ธรรมปรมัตถ์ (โดยบท พาล และปณฺธิต กับกณฺห และสุกฺก) ดังต่อไปนี้ มีดังนี้ คือ

อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ เป็น พาล และ กณฺห

กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘ เป็น ปณฺธิต และ สุกฺก

๑๐. ก. จงบอกชื่อของ สุตตนติกทุกมัตติกา ทุกะ ๒๑ และทุกะ ๒๒ พร้อมทั้งคำแปล ? 57/1

ตอบ ก. ชื่อทุกะที่ ๒๑ พร้อมคำแปลคือ :- ธาตุกุสลตาทุก

ปฐมบท ธาตุกุสลตา จ อตถิ. สภาวะธรรมที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้มีความฉลาดในการรู้ธาตุ ๑๘ มีอยู่

หุตติยบท มนสิการกุสลตา จ อตถิ. สภาวะธรรมที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้มีความฉลาดในการพิจารณาซึ่งธาตุ ๑๘ มีอยู่.

ชื่อทุกะที่ ๒๒ พร้อมคำแปลคือ :-

ปฐมบท อายตনกุสลตา จ อตถิ. สภาวะธรรมที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้มีความฉลาดในการรู้อายตนะ ๑๒ มีอยู่.

หุตติยบท ปฏิจจสมุปปาตกุสลตา จ อตถิ. สภาวะธรรมที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้มีความฉลาดในการรู้ปฏิจจสมุป
บาทที่มีองค์ ๑๒ มีอยู่.

๑๐. ข. ผู้ที่มีความเกลียด ละอาย สะดุ้งต่อการทำงานอันเป็นทุจริตนั้นเป็นไปโดยสภาพอะไร ?

และเมื่อว่าโดยธรรมาธิชฐานแล้วผู้ที่อบรมยาก ผู้ที่อบรมง่าย และผู้ที่ชอบสมาคมกับเพื่อนที่ไม่ดี ผู้ที่ชอบ
สมาคมกับเพื่อนที่ดี เหล่านี้ ได้แก่อะไร ? 51/1, 52/1, 57/1, 57/2

ตอบ ผู้ที่มีความเกลียดละอายต่อการทำงานอันเป็นทุจริตนั้น เป็นไปโดยสภาพของหิริเจตสิก

ผู้ที่มีความสะดุ้งกลัวต่อการทำงานอันเป็นทุจริตนั้น เป็นไปโดยสภาพของโอตตปปเจตสิก

ผู้ที่อบรมยาก เมื่อว่าโดยธรรมาธิชฐานแล้ว ได้แก่ โทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๒

ผู้ที่อบรมง่าย เมื่อว่าโดยธรรมาธิชฐานแล้ว ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ เจตสิก ๓๓

(เว้นวิรติ, อปัมมัญญา)

ผู้ที่ชอบสมาคมกับเพื่อนที่ไม่ดี เมื่อว่าโดยธรรมาธิชฐานแล้ว ได้แก่ โลภมูลจิต ๘ โทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๓

ผู้ที่ชอบสมาคมกับเพื่อนที่ดี เมื่อว่าโดยธรรมาธิชฐานแล้ว ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ เจตสิก

๓๓ (เว้นวิรติ, อปัมมัญญา)

๑๐. สภาวะธรรมที่ทำให้เป็นผู้ซื่อตรง อ่อนโยน และมีความอดทน ยินดีในการทำงานอันเป็นกุศลนั้น เป็นสภาวะธรรม

ชนิดใด ? จงแสดงโดยเฉพาะ ๆ ? 43/2, 52/2

ตอบ สภาวะธรรมที่ทำให้เป็นผู้ซื่อตรงนั้น ได้แก่ กายชุกตาเจตสิก และจิตตชุกตาเจตสิก

สภาวะธรรมที่ทำให้เป็นผู้อ่อนโยนนั่น ได้แก่ กายมุทุตาเจตสิก และจิตตมุทุตาเจตสิก

สภาวะธรรมที่ทำให้เป็นผู้มีความอดทนนั้น ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ ที่มีโอโสะเป็น

ประธาน เจตสิก ๓๘

สภาวะธรรมที่ทำให้เป็นผู้ยินดีในการทำงานอันเป็นกุศลนั้น ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ ที่มีศีลเจตนา

เป็นประธาน และ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ (เว้นอปัมมัญญา)

๑๐. ให้แสดงความต่างกันระหว่าง สีสัมปทา กับ สีสวิสุทธิตี และ ธิฏฐิสมปทา กับ ธิฏฐิวิสุทธิตี ?

47/2, 48/1(ข), 54/1, 61/2(ก), 63/2

พร้อมยกองค์ธรรมมาประกอบด้วย ? 49/1

ตอบ (ข). ความต่างกันดังต่อไปนี้ มีดังนี้ คือ

ศีลสมาปทา นั้น คือ ความบริบูรณ์แห่งศีล องค์ธรรมได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากิริยาจิต ๘ เจตสิก ๓๘ ส่วน **ศีลวิสุทธิ** นั้น คือ ความบริสุทธิ์เป็นพิเศษแห่งศีล องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖

ทวิจีสมาปทา นั้น คือ ความบริบูรณ์แห่งปัญญา องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก คือ สัมมาทวิจีส ส่วน **ทวิจวิสุทธิ** นั้น คือ ความบริสุทธิ์เป็นพิเศษแห่งความเห็น องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิกที่เป็นกัมมสก ตาญาณ และวิปัสสนาญาณ ที่เรียกว่า สัจจานุโลมิกญาณ มัคคญาณ ผลญาณ

๑๐. จงแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ ? 44/1

- ก. ศีลวิปตติ จ อตถิ สภาวธรรม คือความวิบัติแห่งศีลมีอยู่
ข. ศีลสมาปทา จ อตถิ สภาวธรรม คือความบริบูรณ์แห่งศีลมีอยู่

ตอบ แสดงองค์ธรรมในธรรมดังนี้

- ก. สภาวธรรมคือความวิบัติแห่งศีลมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗
ข. สภาวธรรมคือความบริบูรณ์แห่งศีลมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากิริยาจิต ๘ เจตสิก ๓๘

๑๐. จงจำแนกบุคคลาธิษฐาน โดยธรรมาธิษฐาน ? 46/1, 53/2

- ก. ผู้ที่มีความสะดุ้งกลัวต่อการงานอันเป็นทุจริต ข. ผู้ที่ว่ายาก อบรมยาก
ค. ผู้ที่มีความฉลาดในการรู้อาบัติ ง. ผู้ที่มีความสลดใจเพราะชาติ ชรา พยาธิ มรณะ
จ. ผู้ที่ไม่อ้อมในกุศลธรรม

ตอบ จำแนกบุคคลาธิษฐาน โดยธรรมาธิษฐาน ดังนี้ คือ

- ก. ได้แก่ โอตตปปเจตสิก
ข. ได้แก่ โทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๒ (ในขณะที่กระทำการกายาการไม่เคารพต่อคำสั่งสอน โดยสิกขาบท อันเป็นพุทธบัญญัติ)
ค. ได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่ในมหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ (ในขณะที่รู้ข้ออาบัติต่างๆ)
ง. ได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่ในมหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ (ในขณะที่เกิดความสลดใจต่อชาติ ชรา พยาธิ มรณะ)
จ. ได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

๑๐. จงจำแนกบุคคลาธิษฐานเหล่านี้โดยธรรมาธิษฐาน ? 34/1(8ก-ข), 47/1, 60/1(ก-ข)

- ก. ผู้ที่ไม่มีความสำรวมในอินทรีย์ทั้ง ๖ 43/1ส(5ก) ข. ผู้ที่มีความสำรวมในอินทรีย์ ทั้ง ๖
ค. ผู้ที่เป็นคนประมาท ง. ผู้ที่เป็นคนไม่ประมาท 43/1ส(5ข)
จ. ผู้ที่ไม่รู้จักประมาณในการบริโภค 43/1ส(5ง) ฉ. ผู้ที่รู้จักประมาณในการบริโภค 43/1ส(5ค)
ช. ผู้ที่ไม่เฉลียวฉลาด 43/1ส(5จ) ซ. ผู้ที่เฉลียวฉลาด
ญ. ผู้ที่มีความอดทน ฌ. ผู้ที่มีความยินดีร่าเริงในกุศลสุจริต

ตอบ จำแนกบุคคลาธิษฐาน โดยธรรมาธิษฐานดังนี้

- ก. ได้แก่ โลภมูลจิต ๘ โทสมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๖
- ข. ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากิริยาจิต ๘ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๘
- ค. ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ (ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสติ)
- ง. ได้แก่ สติเจตสิก
- จ. ได้แก่ โลภมูลจิต ๘ โมหมูลจิต ๒ เจตสิก ๒๓
- ฉ. ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากิริยาจิต ๘ ในขณะที่รู้จักประมาณในการบริโภค เจตสิก ๓๓
(เว้นวิริตี อัมปมัญญา)
- ช. ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อปัญญา
- ซ. ได้แก่ ปัญญาเจตสิก
- ฌ. ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากิริยาจิต ๘ ที่มีโอหะเป็นประธาน เจตสิก ๓๘
- ญ. ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากิริยาจิต ๘ ที่มีศีลเจตนา เป็นประธาน
และ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ (เว้นอัมปมัญญา)

๑๐. ใน (สุตตนติกทุกมาติกา) ทุกะทั้ง ๔๒ นั้น แม้ว่าความหมายจะต่างกันก็ตาม แต่องค์ธรรมปรมาตม
และที่ตั้งเหมือนกัน มีที่ทุกะ คืออะไรบ้าง ? 45/2, 48/2, 49/2 (10ข), 53/1, 54/2, 59/1, 61/1

ตอบ ในทุกะทั้ง ๔๒ นั้น แม้ว่าความหมายจะต่างกันก็ตาม
แต่องค์ธรรมปรมาตมและที่ตั้งเหมือนกัน มี ๑๔ ทุกะ คือ

พาลทุก	กณทุก	ตปณียทุก	รวม ๓ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน
อริวจนทุก	นิรุตติทุก	ปญญุตติทุก	รวม ๓ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน
ภวทิจทุก	สสสทิจทุก	อนตวาทิจทุก	รวม ๔ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน
อาปตติกุสลาทุก	สมาปตติกุสลาทุก		รวม ๒ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน
ธาตุกุสลาทุก	อายตนกุสลาทุก		รวม ๒ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน

๑๐. นักศึกษาทั้งหลายที่ได้ศึกษา ธัมมสังคณีสรุปถนิมสยะแล้วอยากทราบว่า ท่านจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์
ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ ขอให้ช่วยวินิจฉัยด้วย ? 44/2

ตอบ ขอวินิจฉัยว่า มีประโยชน์มากนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี เช่นในกุสลติก นั้นจะมีบาลีแสดงว่า
กุสลา ธมมา, อกุสลา ธมมา, อพยากตา ธมมา เมื่อแปลและแสดงองค์ธรรมจำแนกชั้นอายตนะ ธาตุ
สัจจะแล้ว ทำให้เราเข้าใจถึงตัวสภาวะลักษณะของสภาพธรรมเหล่านั้น เมื่อใครได้กระทำแล้วทำให้เกิด
ความสงบสุข มีความร่าเริงยินดี สดชื่น แจ่มใส เป็นธรรมอันประเสริฐ มีลักษณะแสดงอาการปรากฏออกมา
ให้เห็นได้ชัดทางกริยา อาการ ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตน เราเขา ประโยชน์ของกุศลธรรมนั้น เป็นธรรมที่นำ
ความสุขมาให้และเป็นเพื่อนที่ดีในการเดินทางทั้งในภพนี้ และภพหน้า

ส่วน อกุสลา ธมมา ธรรมที่เป็นอกุศลนั้น ก็เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง ซึ่งใครได้กระทำแล้ว ทำให้เกิด
ความทุกข์ จิตใจเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส เป็นสภาพธรรมที่ให้โทษโดยฝ่ายเดียว จะมีลักษณะกริยา อาการปรากฏ
ออกมาให้เห็นชัด ทางกายและวาจา มีแต่ทุกข์ไม่มีความสุข เป็นเพียงสภาวะลักษณะ ไม่ใช่สัตว์ บุคคลตัวตน

เราเขา มีแต่ให้โทษ ทั้งในภพนี้และภพหน้า ซึ่งตรงกันข้ามกับ กุสลา ธมมา เมื่อเราเข้าใจถึงสภาพธรรมที่เป็นบาป บุญคุณโทษ ประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์แล้ว จะมีความสะดุ้งกลัวต่อบาปอกุศล เกิดความสำรวมระวังกายใจ ตัวเองให้ตั้งอยู่ในความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตให้ผ่องใส ดังนี้แล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ดี

สิ่งที่สำคัญคือการเข้าศึกษากับอาจารย์ผู้สอน เพื่อความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แจ่มแจ้ง หากสงสัยจะได้สอบถามทันที การรวบรวมข้อสอบที่เคยออกมาแล้วนี้ เป็นเพียงแนวทางสำหรับผู้ศึกษานำมาเน้น+ทรงจำไว้ (เพื่อได้ชื่อว่าศึกษาแล้ว ก็ควรทรงจำให้ได้มากที่สุดหรือทั้งหมด จึงจะชื่อว่าสุดด้วยดี เพื่อการจินตนาและภาวนาต่อไป)

ข้อมูลของชั้นจุฬารามิธรรมมิกะเอกนี้ เป็นพื้นฐานของชั้นสูงขึ้นไป จนถึงจบมหาจุฬารามิธรรมมิกะเอก โดยเฉพาะชั้นมัธยมจุฬารามิธรรมมิกะเอก ควรทรงจำไว้ให้มากที่สุด (ตามเนื้อหาหลักสูตร) หรือน้อยที่สุดก็ควรจะทรงจำข้อสอบที่เคยออกมาแล้วทั้งหมด

การสอบไม่ใช้ที่สุดของชีวิต แต่ขอให้ตั้งใจศึกษาและทรงจำ เพื่อจำและรักษาไว้ซึ่งพระศาสนา รื้อรื้อและพยัญชนะ ทั้งเข้าใจและเข้าใจถึงธรรมะ แม้ยังมีบรรลุลक्षणธรรมอันสูงถึงขั้นอริยะ ก็ขอจงเป็นผู้รู้ธรรมะ (ตามสมควร) และจงเป็นผู้มีธรรมะ

วายเมถว ปุริโส ยาว อตถสส นิปปทา

เกิดเป็นคนควรจะพยายาม จนกว่าจะประสบความสำเร็จ

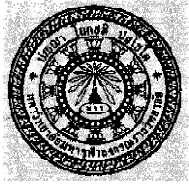
สำเนาหรือแจกได้ โดยไม่ต้องขออนุญาต (สงวนสิทธิ์หากนำไปจำหน่าย) ผิดตกขอร้องและกรุณาแจ้ง (จักขอบพระคุณ)

ที่ 081-860-2466 (Line ID), E-mail: kanrasi1@gmail.com, liewkanrasi@gmail.com

ดาวน์โหลดข้อมูลได้จากข้อความเพิ่มเติม ▼ ที่ youtube หรือที่ fb : Kanrasi Sengking (ตาม link ที่แปะไว้)

ขออนุโมทนาในการศึกษาธรรมะ และทุกๆกุศลที่ท่านกระทำไว้ดีแล้ว และที่จะกระทำในอนาคต

ให้เรานั้นมีปัจจัยถึงพร้อมเพื่อการทำกุศลให้สำเร็จโดยสะดวก ง่ายดาย และเร็วไว จนถึงมัคคกุศล โดยเร็วพลันเทอญ

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑, ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๓-๒๕๖๓

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬารามิธรรมมิกะเอก

สอบวันอาทิตย์ ที่..... มิถุนายน/ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕..

วิชา : ธัมมสังคณีปกรณัม

๕ ข้อ ๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที.

ข้อ ๑

๑. จงแสดงอาร์มภกตาแสดงเหตุแห่งการปรากฏขึ้นของพระอภิธรรมมาทั้งบาลีและคำแปล ? 47/1ส(1ก), 48/2ส, 50/2ส, 51/1ส, 55/2ส, 56/1ส, 60/2ส (แสดงเฉพาะข้อ ๓) ? 45/1ส, 46/2ส, 49/1ส, 59/2, 60/1ส

๑. ก. จงแปล อาร์มภกตา แสดงเหตุแห่งการปรากฏเกิดขึ้นของพระอภิธรรมมาโดยตลอด ? 44/1ส

๑. ก. จงแปลบาลีที่แสดงเหตุแห่งการปรากฏขึ้นของพระอภิธรรม ? 43/2ส, 52/2ส

๑. จง(แปล)กล่าวอาร์มภกตา แสดงเหตุแห่งการปรากฏขึ้นของพระอภิธรรม ? 54/2ส

และคำแปล ? 55/1ส, 57/2ส, 59/1ส, 61/2ส, 62/1ส

๑.	ปาริจจตตกมูลมท	ปณทุกมพล นามเก
	สีลาสนะ สนนิสินโน	อาทิจโจว ยุคนธเร.
๒.	จกกวาสสสเสหิ	ทสหาคम्म สพพโส
	สนนิสินเนน เทวาน	คณน ปริวาริโต
๓.	มาตริ ปมุข กตวา	ตสสา ปญญาย เตชสา
	อภิธมมกถามคัค	เทวาน สมปวัตตยิ.

ตอบ

๑. ปาริจจตตกมูลมท	ปณทุกมพล นามเก
สีลาสนะ สนนิสินโน	อาทิจโจว ยุคนธเร
๒. จกกวาสสสเสหิ	ทสหาคम्म สพพโส
สนนิสินเนน เทวาน	คณน ปริวาริโต
(45/1ส, 46/2ส, 49/1ส) ๓. มาตริ ปมุข กตวา	ตสสา ปญญาย เตชสา
อภิธมมกถามคัค	เทวาน สมปวัตตยิ

๑. พระพุทธเจ้าประทับนั่งบนศิลาอาสน์ ซึ่งสำเร็จด้วยแก้วมณี ชื่อปณทุกมพล ที่ประดิษฐานอยู่ใต้ร่มไม้ทองเหลือง ทรงพระศิริโสภาคย์ ประดุจหนึ่งว่าพระอาทิตย์บนยอดเขาสุคันธร

๒. เทวดาทั้งหลายที่มาจากหิมันจักรวาลได้พากันมาประชุมเฝ้าห้อมล้อมพระพุทธองค์อยู่โดยรอบ (45/1ส, 46/2ส, 49/1ส) ๓. พระพุทธองค์ทรงกระทำสันตติสเทวบุตร ซึ่งเคยเป็นพุทธมารดาให้เป็นประมุขในบรรดาเทวดาและพรหมทั้งหลายเหล่านั้น แล้วทรงแสดงพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ แก่เทพยดาและพรหมเหล่านั้น ติดต่อกันตลอดพรรษากาล ด้วยเดชแห่งพระสัพพัญญุตญาณ

๑. นับจากพระชาติที่เป็นพระสุเมธดาบสเป็นต้นมาจนถึงพระชาติที่เป็นพระเวสสันดรนั้น พระองค์ได้ทรงกระทำ ความดีอะไรบ้าง และการกระทำเช่นนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งอะไร คืออะไรบ้าง ? บอกมาพร้อมความหมาย ? 52/1ส

๑. ก. ปัญจมหาบรีจา ๕ (อย่างนั้น) มีอะไรบ้าง ? แสดงพร้อมความหมาย ? (บอกความหมายมาด้วย) ?

44/2ส, 49/2ส, 53/1ส, 53/2ส

๑. มหาบรีจา ๕ และจริยะ ๓ มีอะไร ? 58/2

ตอบ นับจากพระชาติที่เป็นพระสุเมธดาบสเป็นต้นมาจนถึงพระชาติที่เป็นพระเวสสันดรนั้น พระองค์ทรงสร้างบารมี ๓๐ ทศ มีทานบารมี ทานอุปบารมี ทานปรมัตถบารมี เป็นต้น ทรงมหาบรีจา ๕ ประการ คือ

๑. ธนบรีจา การสละทรัพย์สิน เงินทองและฐานะ ประเทศราชา เอกราชา จักรวรรดิราชา
๒. ปุตตบรีจา การให้บุตรธิดาเป็นทาน
๓. ภริยาบรีจา การให้ภริยาเป็นทาน
๔. อังคบรีจา การให้อวัยวะเป็นทาน
๕. ชีวิตบรีจา การสละชีวิตให้เป็นทาน

เพื่อให้ได้มาซึ่งจริยะ ๓ คือ

๑. โลกัตถจริยะ การปฏิบัติเพื่อให้สัตว์ทั้งหลายในโลกได้รับความสุข
๒. ญัตถัตถจริยะ การปฏิบัติเพื่อให้ญาติทั้งหลายได้รับความสุข
๓. พุทธัตถจริยะ การปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมพัญญุตญาณ

๑. พระอภิธรรมที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดงตลอดพรรษากาลนี้ แบ่งออกเป็นกี่ประเภท

ได้แก่อะไรบ้าง ? 57/2ส(2ก)

จงแสดงมาตามลำดับ และประเภทใดที่ปรากฏอยู่ในมนุษย์โลกจนถึงบัดนี้ ? 45/2ส, 49/2ส

ตอบ มี ๓ ประเภท คือ

๑. ที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดงแก่หมู่เทพยดา อินทร์ พรหมทั้งหลายนั้นชื่อว่า วิถถารณัย เพราะการแสดงนั้นพิสดารมาก
๒. ที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดงแก่พระสารีบุตรที่ป่าไม้จันทน์นั้นชื่อว่า สังเขปนัย เพราะการแสดงนั้นย่อมาก
๓. ส่วนพระอภิธรรมที่พระสารีบุตรแสดงแก่ศิษยานุศิษย์ ๕๐๐ องค์ที่เคยเป็นค้ำความาแต่อดีตชาตินั้น ชื่อว่า นาตวิถถารณาสังเขปนัย เพราะการแสดงนั้นเป็นกลางไม่พิสดารและไม่ย่อ

พระอภิธรรมที่ปรากฏอยู่ในมนุษย์โลกจนถึงบัดนี้เป็นนัยที่เรียกว่า “นาตวิถถารณาสังเขปนัย” ที่พระสารีบุตรแสดงไว้นั่นเอง

๑. ข. พระอภิธรรมที่พระสารีบุตรแสดงแก่ศิษย์ ๕๐๐ นั้นมีชื่อว่าอย่างไร

หมายความว่าอย่างไร ? 44/2ส, 46/2ส

ตอบ ข. พระอภิธรรมที่พระสารีบุตรแสดงแก่ศิษย์ ๕๐๐ นั้น มีชื่อว่า นาตวิถถารณาสังเขปนัย เพราะการแสดงนั้นเป็นกลาง ไม่พิสดาร และไม่ย่อ

๑. ข. พระอภิธรรมที่ปรากฏในโลกนี้โดยอาศัยเหตุทั้ง ๒ หรือ ๓ นั้น

อยากทราบว่า เหตุ ๒ อย่างคืออะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? 43/2ส, 45/1ส, 52/2ส.

๑. ค. อธิคมนิทาน ได้แก่อะไร ? ว่าโดยเวลานับตั้งแต่ไหนถึงไหน ? 46/2ส

ตอบ ข. เหตุ ๒ อย่างนั้น คือ

๑. อธิคมนิทาน ได้แก่ บารมี ๓๐ ทศ มหาปริจาคะ ๕ จริยะ ๓ เมื่อว่าโดยเวลา นับตั้งแต่พระที่ปึงกร
สัมมาสัมพุทธเจ้าประทานพุทธพยากรณ์จนสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขณะที่
ประทับที่โพธิบัลลังก์

๒. เทศนานิทาน ได้แก่ การแสดงพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

๒. จงแสดง วจันตละ ของคำว่า มาติกา , 58/1ส(1ก) และมาติกา มีกี่อย่าง คือ อะไรบ้าง ? 55/2ส

๑. ก. มาติกา มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ? 48/2ส, 57/1ส แสดงมาพร้อมความหมาย ? 46/1ส, 47/1ส(2ข), 53/2ส(2ก)

๓. ข. มาติกา มีกี่อย่าง อะไรบ้าง จงอธิบาย ? 51/2ส

๑. ข. จงอธิบายคำว่า ติกมาติกา และทุกมาติกา มาโดยลำดับ ? 49/1ส

ตอบ แสดง วจันตละ ของคำว่า มาติกา คือ มาตา วียาติ = มาติกา. บทเหล่าใดเหมือนแม่ หรือ เหมือน
คลองส่งน้ำ

ฉะนั้นบท เหล่านั้น ชื่อว่า มาติกา ได้แก่ กุสลา ธมมา. เป็นต้น และ มาติกา มี ๒ อย่างคือ :-

๑. ติกมาติกา เป็นมาติกาที่จำแนกปรมัตถธรรมทั้ง ๔ โดยแบ่งออกเป็น ๓ บทมี ๒๒ ติกะ คือ กุสลติก เป็น
ต้น จนถึง สนิทสนติก เป็นที่สุด

๒. ทุกมาติก เป็นมาติกาที่จำแนกปรมัตถธรรมทั้ง ๔ โดยแบ่งออกเป็น ๒ บท มี ๒ อย่างคือ

- อภิธรรมทุกมาติกา มี ๑๐๐ ทุกะ คือ เหตุทุก เป็นต้น จนถึง สรรพทุก เป็นที่สุด
- สุตตตติกทุกมาติกา มี ๔๒ ทุกะ คือ วิชาภาคิกทุก เป็นต้น จนถึง ขยญาณทุก เป็นที่สุด

๒. ก. ให้แสดงความหมายของคำว่า (มาติกาโชติกะ) ? 56/1ส

ตอบ ก. มาติกาโชติกะ นั้น หมายความว่า มาติกาโชติกปกรณ์นี้เป็นปกรณ์ที่แสดงจำแนกเนื้อความ
พร้อมทั้งอธิบายในมาติกาบทมี กุสลา ธมมา เป็นต้น ให้สว่างนั่นเอง.

๑. คำว่า มาติกา หมายความว่าอะไร ได้แก่อะไร ให้แสดงความหมายของคำว่า มาติกาโชติกะ

และในธัมมสังคณีปกรณ์นี้ เมื่อว่าโดยกัณฑ์แล้ว แบ่งออกเป็นกี่กัณฑ์ คืออะไรบ้าง ?

ให้อธิบายการแสดงปรมัตถธรรมของพระพุทธองค์ในกัณฑ์นั้นๆ ? 63/2ส

ตอบ คำว่า มาติกา คือ อุทเทส เป็นการแสดงโดยย่อเหมือนกับสารบาญ ได้แก่ ติกมาติกาบท ๖๖

ทุกมาติกาบท ๒๘๔ รวมเป็น ๓๕๐ บท นั่นเอง

คำว่า มาติกาโชติกะ นั้น หมายความว่า ปกรณ์ที่แสดงจำแนกเนื้อความพร้อมทั้งอธิบายใน มาติกาบท
มีกุสลา ธมมา เป็นต้น ให้สว่าง นั่นเอง

และธัมมสังคณีปกรณ์นี้ เมื่อว่าโดยกัณฑ์แล้วมี ๔ กัณฑ์ คือ ▼

๑./๒. ธัมมสังคณีปกรณ์ (เมื่อว่าโดยกัณฑ์แล้ว) มีกี่กัณฑ์ คืออะไรบ้าง ?

ให้อธิบายการแสดง ปรมัตถธรรมของพระพุทธองค์ในกัณฑ์นั้น ๆ ? 47/2ส, 50/1

และในการแสดงในสุตตตันติกทุกมัตติกา ในธัมมสังคณีปกรณ์นั้น แสดงไว้กี่กัณฑ์ คือ กัณฑ์อะไร ? 56/1ส

ตอบ

ข. ธัมมสังคณีปกรณ์ เมื่อว่าโดยกัณฑ์แล้วมี ๔ กัณฑ์ คือ

๑. จิตตูปปาทกณฺฑ เป็นกัณฑ์ที่แสดงการจำแนกติกมัตติกาและทุกมัตติกา โดยปรมัตถธรรม ทั้ง ๔ ซึ่งมีจิตและเจตสิกเป็นประธานโดยพิสดาร.
๒. รูปกณฺฑ เป็นกัณฑ์ที่แสดงการจำแนกรูป โดยเอกกณฺฑ จนถึง เอกาทสกณฺฑ โดยพิสดาร.
๓. นิกุเขปกกณฺฑ เป็นกัณฑ์ที่จำแนกติกมัตติกาและทุกมัตติกา โดยปรมัตถธรรมทั้ง ๔ อย่างกลาง ๆ.
๔. อภฺยฺยตถกถากณฺฑ เป็นกัณฑ์ที่นำเนื้อความของปิฎกทั้ง ๓ ซึ่งเป็นพุทธวจนะ แล้วจำแนก โดยติกมัตติกาและทุกมัตติกา อย่างย่อ.

(56/1ส)และในการแสดงสุตตตันติกทุกมัตติกา ในธัมมสังคณีปกรณ์นั้น แสดงไว้ ๑ กัณฑ์ คือ นิกุเขปกกณฺฑ.

๓. ก. จงแสดงวจนัตถะของคำว่า มาติกาโชติกะ ? 53/1ส(1ข) พร้อมแปล (เฉพาะนัยที่ ๑) ? 51/2ส

๒. ข. จงแสดงวจนัตถะของคำว่า มาติกาโชติกะ, มาติกา ? 44/2ส

๒. จงแสดงวจนัตถะของคำว่า มาติกา มาติกาโชติกะ กุศล อพฺยาคต วิปาก ? 50/2ส

๒. ก. จงแสดงวจนัตถะของ มาติกา ? 54/1ส(1ก), 58/1ส(1ก)

กุศล, อกุศล, อพฺยาคต ? 60/2ส, 61/2ส, 62/1ส, 62/2ส พร้อมคำแปล ? 56/2ส, 58/1ส, 61/1ส

๒. ข. จงแสดงวจนัตถะของ กุศล อกุศล อพฺยาคต ?

50/1ส, 51/1ส, 52/1ส, 55/1ส, 54/1ส, 58/1ส , 60/1ส, 63/2ส

๒. ข. จงแสดงวจนัตถะของคำว่า กุศล, อพฺยาคต พร้อมทั้งบาลีและคำแปล ? 51/1ส

๒. ข. จงแสดงวจนัตถะของคำว่า กุศล, อพฺยาคต, วิปาก ? 54/2ส พร้อมทั้งบาลีและคำแปล ? 47/2ส

๒. จงแสดง วจนัตถะ ของคำว่า กุศล, อกุศล, อพฺยาคต, วิปาก ? 54/2ส

๓. จงแสดงวจนัตถะ และความหมายของคำว่า กุศล และวิปาก ? 48/2ส

๒. ก. จงแสดง วจนัตถะของคำว่า วิปาก พร้อมทั้งคำแปล ? 43/2ส, 52/2ส, 53/2ส(3ก)

๒. จงแสดงวจนัตถะพร้อมทั้งคำแปลดังต่อไปนี้ ? 53/1ส

ก. วจนัตถะของคำว่า กุศล

ข. วจนัตถะ ของคำว่า อพฺยาคต

ค. วจนัตถะของคำว่าวิปาก

๓. ข. จงแสดง วจนัตถะ ของคำว่า กุศล, วิปาก, สงฺกิลโส ? 44/1ส

ตอบ แสดง วจนัตถะ ของคำต่อไปนี้ดังนี้

วจนัตถะ ของมาติกา มาตา วียาติ = มาติกา. บทเหล่าใด เหมือนแม่หรือเหมือนคลองส่งน้ำ ฉะนั้นบทเหล่านั้น ชื่อว่า มาติกา ได้แก่ กุสลา ธมฺมา เป็นต้น

วจนัตถะ ของมาติกาโชติกะ มาติกํ โชเตตฺติ = มาติกาโชติโก. คัมภีร์ใด ย่อมทำมาติกาบทมี กุสลา ธมฺมา. เป็นต้น ให้สว่าง ฉะนั้นคัมภีร์นั้นชื่อว่า มาติกาโชติกะ

มาติกาโย โชติโก = มาติกาโชติโก . คัมภีร์ที่ทำให้สว่างรุ่งเรืองใน มาติกาบท มี กุสลา ธมฺมา เป็นต้น ชื่อว่า มาติกาโชติกะ

วจนัตถะ ของกุศล กุจฺฉิตะ ปาปธมฺเม สลยติ กมฺเปติ วิทฺธเสตฺติ = กุสล ธรรมชาติใดย่อมทำให้หวั่นไหว หรือย่อมทำลาย ซึ่งบาปธรรมอันบัณฑิตทั้งหลายพึงเกลียด ฉะนั้น ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า กุศล

วจนัตถะของอกุศล คือ น กุศล = อกุศล ธรรมชาติที่ไม่ใช่กุศล ชื่อว่า อกุศล
วจนัตถะของ อพยากต น พยากโต = อพยากโต. ธรรมที่ไม่ได้ทรงแสดงโดยความเป็นกุศล อกุศล
 ทรงแสดงเป็นอย่างอื่น ชื่อว่า อพยากต
วจนัตถะ ของคำว่า วิปาก อณณมณณวิสิฐฐานํ กุสลากุสลาณํ ปากาติ = วิปากา
 ธรรมทั้งหลายที่เป็นผลของกุศล และอกุศล ที่พิเศษกว่ากันและกันชื่อว่า วิปาก
วจนัตถะของ สงกิเลโส สงกิเลเสตติ = สงกิเลโส ธรรมใดมีสภาพทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน
 ฉะนั้นธรรมนั้นชื่อว่า สงกิเลโส ได้แก่ กิเลส ๑๐

๒. ก. จง/ให้แสดงติกมาติกา ๒๒ มาตามลำดับ ? 46/1ส, 48/2ส, 49/1ส, 59/1ส, 60/1ส, 61/1ส(1)

๒. ก. ติกมาติกา มี(จำนวน)เท่าไร คืออะไรบ้าง? (จง)แสดงมา(โดย)ตามลำดับ ?

44/2ส, 49/2ส, 50/1ส, 51/2ส, 53/2ส, 54/1ส(1ข) , 57/2ส(2ข), 58/1ส(1ข), 58/2(2)

ตอบ ก. (แสดง) ติกมาติกา ๒๒ ดิกะ (ตามลำดับ) คือ

๑. กุสลดิก	๒. เวทนาดิก	๓. วิปากดิก	๔. อุปาทินนดิก	๕. สงกิลิฏฐดิก
๖. สวิตกกดิก	๗. ปิตติดิก	๘. ทสสนดิก	๙. ทสสนเหตุดิก	๑๐. อายจคามิติก
๑๑. เสกขดิก	๑๒. ปริตตดิก	๑๓. ปริตตารมณดิก	๑๔. หีนดิก	๑๕. มิจฉตตดิก
๑๖. มคการมณดิก	๑๗. อุปปन्नดิก	๑๘. อตติตติ	๑๙. อตติตารมณดิก	๒๐. อชชตตดิก
๒๑. อชฌตตารมณดิก	๒๒. สนิทสสนดิก	(เห จู อา สัณ คัน โอ โย นี ป มอุ กิ ปิฎฐิ)		

๒. ก. คำว่าชั้นวิมุต สัจจวิมุต ติกวิมุต หมายความว่าอย่างไร และธรรมที่เป็นวิมุตทั้ง ๓ นี้ (อันใด) วิมุตใดมีองค์

ธรรมแน่อน วิมุตใด มีองค์ธรรมไม่แน่อน ? 43/2ส(3ก), 45/1ส, 46/1ส, 47/2ส, 49/1ส, 52/2ส(3ก), 54/2ส

(3ก) จงแสดงดิกะที่มีวิมุตครบทั้ง ๓ ? 44/1ส(3ก), 47/1ส(3ก), 49/2ส(3ก), 51/2ส, 59/1ส(ข)

ตอบ ก. คำว่า ชั้นวิมุต หมายความว่า เป็นธรรมที่พ้นจากชั้นทั้ง ๕

คำว่า สัจจวิมุต หมายความว่า เป็นธรรมที่พ้นจากสัจจะทั้ง ๔

คำว่า ติกวิมุต หมายความว่า เป็นธรรมที่พ้นจากบททั้ง ๓ ในดิกะ

(45/1ส, 46/1ส, 47/2ส, 49/1ส) และในวิมุตทั้ง ๓ นั้น [(43/2ส) และในธรรมที่เป็นวิมุตทั้ง ๓ นั้น]

ชั้นวิมุต สัจจวิมุต มีองค์ธรรมแน่อน ติกวิมุต มีองค์ธรรมไม่แน่อน

(44/1ส, 47/1ส, 49/2ส, 59/1ส) และ(ใน)ธรรมที่เป็นวิมุต ทั้ง ๓ นี้ ชั้นวิมุต สัจจวิมุต มีองค์ธรรมแน่อน

(ส่วน) ติกวิมุต มีองค์ธรรมไม่แน่อน ดิกะที่มีวิมุตครบทั้ง ๓ นั้น ได้แก่ สวิตกกดิก

๓. จงแปลและแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ ? 47/2ส

ก. อกุสลา ธมมา

ข. วิปากา ธมมา

ค. อสงกิลิฏฐอสงกิเลสลิกา ธมมา

ง. ปริตตา ธมมา

ตอบ ก. อกุสลา ธมมา ธรรมทั้งหลายที่ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่ชีวิต เป็นแต่สภาวะ (นิสสุตต นิชชีว สภาวะ) ซึ่งมี

ลักษณะเป็นไปพร้อมด้วยโทษ และให้ผลเป็นความทุกข์มีอยู่ (สวัชชนติ)

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

ข. วิปากา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นผลของกุศลและอกุศลซึ่งพิเศษกว่ากันและกันมีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘

ค. อสงกิลิฏจอสงกิลิกา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน และไม่เป็นที่อาศัยเกิดของกิเลส หรือไม่เป็นอารมณ์ของกิเลสมีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

ง. ปริตตา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่มีอำนาจน้อย มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ กามจิต ๕๔ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

๒. ข. ให้แสดงเหตุผล ที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดง กุสลติก ก่อนติกะอื่นๆ ?

56/2ส, 58/1ส, 60/1ส, 60/2ส, 61/1ส, 61/2ส, 62/1ส, 62/2ส, 63/2ส, 63/2ส

๑. ข. พระพุทธร่องค์มี [จง(ให้)แสดง] เหตุผลที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดงกุสลติกก่อนติกะอื่น ๆ ?

44/1ส, 46/1ส, 46/2ส, 47/1ส, 48/2ส(2ก), 50/1ส, 51/1ส, 52/1ส, 55/1ส, 53/2ส, 54/1ส

ตอบ ข. เหตุผลที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดง กุสลติก ก่อนติกะอื่น ๆ มี ๓ ประการ คือ

๑. ปรมัตถธรรมทั้ง ๔ เหล่านี้ รวมเข้าในกุสลติกได้ทั้งหมดโดยไม่มีเหลือ

๒. กุศล อกุศล อพยากตธรรม ทั้ง ๓ ปราภเป็นส่วน ๆ ไม่ปะปนกัน

๓. ในกุสลติกนี้ กุศลธรรมคือ ธรรมที่ดีและไม่มีโทษตั้งอยู่ในเบื้องต้น

อาศัยเหตุ ๓ ประการนี้ พระองค์จึงทรงแสดง กุสลติก ก่อนติกะอื่น ๆ

๒. จงแสดง วจนัตถะ ของคำว่า กุศล, อกุศล, อพยากต และเพราะเหตุใด

พระพุทธร่องค์จึงทรงแสดง กุสลติกะ ก่อนติกะอื่นๆ ? 57/1ส ▲

๓. จงแปล และแสดงองค์ธรรมของบาลีบทดังนี้ ? 46/1ส

ก. อทุกขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมมา ข. เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา ธมมา

ตอบ ก. สภาวธรรมทั้งหลายที่ประกอบด้วยอุpekขาเวทนา ซึ่งไม่ใช่ทุกข์ไม่ใช่สุข โดยลักษณะทั้ง ๔

มีเอกุปบาทตา เป็นต้น มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อุpekขาสหคตจิต ๕๕ เจตสิก ๔๖ (เว้นเวทนา)

ข. สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่พึงประหาณโดยโสดาปัตติมรรค และอริยมรรคเบื้องต้น ๓ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ กุสลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ กริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

๑. ข. วิปากา ธมมา แปลว่าอย่างไร ? องค์ธรรมได้แก่อะไร ? ให้จำแนกมาโดยสังจะ ? 57/1ส

ตอบ ข. วิปากา ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นผลของกุศลและอกุศลซึ่งพิเศษกว่ากันและกัน มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘. ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยสังจะแล้วได้สังจะ ๑

สังจะ ๑ คือ โลภียวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ เป็นทุกข์สังจ

ผลจิตตูปบาท ๓๗ เป็นสังจวิมุต

๒. ข. คำว่า วิปาก คือ ผลนั้น มีก้อย่างคืออะไรบ้าง ? 43/2ส, 52/2ส, 53/2ส(3ข)

ตอบ ข. คำว่า วิปาก คือ ผลนั้น มี ๒ อย่าง คือ

๑. มุขยผล เป็นผลโดยตรง ได้แก่ วิปากจิต ๓๖ เจตสิก ๓๘

๒. สามัญญผล เป็นผลโดยสามัญ ได้แก่ กัมมชรูป

๒. ธรรมเหล่านี้มีคำแปล และแสดงองค์ธรรมว่าอย่างไร ? 45/2ส

ก. สงฺกิลส

ข. สงฺกิลฺลุต

ค. สงฺกิลลิก

ง. อสงฺกิลส

จ. อสงฺกิลฺลุต

๓. เมื่อสรุปธรรมใน สงฺกิลฺลุตติก แล้วมีกี่ประเภท ? คืออะไรบ้าง ? 47/1ส, 59/2ส

(แสดงพร้อมด้วยความหมาย ไม่ต้องแสดงองค์ธรรม) ? 58/2

ตอบ เมื่อจำแนกธรรมใน สงฺกิลฺลุตติก แล้วมี ๖ ประเภท คือ

๑. สงฺกิลส ธรรมที่ทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน ได้แก่ กิลส ๑๐ มีโลภะ เป็นต้น

๒. สงฺกิลฺลุต ธรรมที่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน ได้แก่ อุกุสลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

๓. สงฺกิลลิก ธรรมที่เป็นอารมณ์ของกิเลส ได้แก่ โลภียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

๔. อสงฺกิลส ธรรมที่ไม่ทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๔๒ (เว้นกิลสองค์ธรรม ๑๐)
รูป ๒๘ นิพพาน

๕. อสงฺกิลฺลุต ธรรมที่ไม่ถูกกิเลสทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน ได้แก่ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐
เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

๖. อสงฺกิลลิก ธรรมที่ไม่เป็นอารมณ์ของกิเลส หรือไม่เป็นที่อาศัยเกิดของความเศร้าหมองเร่าร้อน
ได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน

๓. จงแปลและแสดงองค์ธรรม ในบทดังต่อไปนี้ ? 50/1ส

ก. เนววิปากนวิปากธมฺมธมา

ข. อายจคามิน ธมฺมา

ค. อนิทสฺสนอปปฏฺฐา ธมฺมา

ตอบ ก. สภาวธรรมทั้งหลาย ที่ไม่เป็นผลของกุศลและอกุศลซึ่งพิเศษกว่ากันและกัน

และไม่มีสภาพให้ผลเกิดขึ้นมีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๕ รูป ๒๘ นิพพาน

ข. สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เป็นเหตุให้ถึงจุดและปฏิสนธิ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ อุกุศลจิต ๑๒ โลภียกุศลจิต ๑๗ เจตสิก ๕๒

ค. สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เห็นไม่ได้ กระทบไม่ได้ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน

๔. เมื่อจำแนกธรรมในปิตติก แล้ว มีกี่ประเภท? คืออะไรบ้าง?

จงแปลและแสดงองค์ธรรมของประเภทนั้น ๆ มาด้วย ? 62/2ส

ตอบ เมื่อจำแนกธรรมใน ปิตติก แล้ว มี ๔ ประเภท คือ

๑. สปัปฺตติกธรรม ธรรมที่มีปติ ได้แก่ โสมนัสสหคตจิต ๕๑ (เว้น จตุตถฌานจิต ๑๑) เจตสิก ๔๖ (เว้นปติ)

๒. นิปฺปติกธรรม ธรรมที่ไม่มีปติ ได้แก่ อุกเบกขาสหคตจิต ๕๕ โทสมูลจิต ๒ กายวิญญานจิต ๒
จตุตถฌานจิต ๑๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นปติ) และ ปิตติเจตสิก ๕๑ รูป ๒๘ นิพพาน

๓. สปัปฺตติกสุข ความสุขที่ประกอบด้วยปติ ได้แก่ สุขเวทนาเจตสิก ๕๑ ที่อยู่ใน

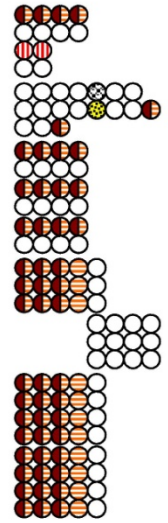
กามโสมนัสสหคตจิต ๑๘ ปฐมมานจิต ๑๑ ทุตติยมานจิต ๑๑ ตติยมานจิต ๑๑

๔. นิปปีติกสุข

ความสุขที่ไม่ประกอบด้วยปีติ ได้แก่ สุขเวทนาเจตสิก ๑๒

ที่อยู่ใน สุขสหคตกายวิญญานจิต ๑ จตุตถมานจิต ๑๑

ปีติติก	
1. สัมปีติกธรรม ธรรมที่มีปีติ ได้แก่ โสมนัส. 51 (- จตุ.11) เจ.46 (- ปีติ)	2. นิปปีติกธรรม ธรรมที่ไม่มีปีติ ได้แก่ นิปปีติกจิต 70 (อุเบกขา.55, โท.2, กายวิญ.2, จตุ.11) เจ.51 (- ปีติ) และ ปีติเจ.51, รูป28, นิพ.
3. สัมปีติกสุข ความสุขที่ประกอบด้วยปีติ ได้แก่ สุขเวทนาเจ. 51 -> กาม.โส.18, ป.11, ท.11,ค.11	4. นิปปีติกสุข ความสุขที่ไม่ประกอบด้วยปีติ ได้แก่ สุขเวทนาเจ.12 -> สุข.กายวิญ.1, จตุ.11

๓. ให้แสดงองค์ธรรมบาฬีบทต่อไปนี้ ? 50/2ส

ก. อาจยคามิโน ธมฺมา

ข. อปจยคามิโน ธมฺมา

ค. เนวอาจยคามินาปจยคามิโน ธมฺมา

ตอบ

ธรรมที่มีสภาพดังต่อไปนี้ มีดังนี้ คือ

ก. องค์ธรรม ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ โลภียกุศลจิต ๑๗ เจตสิก ๕๒

ข. องค์ธรรม ได้แก่ มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖

ค. องค์ธรรม ได้แก่ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

๓. ให้แสดงธรรมที่มีสภาพดังต่อไปนี้ ? 48/2ส, 54/1ส, 57/2ส, 58/1ส, 61/2ส, 62/1ส, 62/2ส

ก. ธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดให้ตาย

ข. ธรรมที่เป็นเหตุให้ไม่เกิดไม่ตาย

ค. ธรรมที่ไม่ใช่เป็นเหตุให้เกิดให้ตาย และไม่ใช่เป็นเหตุให้ไม่เกิดไม่ตาย

ตอบ

แสดงธรรมที่มีสภาพดังต่อไปนี้ มีดังนี้

ก. ได้แก่ อาจยคามิธรรม คือ อกุศลจิต ๑๒ โลภียกุศลจิต ๑๗ เจตสิก ๕๒

ข. ได้แก่ อปจยคามิธรรม คือ มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖

ค. ได้แก่ เนวอาจยคามินาปจยคามิธรรม คือ วิปากจิต ๓๖ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๓๘ รูป ๒๘ นิพพาน

๒. ข. ธรรมอะไรเป็นเหตุให้เกิดตายอยู่เสมอ องค์ธรรมได้แก่อะไร ? เมื่อ/ถ้าท่านอยากพ้นจากการเกิดตาย

ท่านจะต้องปฏิบัติให้ธรรมชนิดใดเกิดแก่ท่าน ? 49/2ส(3ก), 51/1ส(3), 52/1ส(3), 57/1ส, 63/2ส(4ก)

แสดงองค์ธรรมมาด้วย ? 60/2ส องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 45/1ส

ตอบ

ข. ธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดตายอยู่เสมอ คือ อาจยคามิธรรม

องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ โลภียกุศลจิต ๑๗ เจตสิก ๕๒

และถ้าอยากพ้นจากการเกิดตาย จะต้องปฏิบัติให้ อปจยคามิธรรม

อันได้แก่ มัคคจิต ๔ เจตสิก ๓๖ เกิดขึ้น

๓. เมื่อท่านได้รับเชิญไปในงานศพแห่งหนึ่ง ได้ยินพระสงฆ์สวดพระอภิธรรมว่า เสกขา ธมมา. อเสกขา ธมมา. เนวเสก

ขานาเสกขา ธมมา. อยากทราบว่ แปลว่าอะไร ? องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 45/1ส, 46/2ส, 49/1ส, 53/1ส, 55/1ส

ตอบ เสกขา ธมมา แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นของเสกขบุคคล ๗ หรือที่ชื่อว่า เสกขธรรม มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๗ (เว้นอรหัตตผลจิต ๑) เจตสิก ๓๖

อเสกขา ธมมา แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นของอเสกขบุคคล หรือที่ชื่อว่า อเสกขธรรม มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ อรหัตตผลจิต ๑ เจตสิก ๓๖

เนวเสกขานาเสกขา ธมมา แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ใช่ของเสกขบุคคลและอเสกขบุคคล หรือที่ไม่

ชื่อว่าเสกขธรรมและอเสกขธรรม มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โลเกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน

๓. มัจฉริยะมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง และมัจฉริยะเหล่านี้พึงประหาณ โดยมรรคใด ? 45/2ส

ตอบ มัจฉริยะ มี ๕ อย่าง คือ ๑. อาวาสมัจฉริยะ การหวงแหนวัดวาอารามที่อยู่อาศัย

๒. กุลมัจฉริยะ การหวงแหนญาติ มิตร ศิษยานุศิษย์ ทายกทายิกา

๓. ลาภมัจฉริยะ การหวงแหนในลาภสักการะ

๔. วรรณมัจฉริยะ การหวงแหนความสวยงามเกียรติดียศชื่อเสียง

๕. ธรรมมัจฉริยะ การหวงแหนในวิชาความรู้ของตน

เหล่านี้ พึงประหาณโดยโสดาปัตติมรรค

๓. ข. จิตที่สามารถกระทำมรรคให้เป็นอารมณ์ได้นั้น มีกี่ดวง คืออะไรบ้าง ? 56/1ส, 62/2ส(ก)

ตอบ ข. จิตที่สามารถกระทำมรรคให้เป็นอารมณ์ได้นั้น มี ๑๑ ดวง คือ

มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ อภิญญาจิต ๒

๓. ข. ธรรมที่ไม่กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์นั้น มีกี่พวกคืออะไร

และองค์ธรรมได้แก่อะไร ? 49/2ส, 55/2ส, 59/1ส(3), 63/2ส(4)

ตอบ ข. ธรรมที่ไม่กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์นั้น มี ๒ พวก คือ โดยแน่นอนพวกหนึ่ง ไม่แน่นอนพวกหนึ่ง

โดยแน่นอนนั้น องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ อเหตุกจิต ๑๗ (เว้นมโนทวาราวชชนจิต ๑) มหากุศลญาณ

วิป-ยุตตจิต ๔ มหาวิปากจิต ๘ มหากริยาญาณวิปยุตตจิต ๔ รูปาวจรจิต ๑๕ (เว้น

อภิญญาจิต ๒) อรูปาวจรจิต ๑๒ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน

ไม่แน่นอนนั้น องค์ธรรมได้แก่ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากริยาญาณ

สัมปยุตตจิต ๔ อภิญญาจิต ๒ เจตสิก ๓๘ ขณะที่ไม่ได้กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์

๓. ก. พระสงฆ์ที่กำลังสวดมาติกาอยู่ว่า “อุปาทินุปาทานิยา ธมมา” “อนุปาทินุปาทานิยา ธมมา”

“อนุปาทินนอนุปาทานิยา ธมมา” อยากทราบว่าบททั้ง ๓ นี้ แปลว่าอะไร องค์ธรรมได้แก่อะไร ?

(ไม่ต้องจำแนก ชันธ์ อายตนะ ธาตุ สัจจะ) ? 56/1ส

ตอบ ก. อุปาทินุปาทานิยา ธมมา. แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่กรรม (อันต้นหาและทวิญญูเข้าไปติด

โดยอาการกระทำให้เป็นอารมณ์นั้น) ยึดไว้โดยความเป็นผล และเป็นอารมณ์ของอุปาทานได้มีอยู่.

องค์ธรรม ได้แก่ โลเกียวิปากจิต ๓๒ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ๒๐

อนุปาทินอนุปาทานิยา ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่กรรม (อันตัณหาและทิวฐิเข้าไปติด โดยอาการกระทำให้เป็นอารมณ์นั้น) ไม่ได้ยึดไว้โดยความเป็นผล แต่เป็นอารมณ์ของอนุปาทานได้ มีอยู่.

องค์ธรรม ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ โลเกียกุศลจิต ๑๗ กิริยาจิต ๒๐ เจตสิก ๕๒ จิตตชรูป ๑๗ อุตุชรูป ๑๕ อาหารชรูป ๑๔

อนุปาทินอนุปาทานิยา ธมมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่กรรม (อันตัณหาและทิวฐิเข้าไปติด โดยอาการกระทำให้เป็นอารมณ์นั้น) ไม่ได้ยึดไว้โดยความเป็นผล และไม่เป็นประโยชน์ คือไม่เป็นอารมณ์ของอนุปาทาน มีอยู่. องค์ธรรม ได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน.

๓. ให้แสดงเหตุผลในการที่นิพพานเป็นตักวิมุตติใน อุปปนนิค ? 48/2ส

ตอบ แสดงเหตุผลในการที่นิพพานเป็นตักวิมุตติใน อุปปนนิค

ในอุปปนนิค ที่มีนิพพานเป็นตักวิมุตตินั้น เพราะนิพพานเป็นกาลวิมุตติ คือ พ้นจากกาลทั้ง ๓ หมายความว่า สภาพของพระนิพพานนี้ กำลังเกิดก็ไม่ใช่ จะเกิดก็ไม่ใช่ เกิดแล้วก็ไม่ใช่ ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะสภาพของนิพพานนั้นก็คือ ความดับแห่งจิต เจตสิก รูป นิพพาน ของผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งเป็นการดับครั้งสุดท้าย ไม่เกิดอีกต่อไปนั่นเอง ดังพระพุทธองค์ทรงแสดงว่า **นิพพานํ น วตตพฺพํ อุปปนนิคปิ อนุปปนนิคปิ อุปาทิตฺติปิ** สภาพของพระนิพพานนั้น กล่าวไม่ได้ว่ากำลังเกิด จะเกิด หรือเกิดแล้ว

๓. ทิวฐิตวิปปยุตตจิต ๔ โทสมูลจิต ๒ เมื่อแบ่งออกตามอำนาจการประหารของมรรคทั้ง ๔ แล้ว ได้กี่ประเภท ?

คืออะไรบ้าง ? และจงแสดงมรรคที่ประหาร ทิวฐิตวิปปยุตตจิต โทสมูลจิตตามประเภท โดยเฉพาะ ๆ 63/2ส

ตอบ ทิวฐิตวิปปยุตตจิต ๔ เจตสิกที่ประกอบ

เมื่อแบ่งออกตามอำนาจการประหารของมรรคทั้ง ๔ แล้ว ได้ ๕ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ ที่เป็น อปายคมนิยะ นำไปสู่อบายได้	พึงประหารโดย โสตาปัตติมรรค
ประเภทที่ ๒ ที่เป็น โอรหาริกะ แต่นำไปสู่อบายได้	พึงประหารโดย สกทาคามิมรรค
ประเภทที่ ๓ ที่เป็น สุขุมะ ซึ่งเกี่ยวกับกามราคะ	พึงประหารโดย อนาคามิมรรค
ประเภทที่ ๔ ที่เป็น สุขุมะ ซึ่งเกี่ยวกับรูปราคะ	พึงประหารโดย อรหัตตมรรค
ประเภทที่ ๕ ที่เป็น สุขุมะ ซึ่งเกี่ยวกับอรุปราคะ	พึงประหารโดย อรหัตตมรรค

โทสมูลจิต ๒ เจตสิกที่ประกอบ เมื่อแบ่งออกตามอำนาจการประหารของมรรคทั้ง ๔ แล้วได้ ๓ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ ที่เป็น อปายคมนิยะ	พึงประหารโดย โสตาปัตติมรรค
ประเภทที่ ๒ ที่เป็น โอรหาริกะ	พึงประหารโดย สกทาคามิมรรค
ประเภทที่ ๑ ที่เป็น สุขุมะ	พึงประหารโดย อนาคามิมรรค

๓. จงแสดงบาลีและคำแปล พร้อมองค์ธรรมในอดีตติก ? 44/2ส

ตอบ ป. อตีตา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นอดีต มีอยู่ องค์ธรรม ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

ทุ. อนาคตา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เป็นอนาคต มีอยู่ องค์ธรรม ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

ต. ปจฺจุปปนฺนา ธมฺมา สภาวธรรมํทํหฺลหายํทํเปณํปจฺจุบฺบันมียุํ องคฺธรรมํไดแก จิต ๘๘ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

๓. ข. จิต เจตสิก รูป เกิดพ้นจากกาลทั้ง ๓ มีหรือไม่ ให้วินิจฉัย โดยยกข้อติเกะขึ้นตัดสิน ? 62/2ส

ตอบ ข. จิต เจตสิก รูป ที่เกิดพ้นจากกาลทั้ง ๓ นั้น ไม่มี ขอยกข้อติเกะขึ้นตัดสินเพราะ

ใน อดีตติเกะนี้ ในปฐมบท องคฺธรรม ไดแก จิต เจตสิก รูป ที่ดับไปแล้ว

ใน พุติยบท องคฺธรรม ไดแก จิต เจตสิก รูป ที่จะเกิด

ใน ตติยบท องคฺธรรม ไดแก จิต เจตสิก รูป ที่กำลังเกิดอยู่ ฉะนั้นจิต เจตสิก รูป
ที่เกิดพ้นจากกาลทั้ง ๓ นั้น จึงไม่มี.

๓. ข. ในติกมาติกาบทนั้น บทที่มีองคฺธรรมเป็นรูปปรมาณูจำพวกเดียวกันมีกี่บทคืออะไรบ้าง

จงแสดงมาเป็นบาลี คำแปลและองคฺธรรม ? 43/2ส, 52/2ส, 54/2ส

ตอบ ข. ในติกมาติกาบทนั้น บทที่มีองคฺธรรมเป็นรูปปรมาณูจำพวกเดียวกัน มี ๒ บท คือ

สนิทสนสปปญฺหา ธมฺมา สภาวธรรมํทํหฺลหายํทํมียสภพเปณํไป พร้อมด้วยการเห็นได้และกระทบไม่มีอยู่
องคฺธรรมไดแก รูปารมณ

อนิทสนสปปญฺหา ธมฺมา สภาวธรรมํทํหฺลหายํทํมียสภพเห็นไม่ได้ แต่มีสภพเป็นไปพร้อมด้วยกระทบได้มีอยู่
องคฺธรรมไดแก โฬหาริกรูป ๑๑ (เวณรูปารมณ)

๔. ข. จงแสดงการจำแนกจิต ๘๘ โดย ชันธ์ อายุตนะ ชาติ สัจจะแล้ว ได้เท่าไร ? 47/2ส และสัจจวิมุต ? 51/2ส

ตอบ ข. จิต ๘๘ จำแนกโดยชันธ์ อายุตนะ ชาติ สัจจะแล้ว ได้วิญญานชันธ์ ๑ มนายตนะ ๑ วิญญาน
ชาติ ๗ [(51/2) คือ ในจิต ๘๘ นั้น ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ เป็นปัญจวิญญานชาติ ๕

สัมปฏิจจจิต ๒ ปัญจทวาราวชฉนจิต ๑ เป็นมโนชาติ จิตที่เหลือ ๗๖ เป็นมโนวิญญานชาติ
สัจจะ ๑ คือ โลเกียจิต ๘๑ เป็นทุกขสัจจ โลกุตตรจิต ๘ เป็นสัจจวิมุตติ

๔. ให้จำแนกเจตสิก ๕๒ โดย ชันธ์ อายุตนะ ชาติ สัจจะ ? 50/2ส

๔. ให้จำแนกเจตสิก ๕๒ โดย ชาติ สัจจะ และ สัจจะวิมุต ? 61/1ส

ตอบ ได้ชันธ์ ๓ คือ เวทนาเจตสิก เป็นเวทนาชันธ์, สัญญาเจตสิก เป็นสัญญาชันธ์,
เจตสิกที่เหลือ ๕๐ เป็นสังขารชันธ์

ได้อายุตนะ ๑ คือ ธัมมายตนะ

ได้ชาติ ๑ คือ ธัมมชาติ

ได้ สัจจะ ๓ คือ เจตสิก ๕๑ (เวณโลกะ) ที่ในโลเกียจิต ๘๑ เป็นทุกขสัจจ

โลกเจตสิก เป็น สมุทัยสัจจ

องคฺมรรค ๘ หรือ ๗ ที่ในมคฺคจิต ๔ เป็นมคฺคสัจจ

เจตสิกที่เหลือ ๒๘ (เวณองคฺมรรค ๘) ที่ในมคฺคจิต ๔ และ เจตสิก ๓๖ ที่ในผลจิต ๔ เป็นสัจจวิมุตติ

๔. ให้จำแนกองคฺธรรมดังต่อไปนี้ โดย สัจจะ ? 48/2ส

ก. จิต ๘๙ รูป ๒๘ นิพพาน

ข. เจตสิก ๕๒

ค. อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

ตอบ ก. ได้สัจจะ ๒ สัจจะ ๒ คือ โลเกียจิต ๘๑ รูป ๒๘ เป็นทุกขสัจจ์ นิพพาน เป็น นิโรธสัจจ์
โลกุตตรจิต ๘ เป็นสัจจวิมุตติ

ข. ได้ สัจจะ ๓ สัจจะ ๓ คือ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) ที่ในโลเกียจิต ๘๑ ▲ ที่ในผลจิต ๔ เป็นสัจจวิมุตติ

ค. ได้ สัจจะ ๒ สัจจะ ๒ คือ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๖ (เว้นโลภะ) เป็นทุกขสัจจ์

โลกเจตสิก เป็น สมุทัยสัจจ์

๔. ให้อธิบายคำว่า โคจณก ? 45/1ส

ตอบ คำว่า โคจณก แปลว่า เป็นข้อหรือเป็นพวง เช่น ข้อดอกไม้ หรือ พวงผลไม้ ธรรมดาดอกไม้หรือผลไม้ที่อยู่ในข้อหรือพวงเดียวกัน ย่อมมีการเกี่ยวข้องคล้ายคลึงกัน ว่าโดยศัพท์หรือโดยเนื้อความต้องเกี่ยวเนื่องกันจึงจะเรียกว่า โคจณก เช่น เหตุโคจณก มีทุกะ ๖ ประเภท ใน ๖ ทุกะนั้นว่าโดยศัพท์และเนื้อความ ย่อมเกี่ยวข้องกันและกัน คือ

สเหตุทุก และ เหตุสัมปยุตตทุก ทั้งสองนี้ เกี่ยวเนื่องกับธรรมที่เป็นเหตุทั้ง ๖

ในเหตุทุกเหตุสเหตุทุกนี้ เกี่ยวเนื่องกับ เหตุทุก และ สเหตุทุก

เหตุเหตุสัมปยุตตทุกนี้ เกี่ยวเนื่องกับ เหตุทุก และ เหตุสัมปยุตตทุก

นเหตุสเหตุทุก เกี่ยวเนื่องกับ เหตุทุก และ สเหตุทุก ดังนี้ เป็นต้น

๔. ก. อภิธัมมทุกมัตติกา มีกี่หมวด ? คืออะไรบ้าง ? 49/2ส

ตอบ ก. อภิธัมมทุกมัตติกา มี ๑๓ หมวด คือ

๑. เหตุโคจณก	๒. จุฬนตรทุก	๓. อาสวโคจณก	๔. สยโยชนโคจณก	๕. คนธโคจณก
๖. โอฆโคจณก	๗. โยคโคจณก	๘. นีวรณโคจณก	๙. ปรามาสโคจณก	๑๐. มหนตรทุก
๑๑. อุปาทานโคจณก	๑๒. กิเลสโคจณก	๑๓. ปิฎฐิทุก	(เห จู อา สัญ คัน โอ โย นี ป ม อุ กิ ปิฎฐิ)	

๓. ก. อภิธัมมทุกมัตติกา แบ่งออกเป็นกี่หมวด คืออะไรบ้าง และแต่ละหมวดมีจำนวนเท่าไร ? 59/2ส

ตอบ ก. อภิธัมมทุกมัตติกาแบ่งออกเป็น ๑๓ หมวด แต่ละหมวดมีจำนวนดังต่อไปนี้ คือ

๑. เหตุโคจณก	มีทุกะ ๖ ประเภท	๒. จุฬนตรทุก	มีทุกะ ๗ ประเภท
๓. อาสวโคจณก	มีทุกะ ๖ ประเภท	๔. สยโยชนโคจณก	มีทุกะ ๖ ประเภท
๕. คนธโคจณก	มีทุกะ ๖ ประเภท	๖. โอฆโคจณก	มีทุกะ ๖ ประเภท
๗. โยคโคจณก	มีทุกะ ๖ ประเภท	๘. นีวรณโคจณก	มีทุกะ ๖ ประเภท
๙. ปรามาสโคจณก	มีทุกะ ๕ ประเภท	๑๐. มหนตรทุก	มีทุกะ ๑๔ ประเภท
๑๑. อุปาทานโคจณก	มีทุกะ ๖ ประเภท	๑๒. กิเลสโคจณก	มีทุกะ ๘ ประเภท
๑๓. ปิฎฐิทุก	มีทุกะ ๑๘ ประเภท	(เห จู อา สัญ คัน โอ โย นี ป ม อุ กิ ปิฎฐิ)	

๕. ก. ในทุกมัตติกาที่พระพุทธร่องค์ทรงเทศนานั้นแบ่งออกเป็นกี่ประเภท ? คืออะไรบ้าง ? 48/2ส

ตอบ ก. ในทุกมัตติกา ที่พระพุทธร่องค์ทรงเทศนานั้น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ สุททุก และ มิสสุททุก

เช่น ในเหตุโคจณก - สุตทุก นั้น ได้แก่ เหตุทุก สเหตุทุก เหตุสมปยุตตทุก
- มิสสทุก นั้น ได้แก่ เหตุสเหตุทุก เหตุเหตุสมปยุตตทุก นเหตุสเหตุทุก

๔. ก. ในเหตุโคจณก มีทุกะกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ?

47/1ส, 49/1ส, 50/1ส, 53/1ส, 53/2ส, 54/2ส, 58/1ส, 58/2ส, 59/2ส, 60/2ส

ตอบ ก. ในเหตุโคจณก มีทุกะ ๖ ประเภทคือ

๑. เหตุทุก	๒. สเหตุทุก	๓. เหตุสมปยุตตทุก
๔. เหตุสเหตุทุก	๕. เหตุเหตุสมปยุตตทุก	๖. นเหตุสเหตุทุก

๔. ก. ในจุฬนตรทุก มีทุกะกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? 44/2ส, 47/2ส, 51/2ส, 52/2ส, 57/2ส, 59/1ส, 61/1ส(3ก)

และ อสงขตา ธมมา. แปลว่าอะไร องค์ธรรมได้แก่อะไร

ให้จำแนกมาโดย ชั้นธ आयตนะ ชาติ สัจจะ ด้วย ? 56/1ส

และจงจำแนกนิพพาน โดย ชั้นธ आयตนะ ชาติ สัจจะ ? 44/1ส

ตอบ ก. ในจุฬนตรทุก มี ทุกะ ๗ ประเภท คือ ๑. สปปจยทุก ๒. สงขตทุก ๓. สนิทสสนทุก
๔. สปปภูมิทุก ๕. รูปีทุก ๖. โลเกียทุก ๗. เกณจิวิญญะยทุก

(56/1ส) และ อสงขตา ธมมา. แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ถูกปรุงแต่ง โดยปัจจัย ๔ (คือ กรรม จิต อุตุ อาหาร) มีอยู่. องค์ธรรม ได้แก่ นิพพาน.

(44/2ส, 47/2ส) นิพพาน เมื่อจำแนกโดยชั้นธ आयตนะ ชาติ สัจจะ แล้ว นิพพานนี้พ้นจากการนับ
สงเคราะห์โดยความเป็นชั้นธแล้ว เป็นชั้นวิมุต

(56/1ส)นิพพานนี้พ้นจากการนับสงเคราะห์ โดยความเป็นชั้นธแล้ว ได้ธัมมายตนะ ๑ ธัมมธาตุ ๑ นิโรธสัจจ ๑

๔. ก. สปปจยยา ธมมา แปลว่าอย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 51/1ส, 52/1ส, 59/2ส

ตอบ ก. สปปจยยา ธมมา แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่มีปัจจัย ๔ (คือ กรรม จิต อุตุ อาหาร) ปรุงแต่งมีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘

๔. ทุกะใดในทุกมาติกา ที่องค์ธรรมของ ปฐมบท และ ทุตยบท เหมือนกัน

และให้จำแนกนิพพาน โดย ชั้นธ आयตนะ ชาติ สัจจะ ? 54/1ส

ตอบ ในทุกมาติกา ทุกะที่มีองค์ธรรมของ ปฐมบท และ ทุตยบทเหมือนกัน คือ เกณจิวิญญะยทุก และ
พระนิพพานเมื่อจำแนกโดย ชั้นธ आयตนะ ชาติ สัจจะแล้ว เป็น ชั้นวิมุตติ ธัมมายตนะ ธัมมธาตุ นิโรธสัจจ

๔. ข. อาสวโคจณก มีทุกะกี่ประเภทคืออะไรบ้าง ? แสดงมาตามลำดับ ? 48/2ส

ตอบ ข. อาสวโคจณก มีทุก ๖ ประเภท คือ ๑. อาสวทุก ๒. สาสวทุก ๓. อาสวสมปยุตตทุก
๔. อาสวสาสวทุก ๕. อาสวอาสวสมปยุตตทุก ๖. อาสววิปยุตตสาสวทุก

๔. ข. อาสวา ธมมา แปลว่าอย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 61/1ส

จงจำแนกมาโดย ชั้นธ आयตนะ ชาติ สัจจะ ? 44/2ส, 49/1ส, 53/2ส

ตอบ ข. อาสวา ธมฺมา แปลว่า สภาวะธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่า อาสวะหรือที่มีสภาพไหลไป ว่าโดยภูมิถึง ภวักคภูมิ ว่าโดยธรรมถึงโคตรภู หรือที่มีสภาพเหมือนสุราที่หมักไว้นาน มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อาสวะองค์ธรรม ๓ คือ โลภะ ทิฏฐิ โมหะ

ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะแล้วได้ สังขารชั้น์ ๑ อัมมายนะ ๑ อัมมชาติ ๑ สัจจะ ๒ คือ ทิฏฐิ โมหะ เป็นทุกขสัจจ โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสัจจ

๔. ข. อาสวา ธมฺมา อาสวสมปยุตตปิ แปลว่าอย่างไร ? องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 43/2ส, 52/2ส, 57/2ส, 59/1ส

ตอบ ข. อาสวา ธมฺมา อาสวสมปยุตตปิ แปลว่า สภาวะธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่า อาสวะและประกอบด้วยอาสวะมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อาสวะองค์ธรรม ๓ คือ โลภะ ทิฏฐิ โมหะ ที่ในโลภมูลจิต ๘

๔. อาสวา ธมฺมา, รูปิโน ธมฺมา แปลว่าอย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร

จงจำแนกมาโดยชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะ ? 46/2ส

ตอบ อาสวา ธมฺมา แปลว่า สภาวะธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่า อาสวะ ▲ โลกเจตสิก เป็นสมุทัยสัจจ

รูปิโน ธมฺมา แปลว่าสภาวะธรรมทั้งหลาย ที่มีรูปปนลักษณะคือความสลายไป มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ รูป ๒๘ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนกโดยชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะแล้ว ได้ ชั้น์ ๑ आयตนะ ๑๑ ชาติ ๑๑ สัจจะ ๑ ชั้น์ ๑ คือ รูป ๒๘ เป็นรูปชั้น์ आयตนะ ๑๑ คือ โฬหาริกรูป ๑๒ เป็นโฬหาริกายตนะ ๑๐ สุขุมรูป ๑๖ เป็นอัมมายนะ ชาติ ๑๑ คือ โฬหาริกรูป ๑๒ เป็นโฬหาริกชาติ ๑๐ สุขุมรูป ๑๖ เป็น อัมมชาติ สัจจะ ๑ คือ รูป ๒๘ เป็นทุกขสัจจ

๔. ข. จิตตา ธมฺมา แปลว่าอย่างไร จงจำแนกมาโดยสัจจะ และสัจจวิมุต ? 44/1ส

ตอบ ข. นิพพาน เมื่อจำแนกโดยชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะ แล้ว นิพพานนี้พ้นจากการนับสงเคราะห์โดยความเป็นชั้น์แล้ว เป็นชั้นวิมุต आयตนะ ๑ คือ อัมมายนะ ชาติ ๑ คือ อัมมชาติ สัจจะ ๑ คือ นิโรธสัจจ

ปล. เฉลย กับคำถามไม่ตรงกัน => จิตตา ธมฺมา สภาวะธรรมทั้งหลายที่ชื่อว่าจิต มีอยู่ เมื่อจำแนกโดยชั้น์ आयตนะ ชาติ สัจจะ แล้วได้ วิญญานชั้น์ ๑ มหานายตนะ ๑ วิญญานชาติ ๗ คือ ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ เป็น ปัญจวิญญานชาติ ๕ สัมปฏิจจหนิจิต ๒ ปัญจทวาราวจหนิจิต ๑ เป็น มโนชาติ จิตที่เหลือ ๗๖ เป็น มโนวิญญานชาติ สัจจะ ๑ คือ โลภียจิต ๘๑ เป็น ทุกขสัจจ โลกุตตรจิต ๘ เป็น สัจจวิมุตติ

จากคำตอบในเฉลยควรระถามถึง อสงขตา ธมฺมา หรือ อปฺปจฺยา ธมฺมา

๔. ก. โคจณก อื่น ๆ ที่นอกจากกิเลสโคจณกนั้น ในโคจณกหนึ่ง ๆ มี ๖ ทุกะ แต่ในปรามาสโคจณก มีเพียง ๕ ทุกะ นั้น อยากทราบว่าขาดทุกะใด และเป็นเพราะเหตุใด จงอธิบาย ? 56/2ส, 60/1ส

ตอบ ก. ใน ปรามาสโคจณก มีเพียง ๕ ทุกะนั้นเพราะขาดปรามาสปรามาสสมปยุตตทุก ที่เป็นเช่นนั้นก็ เพราะว่า ปรามาสองค์ธรรมมีแต่เพียงทิฏฐิเจตสิกดวงเดียวนั้นเอง ฉะนั้นธรรมที่ชื่อว่าปรามาสะ และ ประกอบด้วยปรามาสะนั้นย่อมไม่มี เมื่อเป็นเช่นนั้น ถึงแม้ว่าองค์ธรรมของทุติยบท คือ ปรามาสสมปยุตตตา เจว ธมฺมา โน จ ปรามาสา มีได้ก็จริง แต่องค์ธรรมของปฐมบทคือ ปรามาสา เจว ธมฺมา ปรามาสสมปยุตตตา จ นั้นย่อมไม่มี ฉะนั้นพระพุทธรองค์ จึงไม่ทรงแสดงปรามาสปรามาสสมปยุตตทุก

๔. ข. คำว่า อชมตต มีที่อย่างอะไรบ้าง จงแสดงมาตามลำดับ และให้แสดงว่า อัชฌัตตะ ในอัชฌัตติกทุกะนั้นทรงมุ่งหมายเอาประเภทใด และอัชฌัตตะในอัชฌัตติกะนั้นทรงมุ่งหมายเอาประเภทใด ? 47/1ส

ตอบ ข. คำว่า อชมตต มี ๔ ประการคือ ๑. โคจรชมตต ได้แก่ อารมณ์สามัญคืออารมณ์ทั่วไป
๒. นิยกชมตต ได้แก่ ธรรมทั้งหลายที่เกิดอยู่ภายในตน
๓. อชมตตชมตต ได้แก่ อัชฌัตติกายตนะ ๖
๔. วิสยชมตต ได้แก่ ผลสมาบัติ

ในบรรดาอัชฌัตตะ ๔ อย่างนั้น คำว่า อัชฌัตตะในอัชฌัตติกทุกะนั้น พระพุทธองค์ทรงมุ่งหมายเอา อชมตตชมตต ส่วนคำว่า อัชฌัตตะ ในอัชฌัตติกะนั้น พระพุทธองค์ทรงมุ่งหมายเอา นิยกชมตต ให้ นักศึกษาทั้งหลายพึงทราบดังนี้

๔. ในมหนตรทุกนั้น บทที่มีองค์ธรรมเป็นนามปรมัตถ์ฝ่ายเดียวมีกี่บท ? คืออะไรบ้าง ? แสดงเฉพาะบาลี และองค์ธรรมของบทเหล่านั้นมาด้วย ? (ไม่ต้องแปล) ? 46/1ส

ตอบ ในมหนตรทุกนั้น บทที่มีองค์ธรรมเป็นนามปรมัตถ์ฝ่ายเดียวมี ๘ บท คือ

๑. สารมมณา ฌมมา	องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒
๒. จิตตา ฌมมา	องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙
๓. เจตสิก ฌมมา	องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒
๔. จิตตสมุปยุตตา ฌมมา	องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒
๕. จิตตสัสมุจจา ฌมมา	องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒
๖. จิตตสัสมุจจสมุจจนา ฌมมา	องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒
๗. จิตตสัสมุจจสมุจจนาสหุโน ฌมมา	องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒
๘. จิตตสัสมุจจสมุจจนาอนุปริวตติโน ฌมมา	องค์ธรรมได้แก่ เจตสิก ๕๒

๔. ก. ใน ปิฎฐิทุก นั้น ทุกะที่เป็น นิปปเทสทุก มีกี่ทุกะ ? 57/1ส

ตอบ ก. ในปิฎฐิทุก นั้นทุกะที่เป็น นิปปเทสทุก มี ๑๘ ทุกะ

๔. ข. ทุกะที่ท่านอรรถกถาจารย์ และฎีกาจารย์ แสดงขยายความในเหตุโคจณมีกี่ทุกะ คืออะไรบ้าง (พุทธมัตตัญญูตาสิตทุกมาติกา) ? 49/21ส

ตอบ ข. มี ๙ ทุกะคือ ๑. เหตุอเหตุกทุก ๒. เหตุเหตุวิปปยุตตทุก ๓. นเหตุเหตุสมุปยุตตทุก
๔. เหตุสเหตุกทุก ๕. เหตุเหตุสมุปยุตตทุก ๖. สเหตุกเหตุกทุก
๗. อเหตุกเหตุกทุก ๘. เหตุสมุปยุตตเหตุกทุก ๙. เหตุวิปปยุตตเหตุกทุก

๕. ก. ให้แสดงเป็นปฐมบท และทุติยบท โดยยกเอาทุติยบทของสเหตุกทุก เข้าในเหตุทุก ? 46/2ส

ตอบ ก. แสดงเป็นปฐมบทและทุติยบท โดยยก ทุติยบทของสเหตุกทุก เข้าในเหตุทุก ดังนี้ คือ
ปฐมบท อเหตุกา ฌมมา เหตุปิ ทุติยบท อเหตุกา ฌมมา น เหตุปิ.

๔. ข. โคจณก ที่มีชื่อต่างกัน แต่มีองค์ธรรมเหมือนกันมีกี่โคจณก คืออะไรบ้าง

และองค์ธรรมได้แก่อะไรให้จำแนกมาโดยชั้นธ อายตนะ ธาตุ และสัจจะ ? 50/1ส

ปัญหาพุทธมตตณฺญาสิตทุกมาติกา ? 45/2ส(4) , 60/1ส

๕. ก. (ในทุกมาติกา) โคจณก ที่มีชื่อต่างกัน แต่มีองค์ธรรมเหมือนกันมีกี่โคจณก คืออะไรบ้าง ? 48/2ส(4ก)

และเมื่อนับจำนวนโดยทฤษ และบทแล้ว ได้เท่าไร ? 47/1ส, 51/2ส(5ก), 53/1ส, 54/2ส, 56/1ส, 56/2ส, 57/1ส(4ข), 58/1ส, 61/2ส(4), 62/1ส(4)

ตอบ ข. โคจณก ที่มีชื่อ ต่างกัน แต่มีองค์ธรรมเหมือนกันนั้น มี ๓ โคจณก คือ

๑. อาสวโคจณก ๒. โสมโคจณก ๓. โยคโคจณก

องค์ธรรมได้แก่ โลกะ ทิฏฐิ โมหะ ธรรมเหล่านี้เมื่อจำแนก

โดยชั้นธ อายตนะ ธาตุ และสัจจะ แล้วได้ สังขารชั้นธ ๑ ธัมมอายตนะ ๑ ธัมมธาตุ ๑ สัจจะ ๒
สัจจะ ๒ คือ ทิฏฐิ โมหะ เป็นทุกขสัจจ โลกเจตสิกเป็นสมุทัยสัจจ

และโคจณก ทั้ง ๓ นี้ เมื่อนับโดยจำนวนทฤษแล้วได้ ๒๔ ทฤษ นับจำนวนโดยบทแล้ว ได้ ๔๘ บท

๔. ข. ทฤษที่มีชื่อต่างกัน แต่มีองค์ธรรมเหมือนกันมีกี่ทฤษ คือทฤษอะไรบ้าง? และเมื่อว่าโดยทฤษ มีกี่ทฤษ
เมื่อว่าโดยบท มีกี่บท ? 60/2.

ตอบ ข. ทฤษที่มีชื่อต่างกัน แต่มีองค์ธรรมเหมือนกันมี ๓ โคจณก คือ :-

๑. อาสวโคจณก ๒. โสมโคจณก ๓. โยคโคจณก เมื่อว่าโดยทฤษแล้วมี ๒๔ ทฤษ เมื่อว่าโดยบทแล้วมี ๔๘ บท

๕. ก. ในสยโลชนโคจณก มีกี่ทฤษ คืออะไรบ้าง ? (พุทธมตตณฺญาสิตทุกมาติกา) ? 44/2ส

๕. ก. ทฤษที่ท่านอรรถกถาจารย์ แสดงขยายความใน สยโลชนโคจณก มีกี่ทฤษ ? คืออะไรบ้าง ? 50/2ส

ตอบ (44/2ส) ก. ในสยโลชนโคจณก มี ๘ ทฤษ คือ

(50/2ส) ก. ทฤษที่ท่านอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน สยโลชนโคจณก มี ๘ ทฤษ คือ

๑. สยโลชนสยโลชนวิปยุตตทุก	๒. โนสยโลชนสยโลชนนิยทุก
๓. สยโลชนสยโลชนสมยุตตทุก	๔. โนสยโลชนสยโลชนสมยุตตทุก
๕. สยโลชนนิยสยโลชนสมยุตตทุก	๖. สยโลชนนิยสยโลชนทุก
๗. สยโลชนสมยุตตสยโลชนทุก	๘. สยโลชนวิปยุตตสยโลชนทุก

๕. ก. ทฤษที่แสดงขยายความใน คนธโคจณก มีเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? 51/1ส(4ข), 52/1ส(4ข), 59/2ส(4ข)

๕. ก. ทฤษที่ท่าน อรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ แสดงขยายความในคนธโคจณก มีกี่ทฤษ คืออะไรบ้าง ? 50/1ส

ตอบ ก. ทฤษที่แสดงขยายความใน คนธโคจณก มี ๘ ทฤษ คือ

๑. คนธคนธวิปยุตตทุก	๒. โนคนธคนธนิยทุก	๓. คนธคนธสมยุตตทุก
๔. โนคนธคนธสมยุตตทุก	๕. คนธนิยคนธสมยุตตทุก	๖. คนธนิยคนธทุก
๗. คนธสมยุตตคนธทุก	๘. คนธวิปยุตตคนธทุก	

๕. ทฤษที่ท่านอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน ปรามาสโคจณก มีกี่ทฤษ ? 49/1ส(ก) คือ

อะไรบ้าง ? (พุทธมัตตัญญูภาษิตทุกมัตติกา) ? 43/1ส, 48/2ส(5ก), 55/1ส, 55/2ส และ ปราโมจยา ธมมา ปรามาสาปิ. แปลว่าอะไร องค์ธรรมได้แก่อะไร ? จงจำแนกโดยชั้น อายตนะ ชาติ สัจจะ ? 45/1ส

ตอบ ก. ทูกะที่ท่านอรรถกถาจารย์ และฎีกาจารย์ แสดงขยายความใน ปรามาสโคจก มี ๔ ทูกะ คือ

๑. โนปรามาสปราโมจทุก
๒. โนปรามาสปรามาสสมปยุตตทุก
๓. ปราโมจปรามาสสมปยุตตทุก
๔. ปราโมจปรามาสทุก

และ ปราโมจยา ธมมา ปรามาสาปิ แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เป็นอารมณ์ของปรามาสและชื่อว่า ปรามาสะ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ ปรามาสะองค์ธรรม ๑ คือ **ทิฏฐิเจตสิก** ทิฏฐิเจตสิกนี้ เมื่อจำแนกโดยชั้น อายตนะ สัจจะ แล้ว ได้สังขารชั้น ๑ ธัมมายตนะ ๑ ธัมมชาติ ๑ ทุกขสัจจ ๑

๔. จงแสดง ปรามาสโคจก และ อุปาทานโคจก ว่ามีกี่ทูกะ คืออะไรบ้าง (พุทธมัตตัญญูภาษิตทุกมัตติกา) ? 43/1ส, 48/2ส(5ก), 55/1ส, 55/2ส, 58/2ส

ตอบ ปรามาสโคจก มี ๔ ทูกะคือ ...▲... อุปาทานโคจก มี ๘ ทูกะ คือ

๑. อุปาทานอุปาทานวิปยุตตทุก
๒. โนอุปาทานอุปาทานียทุก
๓. อุปาทานอุปาทานสมปยุตตทุก
๔. โนอุปาทานอุปาทานสมปยุตตทุก
๕. อุปาทานียอุปาทานสมปยุตตทุก
๖. อุปาทานียอุปาทานทุก
๗. อุปาทานสมปยุตตอุปาทานทุก
๘. อุปาทานวิปยุตตอุปาทานทุก

๕. ก. ทูกะที่ท่านอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ แสดงขยายความในกิเลสโคจก มีกี่ทูกะ ?
คืออะไรบ้าง ? 47/2ส

ตอบ ก. ทูกะที่ท่านอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ แสดงขยายความในกิเลสโคจก มี ๘ ทูกะ คือ

๑. โนกิเลสสงกิเลสทุก
๒. โนกิเลสสงกิเลฏทุก
๓. โนกิเลสกิเลสสมปยุตตทุก
๔. สงกิเลสสงกิเลฏทุก
๕. สงกิเลสกิเลสสมปยุตตทุก
๖. สงกิเลสกิเลสทุก
๗. สงกิเลฏทุกกิเลสทุก
๘. กิเลสสมปยุตตกิเลสทุก

๕. ก. จงเพิ่มข้อความที่ละไว้ดังต่อไปนี้ “สุดตณฺทิกทุกมัตติกานํพระสารีบุตร ซึ่งเป็นธรรมเสนาบดี..... ซึ่ง
เป็นพุทธานุชาตินันเอง” ? 57/1ส

ตอบ ก. เพิ่มข้อความที่ละไว้ มีดังนี้ คือ สุดตณฺทิกทุกมัตติกานํ พระสารีบุตรซึ่งเป็นธรรมเสนาบดีได้
อัญญะมาแต่ปัจจุตตณฺทิกายซึ่งเป็นพุทธานุชาตินันเอง แสดงแก่พระเถระศิษยานุศิษย์ของท่าน ซึ่งกำลังศึกษาพระ
อภิธรรม เพื่อประโยชน์ในกาลเมื่อถึงคราวศึกษาพระสูตรจะได้มีความสะดวกสบาย อนึ่ง สุดตณฺทิกทุก
มัตติกานํ แม้ว่าพระพุทธรูปองค์ไม่ได้ทรงแสดงโดยตรงก็จริง แต่ก็อนุโลมเข้าเป็นพุทธานุชาตินันเอง เพราะพระสารีบุตร
ซึ่งเป็นธรรมเสนาบดี ได้อัญญะมาจาก เอกนิบาต, ทูกนิบาต, แห่งปัจจุตตณฺทิกาย และสังคีตสูตร, ทสูตร
สูตร แห่ง ทูกนิบาต ซึ่งเป็นพุทธานุชาตินันเอง

๕. ก. วิชชาภาคิน ธมมา แปลว่าอย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 47/2ส(๕ข), 49/1ส

๕. ข. วิชชาภาคิน ธมมา แปลว่าอย่างไร และวิชา ๘ มีอะไรบ้าง ? 51/2ส

๕. ก. วิชชาภาคิน ธมมา. แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่เข้าถึงวิชา ๘

อยากทราบว่ามีวิชา ๘ มีอะไรบ้าง ? 61/2ส

ตอบ ก. (ข) วิชาภาคิโน ธมมา. แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่เข้าถึงวิชา ๘ ด้วยอำนาจแห่งการประกอบ หรือที่เป็นส่วนแห่งวิชา ๘ มีอยู่

[47/2ส(5ข), 49/1ส] องค์ธรรมได้แก่ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ อภิญญาจิต ๒ อรหัตตมัคคจิต ๑ เจตสิก ๓๗ (เว้นปัญญา) ที่ประกอบด้วยวิชา ๘ คือ วิปัสสนาญาณ มโนมยิทธิญาณ อิทธิวิธญาณ ปรจิตตวิชชานนญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ทิพพจักขุญาณ ทิพพโสตญาณ อาสวักขยญาณ

[51/2, 61/2] และวิชา ๘ มี ดังนี้ คือ วิปัสสนาญาณ มโนมยิทธิญาณ อิทธิวิธญาณ ปรจิตตวิชชานนญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ทิพพจักขุญาณ ทิพพโสตญาณ อาสวักขยญาณ.

๕. จงแปลและแสดงองค์ธรรมในข้อต่อไปนี้ ? 46/1ส

ก. โน อาสวา ธมมา สาสวาปี.

ข. วิชชูปมา ธมมา

ค. วชิรูปมา ธมมา

ตอบ ก. โน อาสวา ธมมา สาสวาปี สภาวธรรมทั้งหลายที่ไม่ชื่อว่าอาสวะ แต่เป็นอารมณ์ของอาสวะ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๔๙ (เว้นอาสวะองค์ธรรม ๓) รูป ๒๘

ข. วิชชูปมา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เปรียบเสมือนสายฟ้าแลบ มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิกที่ในมัคคจิตเบื้องต่ำ ๓

ค. วชิรูปมา ธมมา สภาวธรรมทั้งหลายที่เปรียบเสมือนฟ้าผ่า มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิกที่ในอรหัตตมัคคจิต ๑

๕. ข. ให้แปลและแสดงองค์ธรรมในบาลี ดังต่อไปนี้ ? 48/2ส

วิชชูปมา ธมมา และ อวิชชา จ อตถิ

ตอบ ข. แปลและแสดงองค์ธรรมในบาลี ดังต่อไปนี้ มีดังนี้ คือ วิชชูปมา ธมมา ...↑...

อวิชชา จ อตถิ. สภาวธรรมที่ไม่รู้ในอริยสัจจะ ๔ หรือ ไม่รู้ในสิ่งที่ควรรู้และรู้ในสิ่งที่ไม่ควรรู้ มีอยู่
องค์ธรรม ได้แก่ โมหเจตสิก.

๕. จงแปลและแสดงองค์ธรรมในทักขต่อไปนี้ ? 45/2ส

ก. วิชชูปมทุก ๆ

ข. กณทุก ๆ

ตอบ ก. ปฐมบถ สภาวธรรมทั้งหลายที่เปรียบเสมือนสายฟ้าแลบมีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิกที่ในมัคคจิตเบื้องต่ำ ๓

ทุติยบถ สภาวธรรมทั้งหลายที่เปรียบเสมือนฟ้าผ่ามีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ปัญญาเจตสิกที่ในอรหัตตมัคคจิต ๑

ข. ปฐมบถ สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพดำ หรือที่เป็นเหตุแห่งธรรมฝ่ายดำคือการที่ได้รับความลำบากใน
อบายภูมิและไม่มีบุญมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

ทุติยบถ สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพขาว หรือที่เป็นเหตุแห่งธรรมฝ่ายขาวคือ การที่ได้รับความสุขใน
สุคติภูมิและการมีบุญมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

๕. ข. จงแปลและแสดงองค์ธรรมใน กณทุก ๆ ? 49/2ส ในบทต่อไปนี้ กณหา ธมมา และ สุกกา ธมมา ? 45/1

๕. ข. จงแปลและแสดงองค์ธรรม ใน กณหา ธมมา ? 61/2ส

ตอบ (49/2ส) ข. แปลและแสดงองค์ธรรมในกณหาทุก (45/1ส) ข. แปลและแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ (ปฐมบท) กณหา ธมมา แปลว่า สภาวะธรรมทั้งหลายที่มีสภาพดำ หรือที่เป็นเหตุแห่งองค์ธรรมฝ่ายดำ คือ การได้รับความลำบากในอบายทุกข์ และไม่มีบุญ มีอยู่. องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ (ทุติยบท) สุกกา ธมมา แปลว่า สภาวะธรรมทั้งหลายที่มีสภาพขาวหรือที่เป็นเหตุแห่งธรรมฝ่ายขาว คือ การที่ได้รับความสุขในสุคติภูมิและการมีบุญ มีอยู่. องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘.

๕. จงแปล และแสดงองค์ธรรมในบทต่อไปนี้ ? 56/2ส, 60/1ส, 62/2ส

๑. วิชชูปมา ธมมา

๒. วชิรูปมา ธมมา

๓. สุกกา ธมมา

๔. นามญจ อตถิ

๕. รูปญจ อตถิ

ตอบ ๑. วิชชูปมา ธมมา สภาวะธรรมทั้งหลายที่เปรียบเสมือนสายฟ้าแลบ มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่ในมัคคจิตเบื้องต่ำ ๓

๒. วชิรูปมา ธมมา สภาวะธรรมทั้งหลายที่เปรียบเสมือนฟ้าผ่า มีอยู่
องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่ในอรหัตตมัคคจิต ๑

๓. สุกกา ธมมา สภาวะธรรมทั้งหลายที่มีสภาพขาว หรือที่เป็นเหตุแห่งธรรมฝ่ายขาว คือการที่ได้รับความสุข
ในสุคติภูมิ และการมีบุญ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

๔. นามญจ อตถิ สภาวะธรรมที่เป็นนาม หรือที่มีสภาพนุ่มไปสู่อารมณ์ได้ หรือที่สามารถให้จิตเจตสิกนุ่ม
ไปสู่ตนได้ มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน

๕. รูปญจ อตถิ สภาวะธรรมที่เป็นรูปหรือที่มีสภาพสัมผัสสัมผัสแปร หรือสภาวะธรรมที่เข้าถึงความสัมผัสสัมผัสแปร
ไปเพราะความเย็น ความร้อนและธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ รูป ๒๘

๕. ก./ข. จงจำแนกปรมาตถ์โดย (บท) พาล และปณจิต กับ กณหา และ สุกก ?

43/2ส, 44/2ส, 46/2ส(5ข), 50/1ส, 51/1ส, 52/1ส,

ตอบ ข. จำแนกองค์ธรรมปรมาตถ์โดยบท พาล และปณจิต กับกณหา และสุกก

อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ เป็น พาล และ กณหา

กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘ เป็น ปณจิต และ สุกก

๕. ข. ตปนิยา ธมมา แปลว่า อย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 51/1ส, 52/1ส,

ตอบ ข. ตปนิยา ธมมา แปลว่า สภาวะธรรมทั้งหลายที่ทำให้สัตว์ให้เราร้อนและมีความลำบากทั้งในโลกนี้และโลก
หน้ามีอยู่. องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

๕. ข. ในสมาคมแห่งหนึ่งผู้มีหน้าที่ปฏิคมได้ต้อนรับแขกด้วยกิริยาอ่อนน้อม พร้อมทั้งกล่าวคำสวัสดิและเลี้ยง
เครื่องดื่มหลังจากนั้นได้แนะนำธรรมให้เข้าใจ อยากทราบว่าความเป็นไปดังกล่าวแล้วอาศัย จิต เจตสิก
ประเภทไหน ? ให้วินิจฉัยโดยยกทุกข์ขึ้นแสดง ? 44/1ส

ตอบ ข. ความเป็นไปดังกล่าวแล้ว อาศัยมหากุศลจิต ๘ มหากิริยาจิต ๘ เจตสิก ๓๘

ในขณะที่กล่าววาทาสาฎภาพอ่อนหวาน และในขณะที่ต้อนรับ ขอยก สาขลยทุก เป็นเครื่องวินิจฉัย

๕. ก. วิชาภาคิโน ธมฺมา. แปลว่า สภาวธรรมทั้งหลายที่เข้าถึงวิชา ๘ อยากทราบว่าวิชา ๘ มีอะไรบ้าง ? 63/2ส

ตอบ

ก. วิชา ๘ คือ วิปัสสนาญาณ มโนมยิทธิญาณ อิทธิวิธญาณ ปรจิตตวิชชานนญาณ

ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ทิพพจักขุญาณ ทิพพโสตญาณ อาสวักขยญาณ

๕. ให้แปลและแสดงองค์ธรรม ใน วิชาภาคิโนทุก. และอสนตฺถุจิตากุสลธมฺมทุก ? 56/1ส

ตอบ

แปลและแสดงองค์ธรรม ใน วิชาภาคิโนทุก. ดังต่อไปนี้

ปฐมบท. สภาวธรรมทั้งหลายที่เข้าถึง วิชา ๘ ด้วยอำนาจแห่งการประกอบหรือที่เป็นส่วนแห่งวิชา ๘ มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ มหากุสลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ อภิญญาจิต ๒

อรหัตตมัคคจิต ๑ เจตสิก ๓๗ (เว้นปัญญา) ที่ประกอบด้วยวิชา ๘ คือ

วิปัสสนาญาณ มโนมยิทธิญาณ อิทธิวิธญาณ ปรจิตตวิชชานนญาณ ปุพเพนิวาส-

านุสสติญาณ ทิพพจักขุญาณ ทิพพโสตญาณ อาสวักขยญาณ

ทุติยบท. สภาวธรรมทั้งหลาย ที่เข้าถึงวิชาทั้ง ๔ อันมีสภาพปกปิดสัจจะ ๔ ด้วยอำนาจแห่งการประกอบ

หรือที่เป็นส่วนแห่งวิชา ๔ มีอยู่. องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๖ (เว้นโมหะ)

และ อสนตฺถุจิตากุสลธมฺมทุก ดังต่อไปนี้

ปฐมบท. สภาวธรรมที่กระทำบุคคล ให้เป็นผู้ไม่มัวในกุศลธรรม มีอยู่.

องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

ทุติยบท. สภาวธรรมที่กระทำบุคคล ให้เป็นผู้ไม่ท้อถอยในความเพียรเพื่อให้กุศลธรรมเจริญขึ้น หรือ

สภาวธรรม ที่กระทำบุคคลเป็นผู้ไม่ท้อถอยในการเจริญสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ วิริยะเจตสิก ที่เป็นสัมมาวายามะ ที่ในกุศลจิต ๒๑

๕. ข. จงแปลและแสดงองค์ธรรม ใน กณฺหา ธมฺมา ? 63/2ส

ตอบ

ข. แปลและแสดงองค์ธรรมใน กณฺหา ธมฺมา

กณฺหา ธมฺมา. สภาวธรรมทั้งหลายที่มีสภาพดำ หรือที่เป็นเหตุแห่งธรรมฝ่ายดำ คือการที่ได้รับความลำบาก

ในอบายทุกซ์และไม่มีบุญมีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

๕. จงจำแนกบุคคลาธิฐานเหล่านี้โดยธรรมาธิฐานดังต่อไปนี้ ?

48/2ส(5ข), 54/1ส, 54/2ส, 55/1ส, 59/2ส, 61/1ส, 62/1ส

๑. ผู้ที่ไม่สำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ ?

๒. ผู้ที่เป็นคนไม่ประมาท ?

๓. ผู้ที่รู้จักประมาณในการบริโภค ?

๔. ผู้ที่ไม่รู้จักประมาณในการบริโภค ?

๕. ผู้ไม่เฉลียวฉลาด ?

ตอบ จำแนกบุคคลาธิฐานเหล่านี้ โดยธรรมาธิฐานดังนี้

๑. ได้แก่ โลกมุขจิต ๘ โทสมุขจิต ๒ เจตสิก ๒๖

๒. ได้แก่ สติเจตสิก

๓. ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ เจตสิก ๓๓ (เว้นวิรติ อัมปมัญญา)

ในขณะที่รู้จักประมาณในการบริโภคน

๔. ได้แก่ มหากุศลจิต ๘, มหากริยาจิต ๘ ในขณะที่รู้จักประมาณในการบริโภคน, เจตสิก ๓๓ (เว้นวิรติ, อัมปมัญญา)

๕. ได้แก่ โลกมุขจิต ๘ โมหมุขจิต ๒ เจตสิก ๒๓

๖. ได้แก่ อุกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อปัญญา.

๕. ข. จงแสดงองค์ธรรมดังต่อไปนี้ ? 49/1ส

๑. ผู้ที่มีความสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ ? 49/1ส

๒. ผู้ขาดสติหรือหลงลืมสติ ? 49/1ส

๓. ผู้ที่เฉลียวฉลาด ? 49/1ส

๔. ผู้ที่เป็นคนไม่ประมาณ ? 49/1ส

ตอบ ข. แสดงองค์ธรรมดังนี้

๑. ผู้ที่มีความสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๘

๒. ผู้ขาดสติหรือ หลงลืมสติ ได้แก่ อุกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสติ

๓. ผู้ที่เฉลียวฉลาด ได้แก่ ปัญญาเจตสิก

๔. ผู้ที่เป็นคนไม่ประมาณ ได้แก่ สติเจตสิก

๕. ก. สีสวิปตติ จ อตติ แปลว่าอย่างไร

ข. สีสสมปทา จ อตติ แปลว่าอย่างไร องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 43/2ส

ค. สีสวิสุทธิ จ อตติ สภาวธรรม คือความบริสุทธิ์ เป็นพิเศษแห่งศีลมีอยู่

ง. อสนนุญจिता จ กุสเลสุ รมเมสุ อตติ สภาวธรรมที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้ไม่อ้อมในกุศลธรรมมีอยู่

จ. ขเย ญาณ อตติ สภาวธรรม คือญาณที่ในมรรคจิต ๔ ซึ่งกระทำกิเลสทั้งหลายให้สิ้นไปมีอยู่

ตอบ แสดงองค์ธรรมในธรรมดังนี้

ก. สภาวธรรม คือ ความวิบัติแห่งศีล มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ อุกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗

ข. สภาวธรรม คือ ความบริบูรณ์แห่งศีล มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ เจตสิก ๓๘

ค. สภาวธรรม คือ ความบริสุทธิ์เป็นพิเศษแห่งศีล มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖

ง. สภาวธรรม ที่กระทำบุคคลให้เป็นผู้ไม่อ้อมในกุศลธรรม มีอยู่ องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑ เจตสิก ๓๘

จ. สภาวธรรม คือ ญาณที่ในมรรคจิต ๔ ซึ่งกระทำกิเลสทั้งหลายให้สิ้นไป มีอยู่

องค์ธรรมได้แก่ ปัญญา เจตสิก ที่ในมรรคจิต ๔

๕. การบริบูรณ์ด้วยศีล การบกพร่องด้วยศีล ความเห็นถูกต้อง ความเห็นผิดเหล่านี้

เมื่อยกองค์ธรรมแล้วได้แก่อะไรให้แสดงโดยเฉพาะ ๆ ? 53/2ส

๕. ข. ความบริบูรณ์แห่งศีล, ความวิบัติแห่งศีล, ความบริบูรณ์แห่งปัญญา,

ความวิบัติแห่งความเห็นที่ถูกต้อง เหล่านี้ องค์ธรรมได้แก่อะไร ? 57/1ส

ตอบ ข. แสดง องค์ธรรม ดังต่อไปนี้

ความบริบูรณ์แห่งศีล

ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ เจตสิก ๓๘

ความวิบัติแห่งศีล ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ เจตสิก ๒๗
 ความบริบูรณ์แห่งปัญญา ได้แก่ ปัญญาเจตสิก คือ สัมมาทิฐิ
 ความวิบัติแห่งความเห็นที่ถูกต้อง ได้แก่ ทิฐิเจตสิก

๕. ให้แสดงความต่างกันระหว่างศีลสมปทา กับศีลวิสุทธิตี? 50/2ส, 60/2ส

และทิฐิสมปทา กับทิฐิวิสุทธิตี ? 52/2ส, 55/2ส

ตอบ ความต่างกันมีดังนี้ คือ

ศีลสมปทา นั้น คือ ความบริบูรณ์แห่งศีล ได้แก่ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘ เจตสิก ๓๘
 ส่วน ศีลวิสุทธิตี นั้น คือ ความบริสุทธิ์เป็นพิเศษแห่งศีล ได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖
 (52/2ส) ทิฐิสมปทา คือ ความบริบูรณ์แห่งปัญญา ได้แก่ ปัญญาเจตสิก คือ สัมมาทิฐิ
 (52/2ส) ส่วน ทิฐิวิสุทธิตี นั้น คือ ความบริสุทธิ์เป็นพิเศษแห่งความเห็น ได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่เป็นกัมมสกตา
 ญาณ และวิปัสสนาญาณที่เรียกว่า สัจจานุโลมิกญาณ มัคคญาณ ผลญาณ

๕. ให้แสดงองค์ธรรมที่เกี่ยวกับความเห็นความเข้าใจของบุคคลต่อไปนี้ ? 53/1ส, 57/2ส, 59/1ส .

ก. ความรู้ความจำต่างๆ สำเร็จได้โดยอาศัย มั่นสมองเป็นเหตุ

ข. ความรู้ความจำต่างๆ สำเร็จได้โดยอาศัย นามธรรมที่อาศัยหัวใจ เกิดเป็นเหตุ ไม่ใช่มั่นสมอง เป็นเหตุ

ตอบ แสดงองค์ธรรมดังต่อไปนี้ ก. องค์ธรรมได้แก่ ทิฐิเจตสิก ที่เรียกว่า ทิฐิวิปตติ

ข. องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่เรียกว่า ฐานกุสลตา และ อฐานกุสลตา

๕. ข. ในทุกะทั้ง ๔๒ นั้น แม้ว่า ความหมายจะต่างก็ตาม แต่องค์ธรรมปรมาัตถ์

และที่ตั้งเหมือนกัน มีกี่ทุกะ คืออะไรบ้าง ? 47/1ส, 58/1ส

ตอบ ข. ในทุกะทั้ง ๔๒ นั้น แม้ว่าความหมายจะต่างก็ตาม

แต่องค์ธรรมปรมาัตถ์และที่ตั้งเหมือนกันมี ๑๔ ทุกะ คือ

พาลทุก	กณทุก	ตปณียทุก	รวม ๓ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน
อริวงจนทุก	นิรุตติทุก	ปญญญตติทุก	รวม ๓ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน
ภวทิฐิทุก	สสสททิฐิทุก	อนตวาทิฐิทุก	รวม ๔ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน
อาปตติกุสลตาทุก	สมาปตติกุสลตาทุก		รวม ๒ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน
ธาตกุสลตาทุก	อายตนกุสลตาทุก		รวม ๒ ทุกะนี้ องค์ธรรมเหมือนกัน

สิ่งที่สำคัญคือการเข้าศึกษาที่อาจารย์ผู้สอน เพื่อความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แจ่มแจ้ง หากสงสัยจะได้สอบถามทันที
 การรวบรวมข้อสอบที่เคยออกมาแล้วนี้ เป็นเพียงแนวทางสำหรับผู้ศึกษา นำมาเน้น+ทรงจำไว้ (เพื่อได้ข้อว่าศึกษาแล้ว ก็
 ควรทรงจำให้ได้มากที่สุดหรือทั้งหมด จึงจะชื่อว่า สุตะด้วยดี เพื่อการจินตนาและภาวนาต่อไป)
 การสอบไม่ไหวที่สุดของชีวิต แต่ขอให้ตั้งใจศึกษาและทรงจำ เพื่อจำและรักษาไว้ซึ่งพระศาสนา รื้อรื้อและ
 พยายาม ทั้งเข้าใจและเข้าใจถึงธรรมะ แม้ยังมีบรรลุนิพพานอันสูงถึงขั้นอริยะ ก็ขอจงเป็นผู้รู้ธรรมะ (ตามสมควร) และจงเป็นผู้มีธรรมะ

วามเมธว ปุริโส ยาว อตถสส นิปพา เกิดเป็นคนควรจะพยายาม จนกว่าจะประสบความสำเร็จ

สำเนาหรือแจกได้ โดยไม่ต้องขออนุญาต (สงวนสิทธิ์หากนำไปจำหน่าย) ผิดตกขอกภัยและกรุณาแจ้ง (จักขอบพระคุณ)

ที่ 081-860-2466 (Line ID), E-mail: kanrasi1@gmail.com, lieutkanrasi@gmail.com

การเรียนรู้ชั้นนี้ใช้หนังสือหลักสูตรของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย (วัดมหาธาตุ)

และ (แนะนำให้ใช้) คู่มือประกอบของพระอาจารย์พันธ์ศักดิ์ โอภาโส

โดยนำปรมาัตถธรรม ๔ มาจำแนก โดยชั้น ๕, อายุตนะ ๑๒, ธาตุ ๑๘, สัจจะ ๔

สำหรับนักศึกษาฯ ท่องจำ (ควรท่องจำให้ได้ภายใน ๑ วัน ไม่เกิน ๑ อาทิตย์) โดยท่อง+จำ พร้อมชี้องค์ธรรมในแผ่น Chart (ชาร์ท) ปรมาัตถธรรม ๔ ให้ถูกต้อง ดังนี้ คือ

จำแนกปรมาัตถธรรม ๔ โดยชั้น ๕ คือ

รูป ๒๘

ในเจตสิก ๕๒ นั้น เวทนาเจตสิก

สัญญาเจตสิก

เจตสิกที่เหลือ ๕๐

จิต ๘๙

นิพพาน

เป็น รูปชั้น

เป็น เวทนาชั้น

เป็น สัญญาชั้น

เป็น สังขารชั้น

เป็น วิญญาณชั้น

เป็น ชั้นธัมมุต

จำแนกปรมาัตถธรรม ๔ โดยอายุตนะ ๑๒ คือ

ในรูป ๒๘ นั้น

โอฬาริกรูป ๑๒

จักขุปสาท

โสตรปสาท

ฆานปสาท

ชีวหาปสาท

กายปสาท

รูปารมณ

สัททารมณ

คันธารมณ

รสารมณ

(ปฐวี เตโช วาโย) โผฏฐัพพารมณ

จิต ๘๙

เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน

เป็น จักขายตนะ

เป็น โสตายตนะ

เป็น ฆานายตนะ

เป็น ชิวหายตนะ

เป็น กายายตนะ

เป็น รูปายตนะ

เป็น สัททหายตนะ

เป็น คันธายตนะ

เป็น รสหายตนะ

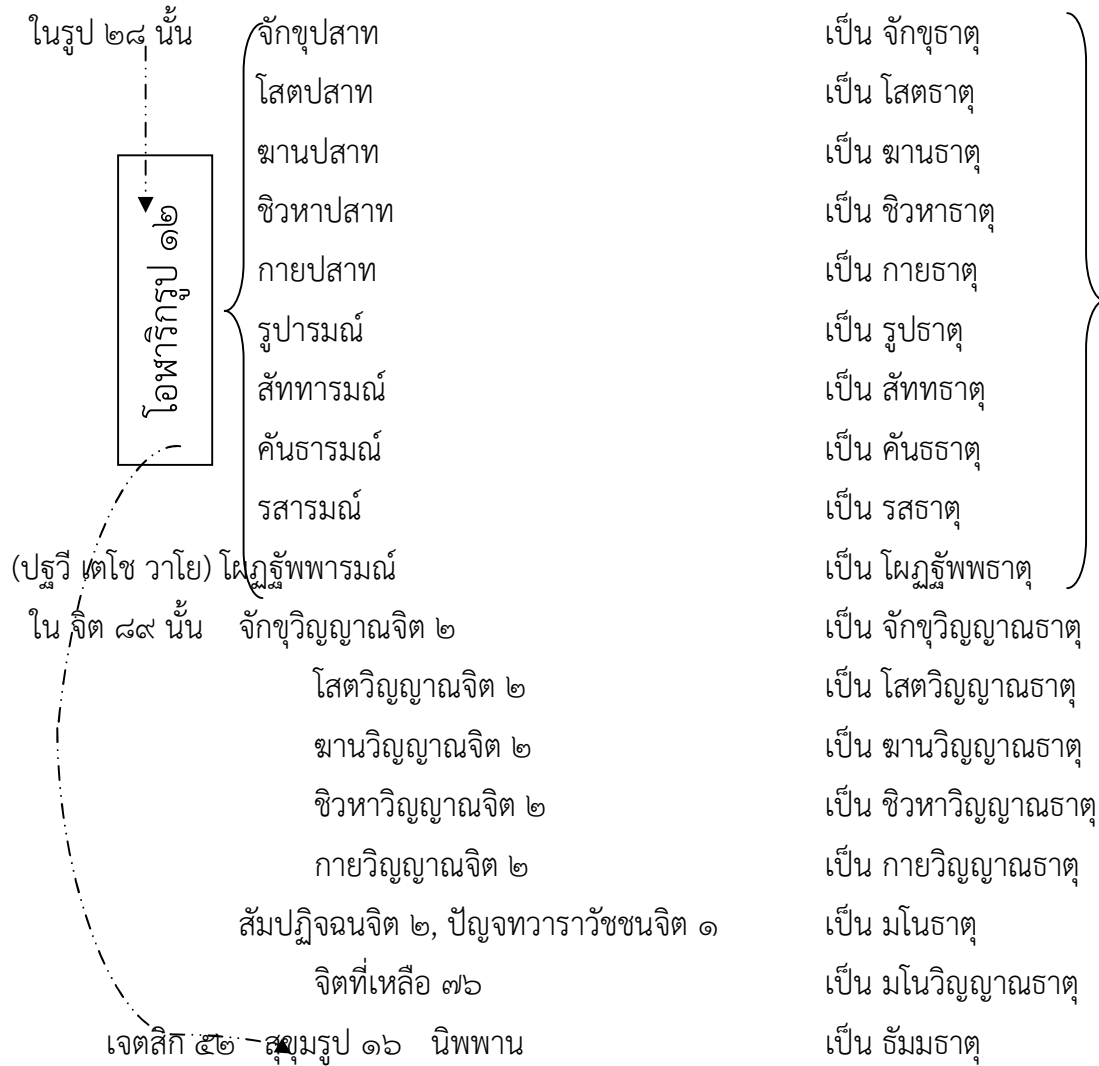
เป็น โผฏฐัพพายตนะ

เป็น มนายตนะ

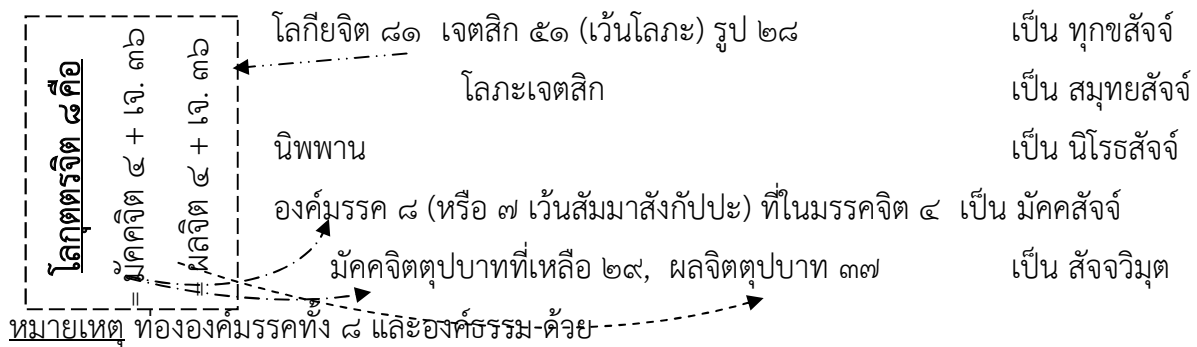
เป็น ธัมมายตนะ

โอฬาริกายตนะ ๑๐

จำแนกปรหมัตถธรรม ๔ โดยธาตุ ๑๘ คือ

จำแนกปรหมัตถธรรม ๔ โดย สัจจะ ๔ คือ

สัมมาทิฐิ	ปัญญา เจตสิก
สัมมาสังกัปปะ	วิตก เจตสิก
สัมมาวาจา	วิรตี เจตสิก ๓.
สัมมากรรมันตะ	
สัมมาอาชีวะ	
สัมมาวายามะ	วิริยะ เจตสิก
สัมมาสติ	สติ เจตสิก
สัมมาสมาธิ	เอกัคคตา เจตสิก

องค์มรรค ๘
ที่ในมัคคจิต ๔ เท่านั้น

สำหรับนักศึกษาที่ต้องการสอบ

ต้องท่องจำข้อความในคู่มือประกอบของพระอาจารย์พันธ์ศักดิ์ โอภาโส

๑. หน้า ๒-๕ เพราะออกสอบทุกปี ทุกสำนัก มี ๑๕-๒๐ คะแนน [อาร์มภกตา (๕-๑๐ คะแนน)]

หน้า ๙, ๑๑ หรือ ๑๓ มีสอบในบางปี

๒. หน้า ๕๑ มี ๕-๑๐ คะแนน/ จุฬนตรทุก: อัฐฐสาณิน อรรถกถา (๑๒) + มุลฎีกา (๑๕) หน้า ๕๖

๓. หน้า ๗๙ โครงสร้าง การจัดลำดับ ทุกๆ ในแต่ละ หมวดธรรม ในพุทธมตตญญาสิตทุกมาตีกา

๔. หน้า ๙๐ สุตตตตตทุกมาตีกา ออกบ้างบางปี

เน้นทรงจำ+ทำความเข้าใจ ๑๐ ดิกะ แรก โดยเฉพาะ ๕ ดิกะแรก เน้น ๑. กุสลติก (แบบมาตรฐาน) ๒. เวทนาติก (ทราบเงื่อนไขการเว้น เวทนา) ๖. สวิตกกสวจารติก (ไม่ค่อยออกสอบเพราะยากเกินไป แต่ถ้าเข้าใจดิกะนี้เรียนอะไรในขั้นนี้ก็เข้าใจหมด) (๔ ดิกะที่เกี่ยวกับอารมณ์นั้น แม้แทบไม่ออกสอบ หากเข้าใจจะเป็นอุปการะมากในการปฏิบัติแยก ผู้รู้ ผู้ถูกรู้ ได้อย่างดี) ข้อแนะนำ : สวด (อ่าน) ตามหนังสือเรียน หน้า ๑-๑๑ หรือ ๑-๘

แนวทางข้อสอบขอ.

ติกมาตีกา

ข้อ ๑ บทนำ ทุกๆ ไป

ข้อ ๒ แปลและแสดงองค์ธรรม ๕ ข้อย่อย เน้น ๕ ดิกะแรก มี ถึงดิกะหลังๆ บ้าง

ข้อ ๓ แสดงการจำแนก ชั้นๆ อยาตนะ ธาตุ สัจจะ (๒ ข้อ) หรือ เน้น ธาตุ สัจจะ (อาจมีถึง ๔ ข้อ)

ข้อ ๔ การประหาณต่างๆ (หน้า ๒๓-๒๔)

ข้อ ๕ จักกวิภาค / ๒๒ ดิกะ (๙ สปปเทศติก+๑๓ นิปปเทศติก)

ทุกมาตีกา

ข้อ ๖ บทนำทุกๆ (คู่มือหน้า ๕๑) อภิธมมทุกมาตีกา ๑๐ + โคจณก ๓ ทุก /

และแจก ๑ บท เน้น เหตุ... (เน้นแจก สัจจะของ เหตุ ๖) อื่นๆ

ข้อ ๗ โคจณกเป็นข้อหรือเป็นพวง.../.. โคจณก มีกัปป+แสดง / แปลและแสดงองค์ธรรม / จำแนก /

จุฬนตรทุก / ทำไมปรามาสะ มี ๕ / กิเลสมี ๘ คือ...

ข้อ ๘ แสดง มุละ มูลี / นำ ป., พ. ของ..... เข้าในทุก / เจตสิก ๕๒ ในมหนตรทุก ๘ บท/

อนุโลม ปฏิโลม ของ กิเลส / มหนตรทุก มี ๑๔ บท, ปฎิจจุ มี ๑๘ บท

ข้อ ๙ พุทธมตตตญญาสิตทุกมาตีกา

ข้อ ๑๐ สุตตตตตทุกมาตีกา

วิธีการดูข้อสอบ

ออกสอบเมื่อ
ปี ๔๖ เทอม ๑

๑. จงแสดงอาร์มภกตา แสดงเหตุแห่งการเกิดขึ้นของพระอภิธรรม พร้อมบาลีและคำแปล ? 46/1, 52/1, 53/2, 58/2

หากชาวพุทธไม่ศึกษาอย่างจริงจัง จะให้ใครศึกษา ?

แล้วจะสืบทอดได้อย่างถูกต้องหรือ ?

สิ่งสำคัญคือการเข้าเรียน-ศึกษากับอาจารย์ผู้สอน เพื่อความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แจ่มแจ้ง หากสงสัยจะได้สอบถามทันที การรวบรวมข้อสอบที่เคยออกมาแล้วนี้ เป็นเพียงแนวทางสำหรับผู้ศึกษา นำมาเน้น+ทรงจำไว้ (หากความสามารถมากกว่านี้ หรือใส่ใจ ก็ควรจะทรงจำให้ได้ทั้งหมด จึงจะชื่อว่า สุตตะด้วยดี เพื่อการจินตนาและภาวนาต่อไป)

วายนเมถว ปุริโส ยาว อตถสส นิปปทา

เกิดเป็นคนควรจะพยายาม จนกว่าจะประสบความสำเร็จ

สำเนาหรือแจกได้ โดยไม่ต้องขออนุญาต (สงวนสิทธิ์หากนำไปจำหน่าย) ผิด-ตก ขอร้อง และกรุณาแจ้ง (จักขอบพระคุณ) ที่ 081-860-2466